

Onarıcı Adalet Mağdur-Fail Arabuluculuğu ve Ceza Davalarında Uzlaşma Eğitim Materyalleri

DERLEYENLER
Galma Jahic - Burcu Yeşiladalı

ONARICI ADALET, MAĞDUR-FAİL ARABULUCULUĞU VE CEZA DAVALARINDA UZLAŞMA

EĞİTİM MATERYALLERİ

DERLEYENLER

Galma Jahic - Burcu Yeşiladalı

DERLEYENLER GALMA JAHİC - BURCU YEŞİLADALI
**ONARICI ADALET, MAĞDUR-FAİL ARABULUCULUĞU VE CEZA DAVALARINDA UZLAŞMA
EĞİTİM MATERYALLERİ**

ISBN 978-605-399-068-0

1. BASKI İSTANBUL, EKİM 2008

KAPAK KADİR ABBAS - GALMA JAHİC

DİZGİ VE UYGULAMA MARATON DİZGİEVİ ► TELEFON: 0212 526 39 27
BASKI VE CİLT SENA OFSET AMBALAJ VE MATBAACILIK SAN. TİC. LTD. ŞTİ.
LİTROS YOLU 2. MATBAACILAR SİTESİ B BLOK KAT 6 No: 4 NB 7-9-11 TOPKAPI İSTANBUL
TELEFON: 0212 613 03 21 - 613 38 46 / FAKS: 0212 613 38 46

İstanbul Bilgi Üniversitesi Kütüphanesi Kataloglama Bölümü tarafından kataloglanmıştır.
İstanbul Bilgi University Library Cataloging-in-Publication Data
A catalog record for this book is available from the Istanbul Bilgi University Library

Onarıcı Adalet: Mağdur-Fail Arabuluculuğu ve ceza davalarında uzlaşma: eğitim materyalleri /
derleyenler; Galma Jahic ve Burcu Yeşiladali.
p. cm.
ISBN 978-605-399-067-3 (pbk.)

1. Law--Turkey. 2. Restorative justice--Turkey. 3. Criminals--Rehabilitation. 4. Criminal justice,
Administration of. 5. Victims of crimes. I. Jahic, Galma. II. Yeşiladali, Burcu.
HV8688.J34 O537 2008

Bu kitap İstanbul Bilgi Üniversitesi, İnsan Hakları Hukuku Uygulama ve Araştırma Merkezi tarafından, Avrupa Onarıcı Adalet Forumu'nun desteğiyle yürütülen ve Avrupa Komisyonu'nun Demokrasi ve İnsan Hakları Avrupa Aracı tarafından finansal olarak desteklenen "Türkiye'de Mağdur-Fail Arabuluculuğunun Geliştirilmesi" projesi kapsamında hazırlanmıştır.

Bu kitapta yer alan materyaller, bu proje çerçevesinde geliştirilmiş olan eğitim müfredatına göre yapılan eğitim programlarında kullanılmak amacıyla hazırlanmıştır.

Kitabın içeriğinin sorumluluğu tamamen yazarlara ait olup, hiçbir suretle Avrupa Birliği'nin, İstanbul Bilgi Üniversitesi'nin veya Avrupa Onarıcı Adalet Forumu'nun görüşleri şeklinde yansıtılamaz.

Bu kitapta yer alan yazılar kaynak gösterilmeden kullanılamaz ve izinsiz çoğaltılamaz. Her türlü hakkı saklıdır.

İçindekiler

ARABULUCULUK MERKEZLERİ İÇİN BİR BAŞLANGIÇ REHBERİ	
İDİL ELVERİŞ	5
ONARICI ADALET PROGRAMLARININ CEZA KONULARINDA KULLANILMASINA İLİŞKİN TEMEL İLKELER	33
CEZA KONULARINDA ARABULUCULUK HAKKINDA R (99) 19 SAYILI TAVSİYE KARAR	37
MAĞDURLARIN CEZAI TAKİBATLARDAKİ DURUMU HAKKINDAKİ KONSEY ÇERÇEVE KARARI	41
ARABULUCULARA YÖNELİK AVRUPA ETİK KURALLARI	49
MAĞDUR-FAİL ARABULUCULUĞU DERNEĞİ TARAFINDAN TAVSİYE EDİLEN AHLAKİ İLKELER	53
CEZA MUHAKEMESİ KANUNU'NDA UZLAŞMAYA İLİŞKİN MADDELER	63
CEZA MUHAKEMESİ KANUNU'NA GÖRE UZLAŞTIRMANIN UYGULAMASINA İLİŞKİN YÖNETMELİK	67
ARABULUCULUKTA TEMEL YAKLAŞIMLAR: ÇATIŞMA ÇÖZME TEORİSİ	
SUNUM: İDİL ELVERİŞ	91
ONARICI ADALET ÇERÇEVESİNDE MAĞDUR-FAİL ARABULUCULUĞU	
SUNUM: GALMA JAHİC	99

Arabuluculuk Merkezleri İçin Bir Başlangıç Rehberi

İDİL ELVERİŞ

İSTANBUL BİLGİ ÜNİVERSİTESİ HUKUK FAKÜLTESİ
ÖĞRETİM GÖREVLİSİ

GİRİŞ

Bu yazı, STK’lar ve mağdur-fail arabuluculuk hizmetleri sunumunda çalışmak isteyen kişiler için kaleme alınmıştır. Bu yazıda ele alınan konular, proje çerçevesinde ziyaret edilmiş ve arabuluculuk hizmeti sunumuna dair iki temel modeli teşkil eden İskoçya ve Belçika’daki iki STK’nın deneyimlerini yansıtmakta ve bu STKlar tarafından geliştirilmiş modelleri esas almaktadır. Bu yazı aynı zamanda arabuluculuk konusunda yaygın olarak rastlanan bazı pratik uygulamaları ve ipuçlarını da içermektedir. Bu nedenle bu çalışmanın, belirli bir modeli tavsiye ettiği ya da savunduğu veya “tüm sorunlara uyan tek çözüm anlayışı” olduğunu düşündüğü şeklinde anlaşılmaması gerekmektedir. Her ülkenin koşulları kendine özgüdür. Bu nedenle her ülkenin kendi modelini bulması, nelerin işe yaradığını ve yaramadığını kendisinin tespit etmesi zorunludur.

Araştırılan bu modellerden yola çıkarak verilebilecek bir tavsiye varsa bu da hizmet sağlayıcıların uyguladıkları modellerin başarıları kadar başarısızlıklarını da yakından izlemesi ve değerlendirmesi gerektiğidir. Bir diğer tavsiye de ülke genelinde uygulanacak büyük ölçekli projelere başlamadan önce o ülkenin ihtiyaçlarına uygun sistemi bulmak amacıyla pilot modellere, testlere ve denemelere yer verme konusunda açık fikirli olunmasıdır.

Arabuluculuk merkezleri, farklı türde hizmetler sağlamakta ve bir dizi faaliyet yürütmektedir. Burada, bu hizmetlere ve faaliyetlere ilişkin kısa bir genel bilgi verilecek ve aşağıdaki konular ele alınırken, örnek olarak İskoçya ve Belçika’daki hizmetlerden bahsedilecektir:

- A. Mağdur-Fail Arabuluculuk (MFA) Hizmetleri
 - a. Dava dosyalarının arabuluculuğa yönlendirilmesi
 - b. Dosya yönetimi
 - c. Mağdur-fail arabuluculuğu sonucunda varılan anlaşmanın hazırlanması ve uygulanması
 - d. Dava dosyasının diğer kurumlara yönlendirilmesi
- B. Arabulucular, Eğitim ve Sertifikasyon
 - a. Arabulucular ve hizmet sunum modelleri
 - b. MFA merkezlerine ilişkin standartlar
 - c. Eğitim ve akreditasyon

C. Ek faaliyetler

- a. Toplumun arabuluculuğa dair bilinçlendirilmesi
- b. Arabuluculukla ilgilenen diğer kurumlara destek verilmesi (okullar, STK'lar, şirketler, vs)
- c. Araştırma (kalite kontrolü ve değerlendirme)
- d. Arabuluculuğa dair politika geliştirilmesi ve mevzuata ilişkin çalışmalar

A. MAĞDUR-FAİL ARABULUCULUK HİZMETLERİ

Arabuluculuk hizmeti veren bir kurumun yaptığı en önemli iş, topluma yönelik, örneğin mağdur, fail ve/veya bu kişilerin aileleri/hayatta kalanlar için arabuluculuk hizmetlerinin sunulmasıdır. Genellikle, Mağdur-Fail Arabuluculuk ("MFA") sisteminde uygulanan başlıca iki model bulunmaktadır. İlk model, mahkemelerin ve/veya savcılığın iş yükünün azaltılmasını hedefler ve davaların ceza adaleti sisteminin dışına yönlendirilmesine (*diversion*) dayanır. Diğer bir ifadeyle, davaların özellikle hafif suçlara dair olması halinde, bu davalar yargılama yerine arabuluculuk hizmetlerine yönlendirilir. İkinci modelde MFA ile hedeflenen, öncelikle mağdur ile fail (ve toplum) arasında onarıcı adalete bir fırsat tanımaktır. Bu modelde onarıcı adalet ilkelerinin öncelikle iş yükünü azaltmak için değil sırf o ilkeler nedeniyle kabul edilmiş olması gerekmektedir. Ceza adaleti sisteminin dışına yönlendirmeye dayanan modelin aksine, bu modelde arabuluculuk hizmetlerine yönlendirme savcılık tarafından yürütülen hazırlık soruşturmasını durdurmaz veya mahkemenin nihai kararının infazının askıya alınmasını gerektirmez. Birinci model için İskoçya, ikinci model için de Belçika örnek olarak gösterilebilir.

Ceza adaleti sistemi dışına yönlendirme sisteminde, arabuluculuk süreci daha sonuç odaklıyken, onarıcı adalete dayalı sistemde sürecin onarıcı unsuru sonuçtan daha fazla önem taşımaktadır. Diğer bir ifadeyle, bu süreçte tarafların bir anlaşmaya varması zorunlu değildir. Söz konusu süreçte önemli olan daha ziyade diyalog, mağdurun iyileşmesi, kayıpların telafisi ve failin hesap verebilirliğidir. Her ne kadar bir ülkede arabuluculuk uygulaması başlatılırken hangi hedefin kabul edileceği siyasi bir tercih meselesi ise de, bu tercih sunulacak arabuluculuk hizmetlerinin tasarımı ve yapısını büyük ölçüde etkilemektedir. Zira, MFA hizmetlerinin ceza adaleti sistemi içerisinde özerkliğe sahip olması her halükârda çok önemlidir. Aksi halde, MFA kendi başına karar veremeyen ya da gizliliği sağlayamayan kovuşturmanın uzantısı bir mekanizma olarak görülebilir. Diğer yandan, arabuluculuk hizmetlerini veren kurumların hesap verebilirlik ve şeffaflık adına izlenmesi gerekmektedir. Arabuluculuk hizmetlerinin devlet tarafından finanse edildiği durumlarda, bu uygulama kamu harcamalarına ilişkin düzenlemeler nedeniyle de gerekli olabilmektedir. Türkiye'de arabuluculuk hizmetlerinin benimsenme nedeni olarak gösterilen ceza adaleti sistemi dışına yönlendirme hedefli modelle yazıya başlayalım.

a. Dava dosyalarının arabuluculuğa yönlendirilmesi

Ceza adaleti sistemi dışına yönlendirmede davanın arabuluculuğa gönderilmesi

MFA sunulmasında hangi amaç hedeflenirse hedeflensin arabuluculuk hizmeti sunan kuruma öncelikle dosyanın yönlendirilmesi gerekmektedir. Diğer bir ifadeyle, savcının ya da mahkemenin ne tür davaların arabuluculuğa gönderilebileceğine ilişkin olarak MFA hizmeti veren kurum ile önceden

bir anlaşmaya varmış olması gerekmektedir. Dava yönlendirilmesini garanti altına almanın bir yolu, hangi davaların arabuluculuk hizmetlerine tabi olduğunun kanun ile belirlenmesidir. Türkiye’de geçerli olan durum budur. Bu durumda, savcı davayı elinde tutmaya ya da arabuluculuk hizmeti veren kuruma yönlendirmeye yönelik olarak bir takdir yetkisi kullanmak zorunda kalmamaktadır. Kanun, savcının ilgili mevzuatta öngörülen davaları arabuluculuğa yönlendireceğini öngörür. Bu sistemin faydalı yönlerinden biri, dava dosyasını yönlendirmenin otomatik olarak gerçekleşmesi ve bu sayede davaların akışının sürekli olmasıdır. Bu sistemin mahzurlu yönü ise otomatik yönlendirmenin, kimi zaman MFA için uygun olmayan davaların da yönlendirilmesine neden olabilmesidir.

İskoçya’da, dosyaların yönlendirilmesi kanunla belirlenmemiştir. Edinburgh’da, savcılık ve MFA hizmeti sunucusu olarak faaliyet gösteren SACRO isimli bir STK (*Safeguarding Communities-Reducing Offending/* Toplulukların Korunması- Suçların Azaltılması), hangi davaların arabuluculuk hizmetlerine yönlendirileceğinin belirlendiği bir Hizmet Sözleşmesi imzalamıştır. Söz konusu süreç, İskoçya’daki yüksek hapis ve mahkûmiyet oranlarından dolayı hapis cezalarına alternatif bir pilot proje olarak 1980’li yıllarda başlamıştır (bu nedenle kanunda büsbütün bir değişiklik olmamıştır). En çok işlenen suçların uyuşturucu ve alkol kullanımı sonucu işlenen hafif suçlar olduğu gözlemlenmiştir. Bu nedenle, bu davaların ceza adaleti sistemi dışına alınması anlamlı olmuştur. Bu doğrultuda, devlet SACRO’ya MFA hizmetlerini sunması, yerel yönetimlere de faillerle sosyal hizmet çalışması yapması için kaynak sağlamıştır. Bu uygulama, bir ihale sürecinin ardından gerçekleştirilmiştir. SACRO, kamu kaynağı kullanmasının bir sonucu olarak İskoç Yürütme Organına (*Scottish Executive*) faaliyetlerine ilişkin yıllık rapor sunmak zorundadır.

Mevcut program 1997 yılından bu yana uygulanmakta ve İskoç yürütme organı tarafından daha önceki pilot projelerin devamı olarak finanse edilmektedir. Diğer bir ifadeyle, MFA hizmetleri uzun bir geçmişe sahip olmasına rağmen ülke genelinde hala uygulanmamaktadır. Edinburgh, İskoçya’da MFA programına sahip olan en büyük şehirdir. Edinburgh’da savcılık, savcılığa gelen tüm dosyaların değerlendirildiği ve bir sistem uyarınca (bir form yardımıyla) sıraya konulduğu bir sistem geliştirmiştir. Yapılan bu sıralamanın ardından, dava yönetimi¹ mekanizmasının bir parçası olarak, dosyalar savcılıktaki ilgili ekip tarafından kovuşturma ya da arabuluculuğa gidecek dosyalar olarak ayrılmaktadır. Ayırma işlemi, daha evvel kararlaştırılmış kılavuz ilkeler çerçevesinde öncelik sırasına göre gerçekleştirilmektedir. Örneğin, failin tutuklu olduğu ya da şartlı tahliye edildiği dosyalara öncelik verilmektedir. Kovuşturma son çaredir ve genellikle ciddi suçlar için başvuru olan bir yoldur. Bu bağlamda, arabuluculuk hizmetleri, ceza adaleti sistemi dışına yönlendirmenin birçok alternatifinden biridir. Örneğin, kovuşturma yerine faile bir uyarı yazısı gönderilebilir ya da arabuluculuğun başarılı olmaması halinde faillere yönelik denetimli serbestlik tedbiri uygulanabilir.

Arbuluculuk, her ne kadar bir ceza adaleti sistemi dışına yönlendirme mekanizması olsa da arabuluculuğa gönderilen tüm dosyaların kovuşturma için yine de ayrılması gerekmektedir. Diğer bir ifadeyle, arabuluculuk hizmetleri sürecinden geçen bir davanın aynı zamanda failin kovuşturulması için yeterli kanıtları da içermesi gerekmektedir. Ayrıca, dosyanın belirli bir mağdura sahip olması (failin sürece dâhil edilebilmesi amacıyla), aynı zamanda coğrafi koşulları (arbuluculuk hizmetlerinin ülkenin bazı bölgelerinde sunulması nedeniyle; bu hizmet örneğin Edinburgh’da vardır fa-

¹ Dava yönetimi (*case management*), mahkemeler tarafından davaların gecikme yaşanmadan sistem içerisinde görülebilmesi amacıyla ve dosya yükünü kontrol etmek amacıyla kullanılan bir araç olarak ABD’de ortaya çıkarılmış bir uygulamadır.

kat Glasgow’da yoktur) ve yaş koşuluna uygun olması (fail on altı yaşında ya da daha büyük olmalıdır) gerekmektedir. Ayrıca, söz konusu dosyada birden fazla failin olmaması gerekmektedir. Diğer gerekler şunlardır: Taraflar arasında arabuluculuk hizmetinin verilmesi, bir arabulucunun müdahalesinden fayda sağlayacak bir ihtilaf ya da bir sorunun bulunması ya da failin mağdura telafide bulunmasını sağlayacak açık bir onarım şeklinin bulunması halinde mümkündür. Sanık aleyhine iddia edilen diğer suçlamaların, arabuluculuğa gönderilen davada ceza adaleti sistemi dışına yönlendirmenin geçerliliğini bozmayacak nitelikte olması gerekmektedir. Elbette ki, çok önemli olan bir diğer davayı arabuluculuğa sevk etme kriteri de davanın türüdür, örneğin, sahtekârlık, (otomobil, ev veya bahçeye verilen) zarar, saldırı, huzur bozma ve benzeri suç türleri.

Dosyanın söz edilen tüm şartları taşıyıp taşımadığına dair dosyanın incelenmesi, dosyayı ayıran görevlinin işidir. Bir dava arabuluculuk için ayrıldığı takdirde, SACRO devreye girer ve arabuluculuk hizmeti alacak taraflar ile temas kurar. Elbette ki, mağdurun sürece katılmayı kabul etmesi gerekmektedir. Mağdur sürece katılmayı kabul etmediği takdirde, dosya savcıya tekrar geri döner ve savcı arabuluculuk esnasında ara verilmiş olan kovuşturmayaya devam eder.

İskoçya’da, SACRO’ya gönderilen tüm dava dosyalarının % 47’si, sonunda bir arabuluculuk dosyasına dönüşmüştür. Bir başka deyişle, savcılık tarafından SACRO’ya yönlendirilen dosyaların neredeyse yarısında mağdur ve fail, arabuluculuğa katılmayı kabul etmişlerdir. Bundan sonra, SACRO % 85 oranında bir başarı elde etmiştir, zira taraflar dosyada tatmin edici bir uzlaşmaya varmışlardır. Aslında, ceza adaleti sistemi dışına yönlendirme sisteminin bu amacına hizmet edebilmesi için, hizmet sunucunun, savcılığa belirli başarı oranlarına erişeceğine dair güvence vermesi gerekebilir. Örneğin, savcılık yılda veya ayda göndereceği azami dava sayısına dair güvence verebilir, diğer yandan hizmet sunucu da arabuluculuğa gönderilmiş olan tüm davalarda % 55 oranında bir başarı elde etmeyi taahhüt edebilir. Burada SACRO’nun kendisine gönderilen tüm davaları alma yükümlülüğünün bulunmadığının altı çizilmelidir. Bu durum özellikle SACRO’nun taraflardan birinin arabuluculuk süreciyle gerçekten ilgilenmediğini düşündüğü davalar için geçerlidir. SACRO bu durumda dava dosyasını savcılığa iade edebilir.

Paralel sistemde davanın arabuluculuğa gönderilmesi

Belçika’da, arabuluculuk hizmetleri Sugnomé tarafından sağlanmaktadır. Sugnomé, arabuluculuk hizmeti sunan, İskoçya’daki SACRO benzeri bir STK’dır. Ancak, Belçika’da MFA hizmetlerinin altında yatan temel düşünce ve hizmet sunumuna yönelik yapı, İskoçya’dakinden oldukça farklı bir şekilde gelişim göstermiştir. Belçika’da, arabuluculuğun uygulaması ilk olarak çocuk ceza adalet sisteminde başlamıştır. Başlangıçta, genç faillere yaptıklarını telafi etme yolu olarak toplum hizmetleri teklif edilmekteydi. Ancak bu uygulama, kısa bir süre içerisinde genç faillere yönelik bir cezalandırma sistemine dönüşmüş, bu da toplumun tepki göstermesine sebep olmuştur. Reform çalışmaları esnasında, her şeyden önce iyileşme/diyalog üzerine yoğunlaşan bir onarıcı adalet yaklaşımı benimsenmiştir. Günümüzde, kovuşturma zorunluluğu olmayan davalarda, savcının tüm suçlar için ilgili tüm taraflara kanun uyarınca arabuluculuk teklif etmesi gerekmektedir.

Bu durum aynı zamanda yetişkin arabuluculuğunda gelişmelerin yaşanmasını sağlamıştır. Belçika’da Sugnomé tarafından sağlanan arabuluculuk hizmetleri, ister çocuk ceza adalet sisteminde olsun ister yetişkin adalet sisteminde olsun hafif suçları ceza adalet sisteminden alarak alternatif yerlere yönlendirmeyi amaçlamamaktadır. Belçika’da ceza davalarında arabuluculuk adı altında

hafif suçlar için bu türden “ceza adaleti sistemi dışına yönlendirme arabuluculuğu” da bulunmaktadır, ancak Suggnomé tarafından sağlanan hizmetler bu kategori içine girmemektedir. Aslında Suggnomé sunmuş olduğu hizmetler vasıtasıyla, ciddi suçların kovuşturmasının ardından ya da ciddi suçların kovuşturmasına paralel olarak onarıcı adaletin gerçekleşmesi için bir fırsat sunmayı amaçlamaktadır. Burada Suggnomé hizmetlerinin onarıcı adalet yönüne yoğunlaşacağız.

Bu sistemin ceza adaleti sistemi dışına yönlendirme sisteminden en önemli farkı, hazırlık soruşturmasının arabuluculuk esnasında durmamasıdır. Bu noktada faili MFA sürecinde yer alması yönünde ikna edici unsurun ne olduğu merak konusu olabilir. Olasılıklardan biri, MFA sonucunun hâkime rapor edilmesi halinde failin daha az ceza alma ihtimali olabilir. Ancak, hâkim MFA sürecini hukuken dikkate almak zorunda değildir, fakat yine de bu süreci dikkate alabilir. Bu bağlamda, failin arabuluculuk sürecine katılmasında önceden belirlenmiş açık bir menfaat bulunmamaktadır. Bu nedenle, sistemin onarıcı işlevi burada daha belirgindir çünkü faile hem yaptığından dolayı bir sorumluluk alma hem de toplum ve mağdur için iyi bir şeyler yapma fırsatı verilmektedir.

Bu sistemde, ya fail ya da mağdur ilgili kurum tarafından MFA hizmetlerinin mevcut olduğuna dair bilgilendirilir. Failin cezasının hapiste infaz ediliyor olması halinde, mağdur hizmetleri sunan bir kuruma yönlendirilmiş olan bir mağdur, MFA süreci ile ilgilendiğini ifade edebilir. Bu durumda, failin ilgilenip ilgilenmediğinin anlaşılması için kendisi ile irtibata geçilir. Bir başka yol, hapishanedeki sosyal hizmet çalışanlarının faili MFA hakkında bilgilendirmesi olabilir. Eğer fail bu sürece ilgi duyarsa sosyal hizmetler Suggnomé ile irtibata geçer. Suggnomé ise mağdurun da sürece katılmak isteyip istemediğinin anlaşılması için mağdurla bağlantı kurar.

Tıpkı İskoçya’da olduğu gibi, Belçika’da da—federal sistemin karmaşıklığı göz önünde bulundurulduğunda—ülkenin her yerinde MFA için geçerli tek tip bir uygulama söz konusu değildir. Ayrıca, her bir yargı bölgesindeki MFA sistemi biraz farklılık göstermektedir. Bunun sebebi sistemin her bir yargı bölgesinde uygulanan az çok farklı bir protokol ile oluşturulmuş olmasıdır. Biz bu konudaki bir çalışma grubunun 1998 yılından bu yana faaliyet gösterdiği Leuven şehrini ziyaret ettik. Leuven’de bu çalışma grubu, ilgili tüm tarafların geniş bir şekilde temsil edilmesini sağlamaya çalışmıştır. Bahsi geçen ilgili taraflar Baro yöneticileri, mahkeme, polis, savcı, mağdur-fail hizmetleri, hapishaneler ve arabuluculuk hizmetleri veren kurumlardır. Bunun yanı sıra, çalışma grubunun arabuluculuk ve onarıcı adaleti izlemek ve desteklemek amacıyla yılda iki ila beş kez bir araya gelen bir yönlendirme komitesi vardır. Bu komiteye yeni arabulucuların seçilmesi konusunda da danışılmaktadır. Yönlendirme komitesi aynı zamanda takip ve rehberlik ile birlikte taraflar arasında bir diyalog kurmaya yönelik bir platform olma konusunda da faydalı olmaktadır.

İskoçya’da olduğu gibi, Belçika’da da savcı, resmi bir yazı ile taraflara arabuluculuk merkezinin kendileriyle irtibata geçeceğini bildirir. Diğer bir ifadeyle, bu sistemde de arabuluculuğa yönlendirme savcı tarafından yapılmaktadır.

b. Dosya yönetimi

MFA kurumu hangi amaca hizmet ederse etsin, arabuluculuk sürecinin düzgün bir şekilde yönetilmesi çok önemlidir. Diğer yandan MFA’nın amacı ne olursa olsun, dava yönetimi süreci oldukça benzer görünmektedir. İskoçya’da, savcının dosyanın arabuluculuğa yönlendirilebileceğini düşün-

mesi halinde, savcı mağdura ve faile bir yazı gönderir, taraflara arabuluculuk hizmetlerinden faydalanabilecekleri bilgisini verir ve arabuluculuk hizmetleri sağlayan bir kurum olarak SACRO'nun kendileriyle irtibata geçeceğini belirtir. Bu yazı, hukuki terimler içermeyen oldukça basit bir dilde yazılır. Bu yazının bir örneği Ek 1'de sunulmaktadır.

Söz konusu yazının amacı, savcının fail aleyhinde yeterli kanıtı sahip olmasına rağmen, belki de kamu yararına olmayacağı için kovuşturma yapıp yapmamayı gözden geçirdiğine dair faile bilgi vermektir. Arabuluculuğun kendisine bir alternatif olarak sunulduğu, failin bu sürece katılabileceği için suçunu kabul etmesi gibi bir durumun söz konusu olmadığı da kendisine ayrıca açıklanmaktadır. Bu aşamada faile, mağdura verdiği hasarı tazmin etmeye hazır olup olmadığı sorulur. Faile aynı zamanda arabulucuyu görme yükümlülüğünün olmadığı belirtilir ve arabulucu ile yaptığı görüşmelerin gizli kalacağı teyit edilir. Bu yazıda ayrıca ilgili tüm tarafları tatmin edecek bir anlaşmaya varılması halinde bu durumun savcının fail hakkında kovuşturma açıp açmama kararını etkileyeceği ifade edilmektedir.

Fail hakkında kovuşturma yapılması için yeterli kanıt bulunduğu dair, ancak bundan önce mağdurun fail ile bir tazmin ilişkisine hazır olup olmadığının sorulduğu yukarıdakine benzer bir başka yazı mağdura gönderilir. Elbette ki, mağdurun süreçte işbirliği yapması rica edildiği için bu yazının tarzı diğerinden biraz daha farklıdır. Bu yazıyla aynı zamanda, mağdura bu programa katılma yükümlülüğünün olmadığı da hatırlatılır.

Bu yazıların gönderilmesini takiben, savcılık ilgili belgeleri (taraflara gönderilen yazıların kopyaları, polis tutanakları vs.) SACRO'ya gönderir. Bunun üzerine SACRO, önce fail ile mi yoksa mağdurla mı temasa geçeceğine karar vererek taraflara birer yazı gönderir. Bu yazıların dili savcı tarafından gönderilen yazılarda olduğu gibi oldukça sadedir. Üst kısımda büyük harflerle "lütfen bu yazıyı sonuna kadar okuyunuz" ibaresi yer alır. Yazı, herkesin anlayabileceği bir şekilde hazırlanır. Örneğin, "arabuluculuk" kelimesi sadece bir kez kullanılır (Ek 2). Bunlar aslında taraflara onların gözünü korkutur bir şekilde değil kullanım kolaylığı sağlar şekilde yaklaşmanın basit ama işe yarar adımlarıdır.

Bu yazıda, faile SACRO'nun kendisiyle savcı tarafından gönderilen yazıyla ilgili olarak irtibata geçtiği belirtilir. Bu hizmetten faydalanmayı istemesi halinde faile SACRO ile irtibata geçmesi söylenir. Ne mağdur ne de fail, MFA hizmetleri için SACRO ya da Suggnomé'ye herhangi bir ödeme yapmaz. Bu uygulama, arabuluculuğu teşvik etmek için iyi bir yöntemdir. Ancak sürecin taraflara bir maliyeti varsa, arabuluculuk standartlarına göre, tarafların arabulucu ücretleri hakkında bilgilendirilmesi ve söz konusu ücretleri ödemeyi kabul etmemeleri halinde ise arabuluculuk sürecinin devam ettirilmemesi gerekir. Türkiye'de arabuluculuk hizmetinin ücretsiz olarak sunulduğunun özellikle vurgulanması gerekmektedir zira aksi belirtilmedikçe taraflar bundan emin olamaz ve arabuluculuğu kullanmakta gönülsüz olabilirler.

Söz konusu yazıda aynı zamanda, olayın tartışılması ve mahkemeye gitmek yerine arabuluculuk hizmetlerinin kullanılıp kullanılamayacağını incelenmesi için bir görüşme yapılabileceğinden de bahsedilir. SACRO, bundan sonra failin yazıya yanıt vermesini bekler. SACRO genellikle ilk olarak sorumlu tarafla (fail) irtibata geçmeyi tercih ettiğinden, bu kişiden yanıt alana kadar mağdurla irtibata geçmez. Ancak, mağdurun ve failin birbirini tanıdığı hallerde, ilk olarak mağdurla irtibata geçilir. İrtibata geçilen taraf yedi gün içerisinde yazıya yanıt vermediği takdirde, kendisine

ikinci bir yazı gönderilir. Söz konusu taraftan yine bir yanıt gelmezse, sürece devam edilmez. Bu durum, olayların sırasıyla anlatıldığı daha sonra doldurulan bir kurum içi forma yansıtılır. Süreç bitirilir ve savcıya durum hakkında bilgi verilir.

Taraflardan birinin arabuluculukla ilgilenmesi halinde, söz konusu dava dosyasında çalışmak üzere bir arabulucu tayin edilir. Tayin, arabulucuların zamanlarına veya dava yüklerine göre yapılabilir. Bu durum özellikle arabulucunun gönüllülük esasına göre çalıştığı hallerde önemlidir. Başka bir seçenek ise arabulucunun ikamet ettiği yere göre tayin edilmesidir. Arabulucunun ikamet ettiği yer, arabulucunun o bölgedeki dosyaları alacağı anlamına gelebilir. Faille telefonda gerçekleşen kısa bir görüşmeyle irtibata geçilebilir. Yapılan telefon görüşmesi, tüm bilgilerin telefonda verilmesi amacını taşımamaktadır. Bunun yerine, arabulucu faille sadece adını ve soyadını söyleyebilir, suçla ilgili olaydan bahsedebilir, yönlendirme sürecini izah edebilir, failin durumu düzeltmeye yönelik olarak neler yapabileceğine ilişkin MFA'nın işlevleri hakkında kısaca bilgi verebilir ve bir görüşme günü talep ederek program hakkında konuşup tartışmayı önerir. Failin sürece katılmaya hazır olması halinde, arabulucu mağdurla irtibata geçer ve aynı görüşmeyi mağdurla da yapar.

Onarıcı adalet, tarafları ve özellikle mağduru güçlendirmeye yönelik olarak düşünüldüğünden görüşme zamanı ve yerinin belirlenmesi mağdura bırakılabilir. Esasında, mümkün olan her durumda taraflara seçenek sunulması, tarafların süreç sonucunda kendilerini daha güçlenmiş hissetme fırsatlarını artırmaktadır. Ancak, failin cezaevinde bulunduğu durumda, böyle bir fırsat söz konusu olmayabilir. Diğer yandan, arabulucunun mağdurun emniyetini ve arabuluculuğun mağdurun kendini güvende hissettiği bir yerde gerçekleşmesini sağlaması gerekmektedir. Buluşma yeri önermeyen ya da öneremeyen mağdurlar için, MFA hizmet sunucusunun mağdurun sürece katılması halinde kendini güvende hissedebileceği bir yere olan ihtiyacı göz önünde bulundurması gerekmektedir. Mağdur yapılacak görüşmeye kendisine destek verecek bir kişiyle gelmesi konusunda da teşvik edilebilir.

En başta, tarafların görüşlerinin alınması ve duygularını dile getirme olanağının sağlanması amacıyla arabulucular her iki tarafla ayrı ayrı görüşür. Bu süre içerisinde, arabulucu sadece taraflar arasında kolaylaştırıcı olarak hareket etmektedir. İşlenen suçun ağırlığına bağlı olarak, her iki tarafın birbirini görmeye hazır hale gelmesi bir görüşmeden daha uzun süre alabilir. Bu özellikle ölüm ya da ensest gibi ciddi bir travmanın söz konusu olduğu suçlarda geçerli bir durumdur. Taraflar arasındaki bu dolaylı diyaloga mekik arabuluculuğu denilmektedir. Aynı zamanda taraflar arasında süre giden bir ilişki olması halinde, arabulucunun tarafları bir araya getirmeye çalışması mantıklı olabilir. Ancak, taraflar arasında bir kereye mahsus bir ilişki söz konusuysa, temas kurulmasına hiç gerek olmayabilir.

Hem mağdura hem de sanığa ayrı ayrı yapılan ziyaretler, her biri için ortalama bir saat sürerken yüz yüze yapılan ortak görüşmeler iki saat kadar sürmektedir. Bu görüşmenin tarafsız bir zeminde gerçekleşmesi gerekir. Görüşmede tarafların oturma düzeni bile çok önemlidir çünkü arabulucunun sürecin gerçekleşebileceği rahat ve güvenli bir atmosfer yaratması gerekmektedir. Tarafların tehditkâr olmayan bir biçimde ama birbirlerine bakacak şekilde bir masa etrafına oturtulması gerekmektedir. Bu uygulama mağdurun güvenliği açısından da önemli olabilmektedir.

Yukarıda ifade edildiği üzere, sürecin her iki tarafı da tehdit ettiğine dair bir algı yaratmaması amacıyla savcı ya da hizmet sağlayan kurum tarafından davaların arabuluculuğa yönlendirildiğine iliş-

kin yazıların sade bir dille, basit ve açıklayıcı bir şekilde hazırlanması gerekmektedir. Arabulucu söz konusu sorunla ilgili harekete geçtikten sonra, yapılan ev ziyaretleri, ofiste randevu alarak yapılan görüşme ya da telefon görüşmeleri vasıtasıyla yapılan tüm temasların dava dosyasına kaydedilmesi zorunludur. Dava dosyasının başarıyla yönetilebilmesi için bir form geliştirilmesi gerekmektedir. Bu formda, tarafın olayla ilgili ne söylediği, hangi sorunların tartışıldığı ya da henüz tartışılmadığı, ileriye dönük ne yapılacağı, söz konusu tarafın diğer tarafın neyi bilmesini istediği ve dava dosyasında alınan önlemleri belirtmek gerekmektedir. Süreç yönetimi diğer bir deyişle, bitiş tarihlerine uyabilmek amacıyla geliştirilen bir takvimi ve hizmet sunucu, savcılık ve taraflar arasındaki haberleşmenin yönetilmesi amacını güden bir izleme sistemini içermektedir. Ayrıca, formların geliştirilmesi, hizmet sunucu tarafından gerçekleştirilecek faaliyetlerin standart hale gelmesine yardımcı olabilmektedir. SACRO tarafından taraflarla kurulan temasın kayda geçilmesi amacıyla kullanılan formun örneği Ek 3'te yer almaktadır. Bu form, taraflardan herhangi biriyle ister telefon vasıtasıyla ister yüz yüze iletişime geçildiğinde doldurulmaktadır. Ek 4'te davanın ilerleyişini takip için kullanılan formlar sunulmaktadır.

c. Mağdur-fail arabuluculuğu sonucunda varılan anlaşmanın hazırlanması ve uygulanması

Arabulucunun, tarafların bir anlaşmaya varamayacağını düşündüğü hallerde ya da tarafların icrası mümkün olmayan ya da hayata geçirilemeyecek (meblağla veya zamanla ölçülemeyecek bir şeyin ifasına ilişkin) bir anlaşma üzerinde tartıştığı hallerde, arabulucu süreci sonlandırabilir. Bunun ardından, söz konusu durum savcıya bildirilir ve arabuluculuk hizmeti sunucusu için dosya kapanmış olur. Ancak tarafların süreci anlaşmaya vararak bitirmeleri halinde, söz konusu anlaşmanın içeriğine de bağlı olarak, bundan sonraki aşama anlaşmanın icrası aşamasıdır.

Varılan anlaşmanın uygulanması, farklı izleme mekanizmalarını gerektirebilir. Örneğin, fail özür dilemeyi teklif ederse, bunun için bir izleme yapılmasına gerek kalmaz. Ancak, fail tarafından yapılacak aylık tazminat ödemeleri söz konusu olduğunda ya da mağdurun fail tarafından rahatsız edilmeyeceğine dair bir anlaşmaya varılmışa veya kamu yararına bir hizmetin yapılmasına ya da mağdur için kişisel bir hizmet verilmesine ilişkin veya benzeri bir anlaşmaya varıldığında bu anlaşma yazılı olarak hazırlanır. Anlaşma metni ilgili taraflar ve arabulucu tarafından imzalanır. Anlaşma hukuki ve karmaşık bir belge olmaktan ziyade tarafların üzerinde anlaştıkları şeyleri ortaya koyar ve bir zaman çizelgesi ışığında tarafların karşılıklı yükümlülüklerini tanımlar niteliktedir. Aylık ödemelerin yapılacağı anlaşmalarda hizmet sunucusu tarafından izleme yapılması gerekli olabilir. Bazen anlaşmanın uygulanmasını takvime bağlamak ve gerekli hallerde bu anlaşmanın uygulanmasında faili takip etmek gerekmektedir.

Taraflar arasında varılan anlaşma, failin anlaşmada öngörülen yükümlülüklerini yerine getirmemesi halinde (anlaşmayı ihlal etmesi gibi) davanın savcılığa iade edileceğini de belirtmelidir. Anlaşma başarılı bir şekilde tamamlandığında, savcıya durum hakkında bilgi verilir ve kovuşturmadan vazgeçilir. Örneğin, tüm ödemelerin zamanında yapılması halinde, dosya kapatılır. Anlaşmanın ihlal edilmesi halinde, savcıya yine bilgi verilir ve kovuşturma yeniden düşünülür. Tüm bu işlemler tamamlandıktan sonra, tarafların süreç hakkında ve sağlanan hizmetin kalitesi hakkında ne düşündüklerinin anlaşılması amacıyla bir değerlendirme formu hazırlanabilir.

d. Dava dosyasının diğer kurumlara yönlendirilmesi

Kimi zaman, tarafların arabuluculuk süreci sonucunda vardıkları anlaşma, failin bir uzmana gitmesini ya da bir tedavi programına katılmasını gerektirebilir. Bu durum özellikle, işlenen suça uyuşturucu ya da alkol kullanımının neden olduğu hallerde söz konusudur. Bu faaliyetler, sosyal hizmetler gibi dışarıdan bir kurum tarafından gerçekleştirilebilir. Faillerin suçu işlemelerine neden olan sorunların ele alınmasında failler ve faillerin ailelerine destek olan SACRO, bu ve benzeri ceza adaleti hizmetleri de sunmaktadır. Bu durumda bu programlar, sadece uyuşturucu ve alkol kullanımından kaynaklanan sorunları hedeflemekle kalmayıp cinsel suçlardan ve aile içi şiddet suçundan mahkûm olan erkeklere yönelik grup çalışmasını veya sokakta seks işçilerinin uyuşturucu kullanımı döngüsünü kırmalarında yardımcı olabilmek amacıyla destek ve yönlendirme programlarını da içermektedir. İlgili kişilerin aileleri ve arkadaşlarının hapishanelere ve hastanelere düzenli ulaşımını sağlayan seyahat hizmetlerini de belirtmeden geçmemek gerekir. Aile içi şiddet yaşamış çiftlere ve ayrılmış çiftlere yönelik hizmetlerin yanında tahliye edilen mahkûmların kendi evlerinde yaşarlarken toplumla yeniden kaynaşmalarına yardım edecek programlar da bulunmaktadır.

Aynı zamanda, diğer kurumlara yapılacak yönlendirmeler, kanunla öngörüldüğü üzere bazı olayların sosyal hizmetler kurumuna rapor edilmesini de gerektirebilir. Örneğin, bazı istismar vakalarının çocuk koruma kurumuna bildirilmesi gerekmektedir. Bununla ilgili olarak, sosyal hizmet görevlileri ve SACRO yılda iki kez bir araya gelir ve davaların gözden geçirilmesi ve değerlendirilmesi amacıyla iki kurumun görevlileri savcı ile her ay görüşür. Öte yandan Belçika’da, Suggnomé tarafından diğer kurumlara referans verilmesi yerine diğer kurumlar tarafından Suggnomé’ye referans verilmektedir.

B. ARABULUCULAR, EĞİTİM VE SERTİFİKASYON

a. Arabulucular ve hizmet sunum modelleri

İskoçya ve Belçika dâhil olmak üzere birçok ülkede, arabulucular okudukları dal itibarıyla çoğunlukla insan davranışı hakkında bilgi sahibi olan sosyal hizmet uzmanlarından, kriminologlardan ve psikologlardan oluşmaktadır. Avukatların arabuluculuk yapmama sebeplerinden bir tanesi, kendilerini doğrular ve yanlışlar açısından düşünmeye koşullandıran eğitimleridir. Bir başka deyişle, avukatların bir uyuşmazlığı otoriter bir şekilde verilmiş yargı ile sonuçlandırmak ve buna göre taraflara suç/kusur atfetmek üzerine bir eğitim aldıkları düşünülürse, bir MFA sürecinde sadece arkalarına yaslanarak mağdur ile fail arasındaki iletişimi kolaylaştırma rolünü oynamaları zorlaşmaktadır. Diğer yandan, yargısal süreçler sonuç odaklıdır, ancak MFA süreç odaklıdır. Hatta yargısal sürecin aksine MFA sürecinde kazanan ve kaybeden bir taraf da bulunmamaktadır. Bu nedenle, avukatlar yargısal süreçten bu denli farklı bir sürece kendilerini adapte etmekte güçlük çekebilirler. Benzer öneme sahip olan diğer bir konu ise, arabulucunun travmayı ve mağduriyeti anlarken bir tarafa hak vermekten ya da bir tarafı tutmaktan kaçınması gereğidir. Oysa avukatlar keza bir tarafı tutmak/savunmak üzerine eğitim alırlar. Tüm bunlar elbette avukatların arabuluculuk yapamayacakları anlamına gelmemektedir. Bu farkları belirtmekteki amaç MFA’da arabulucunun gördüğü işlevi bir avukatın görebilmesi için bazı ek vasıflara sahip olması gerektiğine dikkat çekmektir.

Eğitim geçmişi ne olursa olsun, profesyonel arabulucuların aynı zamanda kişilik olarak insan becerilerine sahip, şefkat, dinleme ve benzeri özellikleri taşıyan kişiler olması gerekir. 15 Eylül 1999 tarihinde kabul edilen Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi 19 sayılı Tavsiye Kararı, arabulucuların toplumun her kesiminden olması gerektiğini ve genel olarak yerel kültür ve topluma dair bir anlayışa sahip olması gerektiğini öngörmektedir. Bu Tavsiye Kararı, arabulucuların arabuluculuk için gerekli akliselime ve sosyal ilişki becerilerine sahip olması gerektiğini ifade etmektedir. Son olarak, arabulucuların arabuluculuk görevlerine başlamadan önce temel eğitim, daha sonra da hizmet içi eğitim almaları gerekmektedir. Bu eğitimin, çatışma çözme becerilerini, mağdur ve faillele çalışabilmenin özel koşullarını ve ceza adaleti sistemi hakkında temel bilgileri göz önünde bulundurarak üst düzeyde beceri edindirmeyi amaçlaması gerekmektedir. Bu bağlamda eğitimin sadece hukuki olmadığı açıktır.

Arabulucuların istihdam modellerine bakıldığında, SACRO sunduğu arabuluculuk hizmetlerinin karşılığında kendilerine ödeme yapılmayan gönüllüleri kullanmaktadır. Bu uygulama, gönüllülük geleneğinin ya da STK çalışmasının kökleşmiş olmadığı veya sivil toplumun güçlü ve örgütlü olmadığı ülkelerde daha zor olabilir. Ancak, İskoçya’da gönüllü çalışmalar vasıtasıyla topluma aidiyet duygusu hayli yerleşiktir. Bu doğrultuda, sistem iyi işliyor gibi görünmektedir. Bu model hizmet verilmesine dair maliyetsiz bir uygulama olarak görülse de, akılda bulundurulması gereken çeşitli kaygılar söz konusu olabilir. Bu işe zamanlarını adayan gönüllü arabulucular için, çalışmanın tek sebebi para olmayabilir, ancak yine de yaptıkları katkının tanınması (örneğin düzenli sosyal etkinliklerle), takdir edilmesi, hizmet içi eğitim ve akran öğrenimi gibi konuların ele alınması gerekmektedir. Bu konulara bir çözüm bulunmadığı takdirde, sunulan hizmetlerin sürdürülebilirliği sorun arz edebilir. Bu bağlamda, sosyal etkinlikler, ödüller ve benzeri uygulamalar arabulucuların teşvik edilmesi için kullanışlı araçlar olabilir.

Çalışmaları karşılığında arabuluculara herhangi bir ödeme yapmasa da SACRO arabulucuların yaptıkları işle ilgili yol masrafları gibi giderleri karşılar. Şu anda, SACRO’da, tamamı eğitilmiş ve büyük çoğunluğu toplum arabuluculuğu hizmeti veren 200 gönüllü arabulucu çalışmaktadır. Gönüllü hizmet veren kişilerin sık sık değişmesi nedeniyle yeni kişilerin seçilmesi ve sürekli eğitim sağlanması için ilave kaynakların tahsis edilmesi gerekmektedir. Gönüllülerin sirkülasyonunun azalması için ilk eğitimin ardından arabulucu adaylarını kaybetmemeye yönelik mekanizmaların bulunması gerekmektedir, çünkü açıkça görülmektedir ki bu insan kaynağına yapılan bir yatırımdır ve belirli bir maliyeti vardır. Gönüllülerin sürece dâhil edilmesini sağlamak amacıyla SACRO, gönüllülerden beklenenlerin neler olduğunun belirtildiği bir eğitim anlaşması kullanmaktadır. Ortalama olarak, gönüllülerden haftada iki saat ayırmaları talep edilir ki bu süre ayda 6-8 saate karşılık gelmektedir. Bu saatlik düzenleme, her bir gönüllüye her ay güncel bir davanın düşeceği anlamına gelmektedir.

Suggnomé’nin arabulucuları ise kuruluşun maaşlı personelidir. Mali kaynakları sınırlı bir STK için maaşların ödenmesinde her zaman sorunlar yaşanabilir ancak adaleti geliştirecek projeleri denemeye hevesli Belçika Hükümetinin istekliliği Suggnomé için büyük bir nimettir. SACRO’nun aksine, Adalet Bakanlığı Suggnomé’den aldığı bu arabuluculuk hizmeti için, Suggnomé ile bir hizmet sözleşmesi yapmıştır. Bu şekilde Suggnomé yardım toplama ya da rekabetçi ihalelere girme süreçlerinden geçmeden hükümetten fon sağlamıştır. Mali kaynakları açısından güvencede bulunan bir kuruluş olarak, arabulucular tam zamanlı bir işte sunulan tüm sosyal güvencelere sahip, tam zamanlı ve maaşlı ödenen çalışanlardır. Bu bağlamda, Suggnomé devletin arabuluculuk hizmetleri için an-

laşma yaptığı bir hizmet sunucudur. Bu çerçevede, Suggnomé'nin arabulucuları zamanlarını şu işlere ayırmaktadır: taraflarla irtibat kurulması ve yönlendirme grubu toplantıları gibi yapısal çalışmalar için zamanlarının % 30'unu ayırırken arabuluculuk için zamanlarının % 70'ini harcamaktadırlar. Arabulucuların birçok görevi yerine getirmesi beklenmektedir. Bunlar arasında telefon görüşmelerinin yapılması, yazıların gönderilmesi, taraflarla görüşmeler yapılması, dosyaya dava notlarının yazılması gibi işler vardır. Suggnomé'nin maaşlı personel istihdam ettiği göz önünde bulundurulduğunda, personel sirkülasyonunun da SACRO'ya kıyasla daha düşük olduğu görülür. Ancak, yapılması beklenen çalışma elbette ki daha yoğundur. Örneğin, yılda 20 arabulucu 50'şer davaya bakmaktadır. Diğer bir ifadeyle, her bir arabulucu için haftada bir aşağı yukarı yeni bir dava gelmektedir.

Yeni gönüllüleri işe almak amacıyla SACRO ilanlar verir. SACRO, aynı zamanda gönüllü adayları tarafından doldurulacak başvuru formları geliştirmiştir. Daha sonraki seçim sürecinde, ayrımcılık yapmamak adına SACRO bir puanlama sistemi kullanmaktadır. SACRO'nun arabulucularda aradığı bazı karakter özellikleri bulunmaktadır. Bunlardan bazıları ekip üyesi olarak çalışabilme becerisi, adalet sistemine ilgi, gönüllülük deneyimi, ruhen cömert ve alan hakkında bilgi sahibi olma özellikleridir. Bunlar bir, arabulucuda olması gereken özelliklerdir. Ancak yine de gönüllü bazen eğitimin ardından kendi kararını gözden geçirebilir ve süreçten ayrılmaya karar verebilir. Suggnomé ise arabulucuları, adayın çalışması beklenen yargı bölgesindeki savcı, hâkim, avukatlar, sosyal hizmet uzmanlarından ve Suggnomé üyelerinden oluşan bir mülakat komitesi vasıtasıyla işe almaktadır.

b. MFA merkezlerine ilişkin standartlar

Yukarıda bahsedilmiş olan Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi'nin 19 sayılı Tavsiye Kararı, MFA hizmeti sunan kurumlar için birtakım yönergeler öngörmektedir. Bunlardan birincisi arabuluculuk hizmeti veren kurumların arabuluculuk sürecini kabul edilmiş standartlara göre yönetmesi gerektiğidir. İkincisi, arabuluculuk hizmeti veren kurumların yükümlülüklerini yerine getirirken yeterli düzeyde özerkliğe sahip olmasıdır. Bu ilke, bir arabuluculuk hizmeti sunucusunun ceza adaleti aktörlerinden belirli bir düzeyde bağımsız olması gerektiğini ima eder. Bu da doğal olarak çıkar çatışmalarından kaçma arzusunu yansıtmaktadır çünkü özerkliğin olmaması bir bakanlığın, savcılığın veya kolluğun dolaylı denetimi anlamına gelebilir, bu da süreci sekteye uğratabilir. Bu durum aynı zamanda mağdur ya da failin gözünde hizmetin güvenilirliğinin azalmasına da sebep olabilir.

Bu Tavsiye Kararı aynı zamanda, arabuluculuk hizmeti veren kurumların yetkili bir organ tarafından izlenmesi gerektiğini de ifade etmektedir. Bu aslında bir MFA hizmet sunucusundan beklenen hesap verebilirliği tanımlıyor. Hesap verebilirlik MFA hizmeti veren kurumun rapor sunması gereken yetkili idareye ibraz edilen yıllık raporlarla gerçekleşmektedir. Örneğin, SACRO yıllık raporlarını parlamentoya, Suggnomé ise hükümete sunmaktadır. Ancak, hesap verebilirlik arabuluculuk hizmeti verilen her dava için de gerekli olabilir. Örneğin, Arabuluculara Yönelik Avrupa Etik Kurallarına göre, arabulucu talep üzerine taraflara kendi geçmişi ve tecrübesine dair bilgi vermelidir. Etik Kurallar, arabulucuların (veya MFA hizmeti sunucusunun) çalışmalarını profesyonel, güvenilir ve onurlu bir şekilde tanıtabileceğini ifade etmektedir. Bu türde bir reklâm ve tanıtım, aynı zamanda MFA hizmeti sunucusunun topluma karşı hesap verebilirliğinin güçlendirilmesi olarak da görülebilir.

Arabuluculara ilişkin yeterlik standartları ve etik kuralları, bununla birlikte arabulucuların seçimi (örneğin diploma koşulu), eğitimi ve değerlendirilmesine (hizmet sunucular tarafından) ilişkin usullerin geliştirilmesi gerekmektedir. Bu bağlamda, çıkar çatışmalarından kaçınmaya, gerekli bilgilerin verilmesine ve benzeri uygulamalara ilişkin kuralların arabuluculara ilişkin kurallara dâhil edilmesi gerekmektedir. Hizmet sunucunun MFA hizmetlerini sunarken bu kuralların ve standartların yerine getirilmesine ve bu kural ve standartlara arabulucuların riayet etmesinin sağlanmasına dikkat etmesi gerekmektedir.

Arabuluculara Yönelik Avrupa Etik Kuralları incelendiği zaman, bir arabulucunun sahip olması gereken en önemli üç niteliğin bağımsız ve tarafsız olma ve gizliliğe saygılı bir şekilde hareket etme olduğu görülmektedir. Bunun sonucu olarak, MFA hizmeti sunan kurumun, arabulucuların bu standartlara uyduğunu güvence altına alması gerekmektedir. Örneğin, arabulucunun bağımsızlığını etkileyebilecek gibi görünen ya da çıkar çatışması yarattığı izlenimi veren durumları açıklamadan görev yapmaması ya da göreve başlamışsa devam etmemesi gerekmektedir. Bu, devamlı olan bir yükümlülüktür ve tüm süreç boyunca yerine getirilmesi gerekmektedir. Bu yükümlülük taraflardan biri ile olan kişisel ilişkiyi ya da iş ilişkisini veya arabuluculuğun sonucuna yönelik doğrudan veya dolaylı herhangi bir maddi veya başka bir menfaati de kapsamaktadır. Arabulucunun aynı zamanda kendisinin ya da çalıştığı kurumun başka bir mensubunun taraflardan herhangi biri için arabuluculuk dışında herhangi bir yetkiyle bir görevde bulunamayacağını da taraflara açıklaması gerekmektedir. Arabulucunun kendisi de elbette bu standartlara uymak durumundadır ancak MFA sunan kurumun yine de iş sözleşmesi ya da başka bir yolla (etik kurallar) bu yöndeki yükümlülüğüne dair arabulucuda bir bilinç telkin etmesi gerekmektedir.

Arabulucu sahip olması gereken bağımsızlık ve tarafsızlığın yanı sıra, taraflara karşı her zaman tarafsız davranmak, tarafsız *görünmeye* de gayret göstermek ve arabuluculuk süreciyle ilgili tarafların tümüne eşit hizmet vermeyi taahhüt etmek üzere çaba sarf etmelidir. Her ne kadar hizmet sunucu tarafından taraflara gönderilen yazılar, MFA hizmetlerine dair taraflara bilgi vermekteyse de aslında, arabulucunun niteliği, görevlerinin kapsamı ve rolü hakkında taraflara açıklama yapacak ve bilgilendirecek kişi arabulucudur. Yukarıda anlatılan standartlar, arabulucunun bunu yaparken davanın koşullarını, taraflar arasındaki muhtemel güç dengesizliklerini, ayrıca tarafların eğitim düzeylerini ve sosyal statülerini göz önünde bulundurmasını gerektirebilir. Bunun gerçekleştirilememesi tarafsızlık standardının bir ihlali olarak görülebilir. Son olarak, arabulucunun arabuluculuk hizmeti sonucunda ya da bu hizmete bağlı olarak ortaya çıkan tüm bilgileri gizli tutması gerekmektedir. Bu konular hizmet sunucu ile arabulucu arasında imzalanacak iş sözleşmelerinde belirtilebilir.

c. Eğitim ve akreditasyon

Arabulucular, tarafların anlaşmayı müzakere etmelerine ya da sadece konuşmalarına yardımcı olabilmek üzere süreç esnasında birçok beceri ve strateji kullanmaktadır. Arabuluculuk sürecine katılan taraflar, çoğunlukla kızgın, duygusal, hatta mantıksız olabilmektedir, fakat arabuluculuk sürecinde tarafların en büyük korkularını, duygularını ve kızgınlıklarını dile getirirken birbirinin sözünü kesmeden konuşmaları gerekmektedir. Arabulucu ortak bir zemin arayarak, söylenenleri not aldıktan sonra diğer tarafa söz vererek, tarafların duygularını açığa çıkarmalarına müsaade ederek diyalogu kolaylaştırır. Duygulardan bahsedilmesi ve bir diyalog başlatılması için arabulucunun ta-

raflara yardım etmesi gerekmektedir. Bu bağlamda, iyi bir arabuluculuk için farklı “insan becerilerinin” gerekli olduğu ve bu becerilerin eğitim ve pratikle elde edilebileceği açıkça görülmektedir. Diğer yandan, arabulucu bir psikolojik danışman değildir, dolayısıyla kendisine yönelik olabilecek bu tarz beklentileri ortadan kaldıracak becerileri de kullanabiliyor olması gerekmektedir.

Arabulucunun tek başına görev almaya başlamadan önce MFA/ diyalog konusunda esaslı bilgi ve usule ilişkin beceri kazanması gerekmektedir. Bu da mağdur hassasiyeti, fail hassasiyeti, toplum kaynakları, yargısal usuller, arabuluculuk süreci, şiddet suçlarında arabuluculuk ve mesleki etik gibi konuları içermelidir, ancak bunlarla sınırlı değildir. Arabulucunun aynı zamanda sürekli eğitim alması ve sürekli mesleki gelişimden kendisinin sorumlu olması gerekmektedir.

Çoğu eğitim programında, arabuluculara beş günlük yoğun bir temel eğitim verilmektedir ancak bu sınıf içi eğitim bittikten sonra arabulucu *henüz* tek başına çalışmaya hazır olarak görülmemektedir. Eğitimin bitiminde bir sertifika alınır ancak bu sertifikada sadece eğitimin tamamlandığı belirtilir. Bir arabulucunun yalnız başına çalışmaya hazır olabilmesi için çoğunlukla bir yıl geçmesi gerekmektedir de bu süre kurumdan kuruma fark gösterebilmektedir. Bu süre içerisinde, stajyer arabulucu üç ay kadar kıdemli bir arabulucuyu gerçekleştirdiği arabuluculuk faaliyetleri sırasında gözlemler ve bu kıdemli arabulucunun taraflarla nasıl konuştuğunu, nasıl müdahalede bulunduğunu ve diğer hususları not eder. Stajyer arabulucu, kıdemli arabulucunun yaptığı her şeyi bir gölge gibi takip ettiği için bu sürece *shadowing* (gölge gibi takip etme) denilmektedir. Stajyer ancak yeterli sayıda arabuluculuk faaliyetini gölge gibi takip ettikten ve gözlemledikten sonra kendi dosyalarına bakmaya hazır hale gelebilir. SACRO’da başlangıç seviyesindeki arabulucular için vandalizm, duvar yazısı yazılması, huzuru bozma, ödenmemiş taksi ücretleri gibi vakalar en kolay dosya türleri olarak görülmektedir. Bu nedenle, bu seviyedeki arabuluculara öncelikle bu dava türlerinde çalışmaları teklif edilir.

Arabuluculuk eğitimlerinde, onarıcı adalet ilkeleri ve ceza adaleti sistemiyle ilgili temel bilgilerin verilmesi öngörülmektedir. Ayrıca, eğitimler sadece bilgi aktarılan sınıf içi ders anlatımı şeklinde gerçekleştirilmez. Verilen eğitimler enteraktiftir ve iletişim, analiz ve benzeri konularda becerilerin geliştirilmesine yöneliktir. Bu amaç doğrultusunda birçok rol canlandırma egzersizi ve simülasyon uygulaması yapılmaktadır. Bunların ardından adaylara neyi iyi yaptıkları ve neleri geliştirilebilecekleri hakkında geri bildirimde bulunmaktadır. Bu amaç doğrultusunda, ortak bilgilendirme oturumlarının düzenlenmesi de faydalıdır.

Eğitim, belirli bir vakada iyi ve kötü uygulamaların tartışılması yoluyla arabulucular arasında akran öğreniminin gerçekleşmesini sağlamak için “grup süpervizyonu” vasıtasıyla da zenginleştirilir. Sugnomé de temel eğitimin ardından gölge gibi takip etme yöntemini uygulamaktadır. Bu aşamada arabulucu adaylarının yargıda bulunmaktan kaçınan ve gizlilik ve tarafsızlık ilkelerini muhafaza edecek iyi iletişimciler olmasına da özen gösterilmektedir. Sugnomé buna yönelik olarak, arabulucuların seçim sürecinde yapılan mülakatlarda rol canlandırma yöntemini kullanmaktadır. Hatta bu rolleri oynayan adaylara sergiledikleri becerilere göre puan vermektedir. Sugnomé arabulucular arasındaki iletişime de önem vermektedir. Bu bağlamda toplantılar vasıtasıyla arabulucuların davalar üzerinde nasıl çalıştıklarına dair ve dava dosyası yönetimi ile ilgili konularda birbirleriyle konuşmaları ve tecrübe paylaşmaları da sağlanır. Bu toplantılar arabulucuların aynı zamanda süreç hakkındaki duygu ve düşüncelerini dile getirmelerini sağlamak ve bir anlamda duygusal olarak tükenmelerine engel olmaktadır.

Son yıllarda ceza davalarında arabuluculuk hizmetlerinin kullanılmasını teşvik etmek amacıyla Avrupa düzeyinde ve uluslararası düzeyde çeşitli kararlar ve tavsiyelerin kabul edildiğinin söylenmesi gerekir. Bu karar ve tavsiyelerde, MFA hizmetlerinin yeni bir uygulama olduğu ifade edilmekte ve standartların oluşturulması gerektiği belirtilmektedir. Ayrıca arabuluculuğun teşvik edilmesine ilişkin olarak farklı etkinlikler önerilmektedir. Bu belgelerden biri, yukarıda aktarılan Avrupa Konseyinin 1999 tarihli R(99)19 sayılı Tavsiye Kararı ile 2002 tarihli Birleşmiş Milletler Onarıcı Adalet Programlarının Ceza Konularında Kullanılmasına İlişkin Temel İlkeler ve Avrupa Birliği Konseyinin Mağdurların Cezai Takibatlardaki Durumu Hakkındaki 15 Mart 2001 tarihli Çerçeve Kararıdır.² Bu kararlara rağmen arabulucuların eğitimine ilişkin tek tip standartlar yoktur. Ancak Avrupa’da onarıcı adaletin teşvik edilmesine yönelik olarak bir dizi Avrupalı grup ve akademisyen yine de çaba sarf etmektedirler. Avrupa’daki bu gruplardan biri, bir eğitim programının geliştirilmesi amacıyla birçok ülkeden uzmanları bir araya getirmiş olan Avrupa Onarıcı Adalet Forumu’dur (*European Forum for Restorative Justice*). Aşağıdaki tablolarda Avrupa Onarıcı Adalet Forumu’nun hâkimler ve savcılar için geliştirdiği eğitim modülüne ilişkin örnekler yer almaktadır:³

Gün 1; Modül 1: Açılış

Süre	Konu	Yöntem	Öğrenme Hedefleri
15 dk	Bir dava örneği	Sunum	Davalar ve kişiler hakkında uygulamaya ilişkin bazı bilgilerin öğrenilmesi
15 dk	Katılımcılar bu davaya ilişkin olarak ne yapacaklar?	Bireysel çalışma	Yargısal süreç hakkında bireylerin kendi algılarının anlaşılması
15 dk	Katılımcıların tercihlerinin incelenmesi	Tartışma	Bireylerin mesleklerini yerine getirirken değerlerin ve ilkelerin farkına varması

Modül 2: Bir seçenek olarak arabuluculuk

Süre	Konu	Yöntem	Öğrenme Hedefleri
45 dk	Ceza davalarında arabuluculuğun geçmişi ve ideolojisi	Ders anlatımı	Ceza davalarında arabuluculuğun teorik geçmişine ilişkin bazı bilgilerin öğrenilmesi
45 dk	Arabuluculuk uygulamada nasıl işlemektedir	Ders anlatımı	Arabuluculuğun uygulama yönünün ve arabuluculuk sürecinin nasıl yürüdüğünün öğrenilmesi

² Bu metinlerin Türkçe çevirileri bu kitaba dahil edilmiştir.

³ Hâkimler ve savcılar için onarıcı adaletle ilişkin olarak eğitim modülleri, Avrupa Birliği’nin AGIS mali desteğiyle ve Avrupa Onarıcı Adalet Forumu girişimiyle geliştirilmiştir.

Modül 3: Bir arabulucuyla tanışın

Süre	Konu	Yöntem	Öğrenme Hedefleri
30 dk	Arabulucunun rolü ve görevi	Ders anlatımı, soru ve cevap	Temel arabuluculuk becerileri ve arabulucuların eğitimi ve denetimi hakkında bilgi edinilmesi
30 dk	Gerçek bir arabuluculuk oturumunun icra edilmesi	Video ya da demonstrasyon	Arabuluculuğun uygulamada nasıl gerçekleştirildiğinin anlaşılması

Modül 4: Bir savcıyla ya da hâkimle tanışın

Süre	Konu	Yöntem	Öğrenme Hedefleri
45 dk	Savcının ve hâkimin ceza konularında arabuluculuk deneyimi	Ders anlatımı, soru ve cevap	Seçim ve yönlendirme süreçlerine, korumaya ve arabuluculuk sonuçlarının yargısal kararların alınmasına nasıl dâhil edilebileceğine aşina olunması
15 dk	Artıların ve eksilerin bir araya getirilmesi	Bireysel çalışma	Bireylerin suç ve yargısal süreçten ne algıladıkları üzerine düşünceleri

Modül 5: Bir akademisyenle tanışın

Süre	Konu	Yöntem	Öğrenme Hedefleri
45 dk	Araştırmalar ceza konularında arabuluculuk hakkında ne söylemektedir	Ders anlatımı	Araştırmaların farklı sonuçlarının öğrenilmesi

Modül 6: Deneyimler

Süre	Konu	Yöntem	Öğrenme Hedefleri
30 dk	Mağdurun ve failin arabuluculuk süreci deneyimi	Sunum	Mağdurların ve failerin arabuluculuğa bakış açıları hakkında bilgi edinilmesi

Modül 7: Düşünmek için

Süre	Konu	Yöntem	Öğrenme Hedefleri
15 dk	Özet	Sunum	Tüm günün özetinin yapılması ve bu konuda düşünmeye teşvik etme

Gün 2; Modül 8: Yeniden açılış

Süre	Konu	Yöntem	Öğrenme Hedefleri
5 dk	Canlandıran ve motive eden program	Grup çalışması	Canlanmak ve harekete geçmek
15 dk	Sorular ve düşünceler	Tepegözde sunum, yazı tahtası ve kağıtlar	Bir önceki günde öğrenilen bilgiler temelinde artıların ve eksilerin düşünülmesi

Modül 9: Vaka çalışması

Süre	Konu	Yöntem	Öğrenme Hedefleri
90 dk	Gerçek vakaların sunumu ve bunlar üzerinde çalışma	Seminer (küçük gruplar halinde)	Davalar üzerinde çalışmaya aktif olarak dâhil olma ve katılımcı yaklaşımlarını uygulamaya çalışma
30 dk	Cevapların tartışılması	Tartışma	Farklı tercihlerin farkına varma
15 dk	Davaların gerçek sonuçları	Sunum	Davaların sonuçlarının ne kadar farklı olabileceğini öğrenme

Modül 10: Kapanış oturumu, genel değerlendirme

Süre	Konu	Yöntem	Öğrenme Hedefleri
45 dk	Açık uçlu sorular üzerinde tartışma	Panel tartışması	Farklı olasılıkların anlaşılması
10 dk	Özet, değerlendirme ve sonraki adımlar		

Bu proje çerçevesinde 7-9 Şubat 2008 tarihleri arasında İstanbul'da düzenlenen onarıcı adalet seminerinde yukarıdaki program katılımcılara gösterildikten sonra, katılımcılardan avukatlar için benzer bir MFA eğitim programı geliştirmeleri istenmiştir. Üç gruba ayrılan ve üç farklı eğitim programı geliştiren katılımcıların meydana getirdikleri eğitim programları aşağıda verilmiştir. Bu programlar arabuluculuk eğitim merkezinin ihtiyaçlarına bağlı olarak benzer eğitim programlarının geliştirilmesinde esas alınabilir.

Örnek Eğitim 1:

Modül 1: MFA'nın tanımı: a.) Tanım, b.) Tarihsel gelişimi, c.) Karşılaştırmalı olarak MFA, d.) Yasal düzenlemeler ve bunların eleştirileri

Modül 2: MFA süreci: a.) Çocuklarla ve yetişkinlerle iletişim teknikleri, b.) Müzakere teknikleri (doğrudan, dolaylı, tekli/çiftli müzakere), c.) Kayıt ve raporlama teknikleri, d.) Tarafsızlık için beden dilinin kullanılması

Modül 3: Enteraktif Uygulamalar: a.) Drama, b.) Gerçek vakaların kullanılması yoluyla eğitim

Örnek Eğitim 2:

Açılış Modülü: ADR (Alternatif Uzlaşmazlık Çözümü) mekanizmaları arasında MFA'nın yeri nedir?; İhtilaf ve çatışma; onarıcı adalet ve ADR'ye başvurma sebepleri, tarihsel sürece ilişkin açıklama

Modül 2: MFA nedir, hangi dava türlerinde uygulanır, temel ilke ve faydaları nelerdir?

Modül 3: Arabulucu kimdir? Arabulucunun hangi vasıflara sahip olması gerekir?

Modül 4: MFA usulü nedir? (Yasal düzenlemeler)

Modül 5: Arabuluculuk süreci: Açılış oturumu, ortak oturumlar, özel oturumlar (süreç boyunca gizlilik); Müzakere becerilerinin kullanılması; Katılımcılar için simülasyon çalışmaları; Gerçek kişiler, gerçek konular (uygulayıcılar, hâkimler, avukatlar ve katılımcılar)

Modül 6: Arabuluculuk raporunun hazırlanması; Uygulama açısından arabuluculuk raporunun takip edilmesi

Örnek Eğitim 3:

Modül 1: Onarıcı adaletin teorik ilkeleri, MFA ve viktimoloji hakkında uluslararası ve ulusal yasal düzenlemeler

Modül 2: İletişim teknikleri ve simülasyonlar

Modül 3: Uzmanlarla oturum

Modül 4: Bir MFA merkezine çalışma ziyareti

C. EK FAALİYETLER

a. Toplumun arabuluculuğa dair bilinçlendirilmesi

Arabuluculuk gibi alternatif adalet sunum modelleri, sürekli yürütülecek bilinçlendirme faaliyetlerinin yapılmasını gerektirmektedir. Böylece hem bu tip hizmetlere talebin sürekliliği, hem de devletten ve diğer kaynaklardan gelen maddi desteğin devam etmesi sağlanabilir. Bu bağlamda, medya programları ve reklâmların kullanımı (reklâmlar doğru olduğu sürece) toplumun geniş kesimlerine ulaşmak için uygun bilinçlendirme faaliyetleri olarak görülebilir. Kısa filmler ve broşürler de bu amaç doğrultusunda geliştirilebilir ve mahkemelerde ve sosyal hizmet kurumları aracılığıyla kamuya ulaştırılabilir.

Kolluk birimleri çalışanları ve hukuk fakülteleri öğrencileri gibi bazı özel kitlelere ulaşılması da son derecede önemlidir, çünkü hukuk alanındaki profesyonellerin desteği olmadan arabuluculuğun gelişmesinin beklenmesi gerçekçi değildir. Ayrıca, özellikle hâkimlere ve savcılara yönelik eğitimler ve seminerlerin de geliştirilip düzenlenmesi gerekli olabilir. İskoçya'ya gerçekleştirdiğimiz çalışma ziyaretinde, SACRO'nun genç avukatların desteğini kazanabilmeye yönelik çalışmalarından birine de tanık olmuştuk: Hukuk fakültesinde bir derste, SACRO'nun temsilcileri SACRO'nun sundukları hizmetler hakkında öğrencilere bilgi vermekteydi.

b. Arabuluculukla ilgilenen diğer kurumlara destek verilmesi (okullar, STK'lar, şirketler, vs)

MFA, aynı zamanda gençler gibi belirli kesimlerin özel ihtiyaçlarına göre de geliştirilebilir ya da komşular arasındaki ihtilafların çözüme kavuşturulması için önerilebilir ve geliştirilebilir. Gençler arasında evsizlik oranının düşürülmesine yardımcı olmak amacıyla kimsesizlere yönelik arabuluculuk hizmetleri de kurulabilir. Okullarda arabuluculuğun teşvik edilmesi için eğitim personeline tavsiyede bulunmak, destek vermek ve rehberlik etmek amacıyla akran arabuluculuk hizmetleri de sağlanmaktadır. Ayrıca SACRO onarıcı adalet uygulayıcıları için eğitimler sunmakta ve yeni uygulamalara, onarıcı adalet teorisine veya uygulamasına dair sunumlara, seminerlere ve atölye çalışmalarına ilişkin danışmanlık yapmakta, bilgi, tavsiye ya da rehberlik sunmaktadır. Farklı arabuluculuk hizmeti veren kurumlar tarafından bilinçlendirme faaliyetinde kullanılan broşürlerin bazıları Ek 5'te yer almaktadır.

c. Araştırma (kalite kontrolü ve değerlendirme)

Hizmet sunucunun yapması gereken işlerden biri de sunduğu hizmetlerin etkinliğinin ve etkisinin izlenmesidir. Sağlanan hizmetin kamu kaynaklarıyla desteklenmesi halinde, hesap verebilirlik mekanizmalarının oluşturulması ve bu şekilde hizmetin sağlanan kaynağın karşılığı olduğunu göstermesi hizmet sunucudan talep edilebilir. Bu nedenle, hizmeti alan kişilerin arabuluculuk hizmetlerinden beklentilerinin ne olduğunun ve daha sonra da verilen hizmetlerin beklentilerini karşılayıp karşılamadığının anlaşılması amacıyla araştırmacılar görevlendirilebilir. Diğer bir seçenek, hangi ihtilaf türlerinin ne tür sonuçlara ulaştığının daha iyi anlaşılması amacıyla sonradan arabuluculuk dosyalarının incelenmesidir. Araştırmalar hizmet sunucunun kendisi için çalışan arabulucuları alandaki gelişmelerden haberdar etmesi açısından da önemlidir. Diğer yandan araştırmalar, geri bildirim sağlamaya ve dosyaların ele alınışında yapılan hataları tespit ederek, bunların düzeltilmesi ve tekrarlanmalarını için hizmet sunucularına verilen eğitimlerin nasıl olması gerektiğini ve usulde ne gibi değişikliklerin yapılması gerektiğini tespit etmeye de yarar.

d. Arabuluculuğa dair politika geliştirilmesi ve mevzuata ilişkin çalışmalar

Araştırmalardan elde edilen ampirik veriler, özellikle hizmet sunucularının STK olması halinde, bunlar tarafından konuya ilişkin politika belirlemek ve hukuki mevzuatı etkilemek amacıyla da kullanılabilir. Örneğin, özellikle hapis cezası oranları ve hapis maliyetlerinin yüksek olduğu hallerde ceza adaleti sürecinin etkinliği açısından arabuluculuğun faydalı olabileceği savunulabilir. Bu bağlamda, SACRO'nun yıllık raporları sadece İskoç Hükümetine karşı hesap verebilirliğin gösterilmesi amacıyla hazırlanmamaktadır. Bu raporlar politika savunuculuğu için uygun araçlardır. SACRO'nun 2006 yılı manifestosu, ampirik kanıtlara dayalı politika önerilerini de içermektedir. Örneğin, bunun bir sonucu olarak İskoç Parlamentosu, hapis cezasını sadece ciddi suçları işleyen ya da kamu için tehlike arz eden fiillere karşı kullanmayla sınırlamanın yollarını aramıştır. Bu bağlamda bu faaliyetler sadece sunulan hizmetlerin bilinirliğinin artırılmasını amaçlayan pazarlama faaliyetleri değil aynı zamanda ceza adaleti sisteminde güvenin oluşturulmasını sağlayan faaliyetlerdir.

Ek 1:
İskoçya’da Savcı Tarafından Şüpheliye Gönderilen Yazı Örneği

Sayın.....,

..... tarihinde de gerçekleşen olaya ilişkin suçunu işlemiş olduğunuza dair bir Polis Raporu almış bulunmaktayım.

Mevcut delillerin kovuşturma için yeterli olduğunu düşünmekle birlikte, dava açmanın kamu yararına olup olmayacağı konusunda bir değerlendirme yapmaktayım.

Bu konundaki kararımı vermeden önce, suçu kabul etmenize yönelik olmayan başka bir olasılık arayışı içerisinde bulunduğumu belirtmeliyim. Bu bağlamda davada yer alan diğer kişiye verilen zararların tazminini gerçekleştirmeye hazır olup olmadığınızı bilmek isterim. Bu nedenle bu dosyayı Onarma ve Arabuluculuk Projesinden bir görevliye yönlendirdim (telefon numarası 555-635-346). Bu kişi Proje hakkında genel bilgiler vermek ve bu sürece dâhil olmayı isteyip istemediğinizi görüşmek üzere sizinle irtibata geçecektir (elbette katılmayı istemediğinizi önceden kendisine bildirmediğiniz takdirde). Tüm taraflarca kabul edilecek bir anlaşmaya varabilmeniz halinde, kovuşturmaya karar verme aşamasına geldiğimde, bu durum sizin lehinize işleyecektir.

Hiçbir şekilde arabulucuyla görüşme ya da davayı tartışma veya bu imkândan faydalanma zorunluluğu altında değilsiniz. Bu sürece dâhil olmayı reddedebilirsiniz. Eğer sürece dâhil olmayı redderseniz, bu dava olağan bir şekilde kovuşturma için değerlendirilecektir. Arabulucuya söylediğiniz hiçbir şey davanın daha sonraki aşamalarda mahkemeye gelmesi halinde aleyhinize delil olarak kullanılmayacaktır.

Bu olanağa ilişkin olarak durumunuzun ne olduğundan emin olamıyorsanız ya da konuyla ilgili olarak Vatandaşlar için Danışma Bürosunun avukatı gibi bir hukuki danışmana başvurduysanız, avukatınızdan ya da Vatandaşlar için Danışma Bürosundan bu konuyla ilgili hukuki tavsiye isteyiniz ve bu yazıyı beraberinizde götürünüz.

Saygılarımla,

Savcı

Savcı Tarafından Mağdura Gönderilen Yazı Örneği

Sayın,

.....tarihinde gerçekleşen ve tarafınızın mağdur olduğunuz olaya ilişkin bir Polis Raporu almış bulunmaktayım. Şüphelinin kovuşturulması için yeterli delil mevcuttur. Ancak, kovuşturmayı başlatıp başlatmamaya karar vermeden önce, size alternatif bir imkân sunmak isterim.

Şüphelinin zararınızı bir şekilde telafi etmesinin kabul edilebilir ve pratik olup olmayacağını değerlendirmekteyim. Eğer bu mümkün olursa, bu kovuşturmayı başlatıp başlatmamaya ilişkin görüşümü etkileyebilir. Bu nedenle, bu davayı Onarma ve Arabuluculuk Projesinde görevli bir kişiye yönlendirdim (telefon numarası 555-635-346). Bu kişi Proje hakkında genel bilgiler vermek ve işbirliğinizi rica etmek amacıyla kısa bir süre içerisinde sizinle irtibata geçecektir (elbette bu sürece katılmayı istemediğinizi önceden kendisine bildirmediğiniz takdirde).

Hiçbir şekilde bu sürece katılma zorunluluğu altında değilsiniz ve bu alternatifi reddedebilirsiniz. Sürece katılmayı reddetmeniz halinde, bu dava olağan bir şekilde kovuşturma için değerlendirilecektir.

Saygılarımla,

Savcı

Ek 2:
Arabuluculuk Hizmeti Veren Kurumun Şüpheliye Gönderdiği Yazı Örneği

Sayın,

LÜTFEN BU YAZIYI SONUNA KADAR OKUYUNUZ

Bu yazıyı, tarihinde gerçekleşen olayda suçunu işlediğinize dair iddia hakkında yazıyorum. Mahkemeye gitmek yerine, bir başka alternatifin sizin menfaatinize olabileceğine dair Savcıdan bir yazı ve onunla beraber arabuluculuğa ilişkin bir broşür almış olmalısınız.

Görüşme için uygun bir zamanın ayarlanması amacıyla 5 Haziran 2006 tarihine kadar lütfen 555-635-346'dan ofisimizi arayınız.

Bu görüşmenin amacı, durumunuzu gizlilik içinde tartışmak, olay hakkındaki düşüncelerinizi dinlemek ve sunduğumuz hizmetlerin tarafınız için faydalı olup olmadığına karar vermenizde size yardımcı olmaktır. Kurumumuz mahkemeye gitmek zorunda kalmadan davaların çözüme kavuşturulmasına yardımcı olma konusunda itibar ve uzmanlık sahibidir.

Arabuluculuğa katılmak isteğe bağlıdır. Suç işlemekle itham edilen kişilerin kurumumuzdan aldıkları hizmete ilişkin bize yaptıkları geri bildirimler aşağıdaki gibidir:

“Bu hizmetten faydalandığım ve mahkemeye gitmediğim için memnunum.”

“Yapmış olduğum şeylerin diğer kişiler üzerindeki etkisini görmek çok ilginç bir deneyimdi.”

“Arabuluculuk, meseleleri çözmek için daha iyi bir yoldur.”

Yanıtınızı en kısa süre içerisinde bekliyoruz.

Saygılarımla,

Arabulucu

Ek 3:
Arabuluculuk Hizmeti Dosya Kaydı

Adı:

Şüpheli / Mağdur

Dosya no:

Tarih:

Saat:

İrtibat Türü	Kartvizit	Güvenlik
Ev ziyareti ☐	Açklandı: Evet/ Hayır	Problem: Var / Yok
Ofis randevusu ☐	Verildi: Evet/Hayır	Cep telefonu numarası alındı: Evet/Hayır
Telefon görüşmesi ☐		Davet: Edildi/Edilmedi
		Ofis randevusu: Evet/Hayır
		Endişe uyandırdı: Evet/Hayır
		Çocuğun korunmasına ilişkin problem: Var/Yok Var ise, lütfen alınan tedbirin detaylarını aşağıda yer alan 5. bölümde açıklayın

1. Hizmeti alan kişi ile kesintisiz geçirilen süre – Hizmeti alan kişi olay hakkında ne dedi?

2. Diyalog – Açıklığa kavuşturmaya yönelik temel noktalar:

3. Hizmeti alan kişi için gelecek / çözüm yolu nasıldır?

4. Hizmeti alan kişi diğer tarafa ne iletilmesini istemektedir?

5. Bundan sonra atılacak adımlar:

Arabulucular:

Ek 4:
Dosyanın Gelişiminin Takip Edilmesi İçin Kullanılabilecek Form

İlerleme Raporu

[illegible]

Ek 5: Bazı Arabuluculuk Merkezleri Tarafından Hazırlanmış Tanıtım Broşürleri

▲ Maidstone Mediation ▲ Community Legal Services Quality Mark

About Maidstone Mediation...

- Maidstone Mediation Scheme is a registered charity No. 1052104
- Maidstone Mediation also offers free services for...
 - people with neighbour disputes
 - victims of crimes and offenders
 - peer mediation training for young people
 - parent teenager disputes
 - young people facing homelessness

Maidstone Mediation is supported by:

The Children's Fund
Kent YOS
Kent Police
Maidstone Borough Council
Maidstone Housing Trust

▲ Maidstone Mediation ▲ Community Legal Services Quality Mark

Community Support Centre
Marsham Street
Maidstone
Kent ME14 1HH
Tel: 01622 492943
Fax: 01622 492896
Email: mediation@kentccs.co.uk
www.maidstonemediation.org

Peer Mediation is sponsored by...

▲ Maidstone Mediation ▲ Community Legal Services Quality Mark

Peer Mediation in Secondary Schools

WHAT THE SCHOOL MUST PROVIDE

- An ethos sympathetic to Mediation, i.e. problem solving and equal opportunity
- A member of staff responsible for the scheme
- Commitment from all staff to encourage the pupils to use the scheme
- A suitable room
- In school publicity for the school Mediation service
- An identified time when the Mediation can take place
- A plan for how referrals take place
- A plan for how the Peer Mediators can report to staff when there is a problem

Peer Mediation

Why develop peer mediation in schools?

- It teaches life skills to all students
- It promotes an ethos of problem solving and co-operation.
- It raises self esteem and self confidence.
- It develops empathy and valuing others.
- It gives opportunities to young people to take responsibility.
- It opens discussions on bullying and how it can be dealt with.
- It increases integration and social skills.
- It promotes equal opportunities because everyone is respected.
- It allows young people to resolve conflicts for themselves without involving adults - so saving teacher time.

Peer mediators are young people trained to use a scripted process to help others sort out student disputes.

We take a selected group of Year 9 students (about 10 or 12) and train them to become Peer Mediators so that they can offer the service to the lower school.

The process of mediation is simple and anyone can follow it to help others to reach an agreement - but the right attitude is vital!

Qualities of a good mediator:

- Being a good listener
- Empathetic
- Non judgemental
- Non-directive
- Discreet
- Impartial
- Able to use a problem solving approach to disagreements
- Able to help the clients find their own answers to disputes

Students welcome Peer Mediation in their school because they recognise it as being a fair process resulting in a win - win solution for both parties.

Maidstone Mediation Scheme

About Maidstone Mediation...

- Maidstone Mediation Scheme is a registered charity no 1052104
- It is a Mediation UK accredited service and holds the CLSC Quality Mark
- Maidstone Mediation also offers free services for...
 - people with neighbour disputes
 - victims of crimes and offenders
 - peer mediation training for young people
 - intergenerational disputes
 - people facing homelessness

Funding for these services comes from...

Maidstone Mediation Scheme

The Community Support Centre
Marsham Street
Maidstone
Kent ME14 1BB
Tel & Fax: 01622 692943
www.maidstonemediation.tk
Email: mediate.maidstone@btinternet.co.uk

Parent/teenager mediation sponsored by...

Maidstone Mediation Scheme

Talk and Mend

Mediation for
Parents & Teenagers

Upset?
Worried?
Angry?
Hurt?
Afraid?

Despairing?

Sad?

Feel Misunderstood?

Feel Abused?

Any of these caused by the situation at home?

Maybe Mediation can help!

Mediation helps people in conflict.

Mediators...

- Listen to what you have to say
- Help clear up misunderstandings
- Help people understand how it feels
- Help people look at what's fair
- Help people work out an agreement about the future that everyone is happy with

Mediators do not take sides or tell people what to do, nor do they make judgements as to who is right or who is wrong.

Maidstone Mediation Scheme

Why parents & teenagers?

Conflict between parents and teenagers is natural and healthy. It is a normal part of growing up. However sometimes the pressures of modern life turn normal disagreements into battles and the home is the battle zone with the result that it no longer feels safe for anyone.

Mediators can help families repair the damage and plan for the future.

Mediators can help families talk to one another again.

WHAT IS THE ADVANTAGE OF MEDIATION OVER CONVENTIONAL CRIMINAL PROCEDURES?

The state has to take tough action against perpetrators of serious offences. In the case of offenders who have committed minor offences, however, it is more expedient to seek alternative solutions. One such tool is mediation, a **quicker and cheaper** process that gives the participants greater say than court procedures, and treats them as **equal partners**. If the mediation proves successful, the victim receives reparation, and the criminal procedure may be closed.

Victims

- may participate in the mediation process on a voluntary basis,
- are active participants and shapers of the process,
- may receive reparation suited to them more quickly and easily,
- may meet with the offender which can help in overcoming the trauma of the crime, and their fears may disappear or be eased,
- can become aware of the reasons behind the offence, which can help to prevent them from becoming victims again in the future.

Offenders

- may participate in the mediation process on a voluntary basis,
- are active participants and shapers of the process,
- may repair the damage they have caused in a way that is really achievable, and apologise for their actions,
- assume responsibility for their actions and face the consequences of these,
- may avoid continuation of the criminal procedure, meaning they do not acquire a criminal record, or their punishment may be reduced without limitation,
- may meet with the victim which can contribute to preventing re-offending.

Further information:

info@kjsz.gov.hu
www.kjsz.gov.hu

CENTRAL OFFICE OF JUSTICE

Rákóczi u. 125, Budapest, 1145 Hungary
Phone: +36 1 465 4700
Fax: +36 1 465 4728

MEDIATION

we create
balance

From 2007 also in
criminal procedures

WHAT IS THE MEDIATION PROCESS?

Mediation is a **conflict-management method** designed to achieve restorative justice (offenders should assume responsibility and pay the penalty for their deeds, with the greatest emphasis on reparation of the victim, and the affected community should be considered). This method may be applied to solving a variety of disputes or conflicts (e.g. disputes involving neighbors, families, couples, and companies).

The most important characteristics of the mediation process are as follows:

- is disputes between two or more parties,
- with voluntary consent of the parties,
- a neutral third party (mediator) mediates.

The mediator

- helps clarify the nature of the conflict,
- helps find a solution satisfactory to both parties.

It is the parties that decide on the terms and content of the agreement, not the mediator.

IN WHAT CASES MAY MEDIATION BE USED IN CRIMINAL MATTERS?

The mediation technique has already been used in the fields of civil law, family law and employment law. From 2007 onwards, it can also be applied in criminal procedures. According to Article 121/A of the Code on Criminal Procedure (Act XX of 1998), the mediation process may be used in criminal procedures dealing with certain offences against the person, property or traffic offences if the crime is punishable with no more than five years' imprisonment, and the offender has made a confession during the criminal investigation.

The possibility of mediation is excluded in several cases, for example, if the offence caused death or the offender is a multiple re-offender.

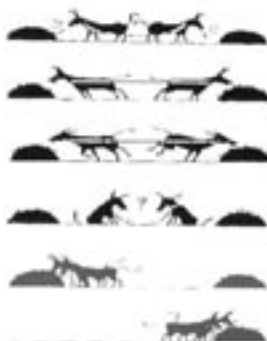
WHO CAN INITIATE THE MEDIATION PROCESS?

If the conditions set down in law are met, the mediation process can be voluntarily initiated by either the offender or their defense lawyer, or the victim or their lawyer. The decision, however, on whether the case will be referred to mediation is always made by the public prosecutor or judge. Mediation may only be used once in a given criminal procedure.

WHO ARE THE MEDIATORS?

Specially trained probation officers of the Office of Justice Probation Service act as mediators during the mediation processes in criminal cases. From 1 January, 2008, certain lawyers (complying with the legal conditions) will also be able to act as mediators.

The mediation process is exempt from duties and fees of charge.

HOW DOES THE MEDIATION PROCESS WORK?

Having received the decision of the court or public prosecutor, in the preparatory phase of the mediation process, the mediator contacts the parties separately, informs them about the aim and process, and if necessary meets them in person. It is important that the mediation process can only be performed with the participants' voluntary participation.

If the case is already suitable, and the parties are prepared, the mediator arranges a mediation session, at which the victim and the offender are present at the same time. The parties if they wish are each allowed to bring 2 helpers (relatives or friends) with them to the session.

During the session, with the help of the mediator, the parties have a chance to tell the other party how the crime affects them. The offender may assume responsibility for their deeds and apologise. The parties may agree on financial reparation or another form of reparation for the damage caused by the offence.

The mediator records the agreement in writing on the premises, and this document is signed by everyone present. The agreement is sent to the public prosecutor or judge dealing with the case. The details discussed during the mediation process - except for the content of the agreement - are confidential. The participants are under an obligation of secrecy even after the procedure is over.

The mediator checks whether the agreement has been fulfilled, and informs the public prosecutor or judge of this. Providing that the terms of the agreement have been successfully met, depending on the severity of the offence the criminal procedure may either be closed (in the case of offences punishable with no more than 3 years' imprisonment) or the judge may mitigate the punishment imposed without limitation (in the case of offences punishable with 3 to 5 years' imprisonment). It is important to note that these consequences can only be applied in the case of agreements made during the mediation process.

If the parties fail to come to an agreement, or the terms of the agreement are not met by the parties, the criminal procedure proceeds in its due course.

mediator impartially allows both parties to express their views, needs and concerns related to the given criminal case. Mediation can lead to a joint agreement on conflict settlement and damage compensation. Such an agreement then serves as ground-work for the state attorney's or judge's decision.

Who can contact the Czech PMS?

The Service can be contacted by victims, offenders, their relatives, state attorneys, judges, carers for juveniles as well as adults, attorneys, police officers and anyone in any way affected by the given offence.

Who performs VOM?

In accordance with Act 257/2000 Coll., mediation is performed by the Probation and Mediation Service staff with knowledge of relevant legal regulations and with communication and negotiation skills. PMS centers can be found in all judicial districts in the Czech Republic.

ALL SERVICES PROVIDED BY THE CZECH PROBATION
AND MEDIATION SERVICES ARE
FREE OF CHARGE.

Our center's address:

Further information about our services can be found at: www.pms.cz

PMS PROBATION AND
MEDIATION SERVICE
OF THE CZECH REPUBLIC

Victim / Offender MEDIATION

Offender integration
Victim participation
Community protection

What is Victim/Offender mediation within criminal proceedings?

Mediation (VOM) is out-of-court settlement of a criminal conflict between a victim and an offender with a role of a third person - the mediator. It provides both parties with an opportunity to express their feelings, expectations and needs triggered by the offence. It also allows for a speedy and amicable agreement on damage compensation. Mediation is voluntary for both parties.

How can Victim/Offender Mediation benefit the victim?

The victim has a chance to express his/her needs and concerns related to the mitigation of consequences of the offence. s/he can obtain important information related to the criminal proceedings and in particular to the compensation of damages. Mediation offers the victim an opportunity to directly "inform" the offender about what s/he has done and thus accomplish not only material but also inter-personal settlement of the harm caused.

How can Victim/Offender Mediation benefit the offender?

The offender has a chance to express his/her needs and concerns, but also his/her obligations and accept responsibility for compensation of the damage caused. **Personal contact with the victim gives the offender an "opportunity" to realize what his/her actions have caused.** s/he can explain the circumstances of the offence, apologize to the victim and offer adequate damage compensation.

The state attorney or the judge can reflect the mediation results in his/her decision. s/he can for example discontinue the criminal prosecution or suggest or approve other alternative measures or sanctions. In case the criminal prosecution is discontinued, the judge's or state attorney's decision does not entail registering of the offence in the offender's criminal record.

What can also be heard during Victim/Offender Mediation?

Victim - they broke into my apartment, they stole my bike, I was injured in a traffic accident, I was assaulted ...

I feel:

- **Injustice**, that it had to happen to me;
- **Humiliation**, that I became a victim;
- **Anger** towards the offender, because s/he hurt me and the consequences will make my life difficult;
- **Pain**, i.e. physical due to the injury and mental due to the experience;
- **Uncertainty**, whether I might have caused the offence myself;
- **Pity** for what happened;
- **Anxiety**, that it might happen to me again.

I would like to:

- **Tell the offender**, what his/her offence did to me;
- **Hear explanation**, apology... from the offender;
- **Get an adequate compensation** for my damages, settle the whole issue as soon as possible.

If you wish to settle your case through V/O Mediation, you can contact the Czech Probation and Mediation Service.

Offender - the accused - I was in a gang that broke into a car (an apartment), I caused a traffic accident, I injured someone in a fight, ...

I feel:

- **Fear** from police (court) hearing of the case;
- **Concerns**, that the criminal record would complicate my personal/working life in the future;
- **Need** to explain the causes of my actions;
- **Pity** for what happened;
- **Need** to apologize and rectify the harm I caused.

I would like to:

- **Apologize to the victim** and explain why it all happened;
- **Compensate** for the damages;
- **Settle the whole issue** as soon as possible;
- **Show** with my proactive approach that I care about the situation being resolved.

If you wish to settle your case through Victim/Offender Mediation, you can contact the Czech Probation and Mediation Service.

What cases are suitable for Victim/Offender Mediation?

- **property offences**, i.e. larceny, unauthorized use of another person's thing, fraud etc.;
- **negligent offences**;
- **traffic offences** etc.;
- **crimes against family, life and health, disturbing the civic coexistence**.
i.e. inflicting damage to the health, fighting, neglect of compulsory maintenance etc.;
- **juvenile crimes** (persons of 15 to 18 years of age).

What happens in Victim/Offender Mediation?

Mediation has the form of a meeting between the offender and the victim. The mediator assumes a role of an impartial facilitator. Individual interviews with the victim and the offender usually take place before the joint meeting. The meaning and the purpose of mediation are for the victim to help mitigate consequences of the offence and for the offender to motivate him/her to accept responsibility for the harm caused. The

Onarıcı Adalet Programlarının Ceza Konularında Kullanılmasına İlişkin Temel İlkeler

BİRLEŞMİŞ MİLLETLER EKONOMİK
VE SOSYAL KONSEY (ECOSOC)

2002/12

37. Oturum Toplantısı

24 Temmuz 2002

GİRİŞ

Onarıcı adalet girişimlerinde dünya çapında kayda değer bir büyüme yaşandığını *hatırlayarak*,

Bu girişimlerin, suçun temelde insanlara zararlı olduğunu düşünen, geleneksel ve yerli topluluklara ilişkin adalet biçimlerinden çoğunlukla yararlandığını *kabul ederek*,

Her bireyin onur ve eşitliğine saygı gösteren, anlayışı tesis eden ve mağdur, fail ve toplumun iyileştirilmesiyle toplumsal uyumu geliştiren onarıcı adaletin, suça gelişmekte olan bir yanıtı olduğuna *vurgu yaparak*,

Bu yaklaşımın suçtan etkilenenlerin duyguları ve deneyimlerini açıkça paylaşmalarını mümkün kıldığının ve bu kişilerin ihtiyaçlarını ele almalarını amaçladığının *üzerinde durarak*,

Bu yaklaşımın mağdurlara tazminat elde etme, kendilerini daha fazla güvende hissetme ve meseleyi sonuçlandırma fırsatı sunduğunun; faillerin kendi davranışlarının sebep ve sonuçlarını kavramaya ve anlamlı bir yolla sorumluluk almaya izin verdiğinin; toplumun ise suçun altında yatan sebepleri anlamalarını sağladığının, toplumun esenliğini geliştirdiğinin ve suça engel olduğunun *farkında olarak*,

Onarıcı adaletin geçerli ceza adaleti sistemlerine esnek bir biçimde uyarlanabilen ve bu sistemleri tamamlayan, hukuki, sosyal ve kültürel şartları dikkate alan bir dizi tedbire yol açtığını *belirterek*,

Onarıcı adaletin Devletlerin sanıklar hakkında kovuşturma yapma hakkına halel getirmediğini *kabul ederek*,

I. TERİMLERİN KULLANIMI

1. “Onarıcı adalet programı”, onarıcı süreçleri uygulayan ve onarıcı sonuçlara erişmeyi amaçlayan herhangi bir program anlamına gelmektedir.
2. “Onarıcı süreç”, genellikle bir kolaylaştırıcının yardımıyla, mağdurun ve failin ve uygun olduğu durumlarda bir suçtan etkilenen diğer bireylerin veya toplum üyelerinin suçtan doğan sorunların çözümü için, hep beraber etkin olarak katıldığı herhangi bir süreç anlamına gelmektedir. Arabuluculuk, uzlaştırma, konferans ve ceza belirtme çemberleri, onarıcı süreçler arasında yer alabilir.
3. “Onarıcı sonuç”, onarıcı bir süreç sonucunda varılan bir anlaşma anlamına gelir. Onarıcı sonuçlar arasında tarafların bireysel ve müşterek ihtiyaç ve sorumluluklarına yanıt veren ve mağdurla failin yeniden entegrasyonlarını mümkün kılan tazminat, zararın telafi edilmesi ve kamu hizmetinde çalışma gibi uygulama ve programlar yer alır.
4. “Taraflar”; mağdur, fail ve onarıcı sürece dâhil olabilecek ve suçtan etkilenen diğer bireyler veya toplum üyeleri anlamına gelir.
5. “Kolaylaştırıcı”, onarıcı bir süreçte tarafların katılımını adil ve tarafsız bir biçimde kolaylaştırma işlevini yerine getiren kişi anlamına gelir.

II. ONARICI ADALET PROGRAMLARININ UYGULANMASI

6. Onarıcı adalet programları, ulusal mevzuata bağlı olarak, ceza adaleti sisteminin herhangi bir aşamasında uygulanabilir.
7. Onarıcı süreçler, faili itham etmek için yeterli kanıt olduğunda ve mağdur ve fail özgür ve gönüllü olarak rıza gösterdiklerinde uygulanmalıdır. Mağdur ve fail bu rızayı süreç esnasında geri çekilmelidirler. Anlaşmaya gönüllü olarak varılmalıdır ve bu anlaşma sadece makul ve orantılı yükümlülükler içermelidir.
8. Mağdur ve fail, onarıcı sürece katılımlarının dayanağı olarak bir davaya ilişkin temel gerçekler üzerinde anlaşmaya varmalıdır. Failin katılımı, müteakip adli takibatlarda suçun kabulünün bir kanıtı olarak kullanılamaz.
9. Bir dava, onarıcı sürece yönlendirilirken ve bu süreç yürütülürken güç dengesizliğine yol açabilecek taraflar arası eşitsizlikler ve kültürel farklılıklar dikkate alınmalıdır.
10. Bir dava, onarıcı sürece yönlendirilirken ve bu süreç yönetilirken tarafların güvenliği göz önünde bulundurulacaktır.
11. Dava, onarıcı süreçlerin uygun ya da mümkün olmadığı hallerde ceza adaleti makamlarına intikal etmeli ve izlenecek usul hakkında gecikmeden bir karar alınmalıdır. Bu gibi hallerde ceza adaleti yetkilileri faili, mağdura ve etkilenmiş olan topluma karşı sorumluluk almaya teşvik etmek için gayret sarf etmeli ve mağdur ve failin topluma yeniden entegrasyonuna destek vermelidir.

III. ONARICI ADALET PROGRAMLARININ YÜRÜTÜLMESİ

12. Üye Devletler, onarıcı adalet programlarının uygulanmasını idare eden yönerge ve standartların oluşturulması ve gerekli olduğu durumlarda yasal düzenleme yapılmasını göz önünde tutmalıdır. Bu gibi yönerge ve standartlar bu belgede beyan edilen temel ilkelere karşı saygılı olmalı ve diğerlerinin yanı sıra aşağıdaki unsurları ele almalıdır:

- (a) Davaların onarıcı adalet programlarına yönlendirilmesine dair şartlar;
- (b) Davaların onarıcı bir süreci takiben ele alınması;
- (c) Kolaylaştırıcıların niteliği, eğitimi ve değerlendirilmesi;
- (d) Onarıcı adalet programlarının idari yönetimi;
- (e) Onarıcı adalet programlarının yürütülmesini idare eden yetkinlik standartları ve davranış kuralları.

13. Onarıcı adalet programları ve özellikle onarıcı süreçlerde fail ve mağdura karşı adil olunmasını güvence altına alan temel usuli güvenceler uygulanmalıdır:

- (a) Ulusal mevzuata bağlı olarak, mağdur ve fail onarıcı süreçle ilgili hukuki danışmanlık alma ve gerekli hallerde yazılı ve/veya sözlü çeviri yaptırma hakkına sahip olmalıdır. Reşit olmayanlar, buna ek olarak ebeveyn veya vasi yardımı alma hakkına sahip olmalıdır;
- (b) Onarıcı sürece katılım konusunda karar verilmeden önce taraflar hakları, sürecin niteliği ve kararlarının olası sonuçları hakkında bütünüyle bilgilendirilmelidir;
- (c) Ne mağdur ne de fail onarıcı sürece katılmaya veya onarıcı sonuçları kabul etmeye zorlanmamalı veya adil olmayan yöntemlerle buna teşvik edilmemelidir.

14. Onarıcı süreçler sırasında aleni olarak yapılmayan görüşmeler gizli kalmalı ve tarafların onay verdiği veya ulusal mevzuatın zorunlu gördüğü hallerin haricinde, daha sonradan açıklanmamalıdır.

15. Onarıcı adalet programlarından doğan anlaşmaların sonuçları, uygun olduğu hallerde yargı organlarınınca denetlenmeli veya yargısal kararlara ya da hükümlere dâhil edilmelidir. Bu durumda, sonuç herhangi bir mahkeme kararı veya hükümle aynı statüde olmalı ve aynı olay hakkında kovuşturma yapılmasını engellemelidir.

16. Taraflar arasında bir anlaşmaya varılmadığı durumda dava, geçerli ceza adaleti süreçlerine tekrar intikal etmeli ve izlenecek usul hakkında gecikmeden karar alınmalıdır. Bir anlaşmaya varılamaması durumu, müteakip ceza adaleti takibatlarında kendi başına kullanılamaz.

17. Onarıcı bir süreç esnasında varılan bir anlaşma uygulanmadığında, durum onarıcı programa tekrar intikal etmeli veya ulusal mevzuatın gerekli gördüğü hallerde geçerli ceza adaleti sürecine intikal etmeli ve izlenecek usul hakkında gecikmeden bir karar alınmalıdır. Bir mahkeme kararı veya hükmü dışında varılan bir anlaşmanın uygulanmaması, müteakip ceza adalet süreçlerinde daha ağır bir ceza için gerekçe olarak kullanılmamalıdır.

18. Kolaylaştırıcılar, yükümlülüklerini tarafların onuruna gereken saygıyı göstererek, tarafsız bir şekilde yerine getirmelidir. Kolaylaştırıcılar, bu görevde tarafların birbirlerine karşı saygılı davranmalarını güvence altına almalı ve tarafların kendi aralarında uygun bir çözüme erişmelerine olanak tanımalıdır.

19. Kolaylaştırıcılar, yerel kültür ve topluluklara dair iyi bir anlayışa sahip olacak ve uygun olduğu hallerde kolaylaştırıcılık yükümlülüklerini yerine getirmeye başlamadan önce temel bir eğitim alacaklardır.

IV. ONARICI ADALET PROGRAMLARININ GELİŞİMİNİN SÜREKLİLİĞİ

20. Üye Devletler, kolluk kuvvetleri, adli ve toplumsal makamlar ile yerel topluluklar tarafından onarıcı adaletin geliştirilmesini ve onarıcı adaletin uygulanması için elverişli bir kültür oluşturulmasını teşvik etmeyi amaçlayan ulusal strateji ve politikaların düzenlenmesini göz önünde tutmalıdır.

21. Onarıcı süreçler ve sonuçlar üzerine ortak bir anlayış geliştirmek ve bunların etkililiğini güçlendirmek, onarıcı programların uygulandığı kapsamı genişletmek ve onarıcı yaklaşımların ceza adaleti uygulamalarına dâhil edilebileceği yolları araştırmak üzere, ceza adaleti makamları ve onarıcı adalet programı uygulayıcıları arasında sürekli işişare sağlanmalıdır.

22. Üye Devletler, onarıcı adalet programlarının ne düzeyde onarıcı çıktılarla sonuçlandığı, ceza adaleti sürecine tamamlayıcı bir nitelikte veya alternatif olarak ne düzeyde hizmet ettiği ve tüm taraflar için ne düzeyde olumlu sonuçlar doğurduğunu ölçmek üzere onarıcı adalet programlarının araştırılması ve değerlendirilmesini desteklemeli ve bunu uygun olduğu durumlarda, sivil toplumla işbirliği içinde yapmalıdır. Onarıcı adalet süreçleri zaman içinde somut bir değişim geçirme ihtiyacı içinde olabilir. Üye devletler bu tür programların düzenli bir şekilde değerlendirilmesi ve değişmesini teşvik etmelidir. Araştırma ve değerlendirme sonuçları, ilave politika ve programların geliştirilmesinde yol gösterici olmalıdır.

V. İSTİSNA MADDESİ

23. Bu belgede geçen temel ilkeler, bir fail veya mağdurun ulusal mevzuat veya ilgili uluslararası mevzuatla belirlenmiş olan herhangi bir hakkını etkilemeyecektir.

Ceza Konularında Arabuluculuk Hakkında R (99) 19 sayılı Tavsiye Kararı

AVRUPA KONSEYİ BAKANLAR KURULU

*(Bakanlar Kurulu tarafından 15 Eylül 1999 tarihinde
Bakan Vekillerinin 679. toplantısında kabul edilmiştir.)*

Bakanlar Kurulu, Avrupa Konseyi Statüsü'nün 15.b Maddesinin hükümlerine göre;

Arabuluculuğun ceza konularında kullanılmasının geleneksel cezai takibatları tamamlayıcı ya da bunlara alternatif olan, esnek, kapsamlı, sorun çözmeye yönelik, katılımcı bir seçenek olarak Üye Devletlerdeki gelişimini dikkate alarak;

Mağdur ile failin ve taraf olabilecek diğer kişilerin cezai takibatlara kişisel olarak aktif katılımlarını ve hatta toplumun bu süreçlere katılımını artırma ihtiyacını dikkate alarak;

Mağdurların, mağduriyetlerinin sonuçları ile ilgilenirken seslerinin daha güçlü çıkması, fail ile iletişime geçmeleri, kendilerinden özür dilenmesi ve tazminat elde etmelerine dair meşru menfaatlerini tanıyarak;

Faillerin yeniden entegre olma ve rehabilitasyon süreçlerine yardım edebilecek, onları sorumlu olmaya teşvik eden ve durumu düzeltmelerini sağlayan, uygulanabilir olanaklar sunmanın önemini dikkate alarak;

Arabuluculuğun, suçun önlenmesi ve ele alınmasında ve bununla ilgili çatışmaların çözümünde birey ve toplumun sahip olduğu önemli role dair bilinci artırabileceğini, böylelikle ceza adaletinde daha yapıcı ve daha az baskıcı sonuçları teşvik edeceğini kabul ederek;

Arabuluculuğun özel olarak tanımlanmış beceriler, uygulama ilkeleri ve akredite edilmiş bir eğitim gerektirdiğini kabul ederek;

Ceza konularında arabuluculuk alanında sivil toplum kuruluşlarının ve yerel toplulukların yaratabileceği önemli katkı ile kamu ve özel kesim tarafından girişilen çabaları bir araya getirme ve koordine etme ihtiyacını göz önüne alarak;

İnsan Hakları ve Temel Özgürlüklerin Korunmasına ilişkin Avrupa Sözleşmesi'nin şartlarına saygı göstererek;

Çocuk Haklarının Kullanılmasına İlişkin Avrupa Sözleşmesi ile ceza hukuku ve usulü çerçevesinde mağdurun konumu hakkında R (85) 11 sayılı Tavsiye Kararı, ceza adaletinin basitleştirilmesi hakkında R (87) 18 sayılı Tavsiye Kararı, mağdurlara yardım ve mağduriyetin engellenmesi hakkında R (87) 21 sayılı Tavsiye Kararı, çocuk suçluluğuna yönelik sosyal tepki hakkında R (87) 20 sayılı Tavsiye Kararı, göçmen ailelerden gelen gençler arasındaki çocuk suçluluğuna yönelik sosyal tepki hakkında R (88) 6 sayılı Tavsiye Kararı, toplum temelli yaptırımlar ve önlemler üzerine Avrupa Kuralları hakkında R (92) 16 sayılı Tavsiye Kararı, ceza adaletinin yönetimi hakkında R (95) 12 sayılı Tavsiye Kararı ve aile arabuluculuğu hakkında R (98) 1 sayılı Tavsiye Kararı'nı akılda tutarak;

Üye Devlet hükümetlerinin ceza konularında arabuluculuğu geliştirirken bu Tavsiye Kararı'nın ekinde yer alan ilkeleri dikkate almalarını ve bu metni mümkün olan en yaygın biçimde dolaşıma açmalarını tavsiye etmektedir.

R (99) 19 SAYILI TAVSİYE KARARI'NA EK

I. TANIM

Bu yönergeler; mağdurun ve failin, serbestçe kabul ettikleri takdirde, tarafsız bir üçüncü şahsın (arabulucu) yardımı ile suştan doğan konuların çözümlenmesine aktif olarak katılabildikleri herhangi bir süreçte uygulanır.

II. GENEL İLKELER

1. Ceza konularında arabuluculuk, taraflar sadece serbestçe onay verdiklerinde yapılmalıdır. Taraflar, arabuluculuk esnasında vermiş oldukları onayı herhangi bir zaman geri çekebilmelidirler.
2. Arabuluculuk görüşmeleri gizlidir ve tarafların onay verdiği durumların haricinde bu görüşmeler daha sonradan kullanılamaz.
3. Ceza konularında arabuluculuk, genel olarak bulunabilen bir hizmet olmalıdır.
4. Ceza konularında arabuluculuk, ceza adaleti sürecinin her aşamasında mevcut olmalıdır.
5. Arabuluculuk hizmetlerine ceza adaleti sistemi içinde yeterli düzeyde özerklik verilmelidir.

III. HUKUKİ TEMELLER

6. Mevzuat, ceza konularında arabuluculuğu kolaylaştırmalıdır.
7. Ceza konularında arabuluculuğun kullanılmasını tanımlayan yönergeler olmalıdır. Bu yönergeler özellikle davaların arabuluculuk hizmetine yönlendirilmesi ve davaların arabuluculuk sonrası ele alınmasına ilişkin şartlara yönelik olmalıdır.
8. Arabuluculukta temel usuli güvenceler uygulanmalıdır. Tarafların özellikle hukuki yardım alma ve gerekli hallerde tercüme hakları olmalıdır. Ayrıca reşit olmayanların ebeveyn yardımı alma hakları bulunmalıdır.

IV. CEZA ADALETİNİN ARABULUCULUĞA İLİŞKİN OLARAK İŞLEMESİ

9. Ceza davasının arabuluculuğa yönlendirilmesi kararının alınması ile arabuluculuk usulünün sonuçlarının değerlendirilmesi, ceza adaleti makamlarınca yapılmalıdır.
10. Arabuluculuğa katılma kararını vermeden önce taraflar; hakları, arabuluculuk sürecinin niteliği ve bu kararın olası sonuçları hakkında bütünüyle bilgilendirilmelidir.
11. Ne mağdur ne de fail, adil olmayan yöntemlerle arabuluculuğu kabul etmeye yönlendirilmelidir.
12. Reşit olmayanların yasal takibatlara katılımlarını düzenleyen özel düzenlemeler ve yasal güvenceler, ceza konularında arabuluculuk uygulamasına katılımlarında da uygulanmalıdır.
13. Davayla ilgili başlıca taraflardan herhangi biri arabuluculuk sürecinin maksadını anlayabilecek durumda değilse, arabuluculuk yürütülmemelidir.
14. Dava konusu olaya ilişkin temel bilgiler, arabuluculuğun yapılabilmesi için taraflarca doğrulanmalıdır. Arabuluculuğa katılım, müteakip yasal takibatlarda suçun kabulünün bir kanıtı olarak kullanılmamalıdır.
15. Tarafların yaşı, olgunluğu veya zihinsel kapasitesi gibi unsurlara dair bariz farklılıklar, dava arabuluculuk sürecine yönlendirilmeden önce dikkate alınmalıdır.
16. Bir ceza davasının arabuluculuğa yönlendirilmesi kararı ile yetkili ceza adaleti makamlarına arabuluculuk sürecinin durumu hakkında bilgi, makul bir zaman sınırı içinde verilmelidir.
17. Arabuluculuk sonucu varılan anlaşmalara dayalı olarak ortaya çıkan karar, adli karar ya da hükümlerle aynı statüye sahip olmalı ve aynı olay hakkında kovuşturma yapılmasını engellemelidir (*ne bis in idem*).
18. Bir dava, taraflar arasında bir anlaşma sağlanmadan ceza adaleti makamlarına tekrar intikal ettiğinde veya varılan anlaşma yerine getirilmediğinde izlenecek usul hakkında gecikmeden bir karar alınmalıdır.

V. ARABULUCULUK HİZMETLERİNİN YÜRÜTÜLMESİ

V.1. Standartlar

19. Arabuluculuk hizmetleri kabul edilmiş standartlara göre yönetilmelidir.
20. Arabuluculuk hizmetlerine ait yükümlülüklerin yerine getirilmesinde yeterli düzeyde özerklik olmalıdır. Yetki ve etik kurallara yönelik standartların yanında arabulucuların seçimi, eğitimi ve değerlendirilmesine dair usuller geliştirilmelidir.
21. Arabuluculuk hizmetleri yetkili bir organ tarafından izlenmelidir.

V.2. Arabulucuların niteliği ve eğitimi

22. Arabulucular toplumun her kesiminden olmalı ve genel olarak yerel kültür ve topluluklara dair iyi bir anlayışa sahip olmalıdırlar.
23. Arabulucular, arabuluculukta gerekli olan güçlü yargı ve sosyal ilişki becerilerine sahip olmalıdırlar.

-
24. Arabulucular, arabuluculuk görevine başlamadan önce temel eğitim ve hizmet içi eğitim almalıdırlar. Arabuluculara yönelik bu eğitim, çatışma çözme becerileri, mağdur ve faillele çalışma bilmenin özel koşulları ve ceza adaleti sistemine yönelik temel bilgiler dikkate alınarak üst düzeyde beceri edindirmeye yönelik olmalıdır.

V.3. Davaların ele alınması

25. Arabuluculuk başlamadan önce, arabulucu davanın konusu olaya ilişkin tüm bilgilerden haberdar edilmeli ve kendisine yetkili ceza adaleti makamları tarafından gerekli belgeler sunulmalıdır.
26. Arabuluculuk, davanın konusu olaya ilişkin ve tarafların ihtiyaç ve isteklerine dayalı olarak, tarafsız bir şekilde yürütülmelidir. Arabulucu, tarafların onuruna her zaman saygı göstermeli ve tarafların birbirlerine karşı saygılı davranmalarını sağlamalıdır.
27. Arabulucu, arabuluculuk için güvenli ve rahat bir ortam yaratmaktan sorumlu olmalıdır. Arabulucu, tarafların kırılma olma durumuna karşı duyarlı olmalıdır.
28. Arabuluculuk etkin bir şekilde, ancak tarafların idare edebilecekleri bir hızda yürütülmelidir.
29. Arabuluculuk, kapalı oturumda yürütülmelidir.
30. Arabulucu, gizlilik ilkesine rağmen arabuluculuk sırasında, yakın bir zaman içinde gerçekleşme tehlikesi olan ciddi suçlar hakkında ortaya çıkabilecek herhangi bir bilgiyi, ilgili makamlara veya kişilere aktarmalıdır.

V.4. Arabuluculuğun sonucu

31. Taraflar anlaşmaya gönüllü olarak varmalıdırlar. Anlaşma sadece makul ve orantılı yükümlülükler içermelidir.
32. Arabulucu, arabuluculuk sürecinde atılan adımlar ve arabuluculuk işleminin sonuçları hakkında ceza adaleti makamlarını bilgilendirmelidir. Arabulucunun hazırladığı rapor, arabuluculuk oturumlarının içeriğini ifşa etmemeli ve tarafların arabuluculuk esnasında sergiledikleri davranışlarına dair herhangi bir yargı beyan etmemelidir.

VI. Arabuluculuğun gelişiminin sürekliliği

33. Ortak bir anlayış geliştirmek üzere, ceza adaleti makamları ile arabuluculuk hizmetleri veren kurumlar arasında sürekli iştişare sağlanmalıdır.
34. Üye Devletler, ceza konularında arabuluculuk üzerine araştırma ve değerlendirme yapılmasına destek vermelidir.

Mağdurların Cezai Takibatlardaki Durumu Hakkındaki Konsey Çerçeve Kararı

22.3.2001 AVRUPA TOPLULUKLARI
RESMİ GAZETESİ

L 82/1

(Avrupa Birliği Antlaşması'nın VI. Başlığı uyarınca kabul edilen tasarruflar)

Mağdurların cezai takibatlardaki durumu hakkındaki 15 Mart 2001 tarihli KONSEY ÇERÇEVE KARARI⁴

(2001/220/JHA)

AVRUPA BİRLİĞİ KONSEYİ,

Avrupa Birliği Antlaşması'nı ve özellikle bu Antlaşma'nın 31. Maddesini ve 34(2)(b) Maddesini göz önünde tutarak,

Portekiz Cumhuriyeti'nin inisiyatifini göz önünde tutarak,⁵

Avrupa Parlamentosu'nun görüşünü göz önünde tutarak,⁶

- (1) Amsterdam Antlaşması'nın özgürlük, güvenlik ve adalet alanı hakkındaki hükümlerinin, özellikle de 19 ve 51(c) noktalarının en iyi şekilde uygulanmasına ilişkin olan Konsey ve Komisyon Eylem Planı'na uygun olarak, Antlaşma'nın yürürlüğe girmesini takip eden beş sene içerisinde mağdur tazminat planları arasında karşılaştırmalı bir inceleme yapmak ve Avrupa Birliği bünyesinde önlem alınmasının fizibilitesini değerlendirmek vasıtasıyla, mağdurlara destek meselesinin ele alınması gerektiğinden,
- (2) Komisyon 14 Temmuz 1999 tarihinde, Avrupa Parlamentosu'na, Konsey'e ve Ekonomik ve Sosyal Komite'ye "Avrupa Birliği'nde suç mağdurları: standartlar ve önlemler hakkında düşünceler" isimli tebliği teslim etmiştir. Avrupa Parlamentosu, 15 Haziran 2000 tarihinde Komisyon tebliği hakkındaki bir İlke Kararı'nı onayladığından,

⁴ T.C. Adalet Bakanlığı Avrupa Birliği Genel Müdürlüğü tarafından <http://www.abgm.adalet.gov.tr/mevzuat/yeniJ-HA.htm> adresinde yayımlanan karar çevirisi temel alınmış, çeviride bazı değişiklikler yapılmıştır.

⁵ RG C 243 sayılı, 24.8.2000, s. 4.

⁶ 12.12.2000 tarihinde bildirilen görüş (Resmi Gazete'de henüz yayımlanmamıştır).

-
- (3) 15 ve 16 Ekim 1999 tarihlerinde Tampere’de toplanan Avrupa Konseyi’nin sonuç belgesi ve özellikle bu belgenin 32. noktası, hukuki masraflar da dâhil, özellikle suç mağdurlarının adalete erişim sağlamaları ve zararların tazmin edilmesi hakları açısından suç mağdurlarının korunmasına yönelik asgari standartların tanzim edilmesi gerekliliğini şart koşar. İlaveten, ulusal programların, mağdurlara yardım etmeye ve mağdurların korunmasına yönelik kamusal ve hükümet dışı tedbirleri finanse etmesi gerektiğinden,
 - (4) Bulundukları Üye Devlet dikkate alınmaksızın, suç mağdurlarına daha yüksek derecede bir koruma sağlayabilmek için Üye Devletlerin yasa ve yönetmeliklerini gerekli olan ölçüde birbirlerine yakınlaştırmaları gerektiğinden,
 - (5) Mağdurun ikinci kez mağdur olmasına neden olabilecek kısmi veya tutarsız çözümler üretmekten kaçınarak, mağdurların ihtiyaçları göz önünde bulundurulması ve bu ihtiyaçların kapsamlı ve koordineli bir şekilde ele alınması gerektiğinden,
 - (6) Bu nedenle, işbu Çerçeve Kararın hükümleri, cezai takibatlar çerçevesinde mağdurun menfaatlerinin korunması ile sınırlı değildir. Söz konusu hükümler aynı zamanda, cezai takibat öncesi veya sonrasında mağdura yardım etme amaçlı ve suçun etkilerini hafifletebilecek, belirli bazı önlemleri de içine aldığından,
 - (7) Suç mağdurlarına yardım önlemleri ve özellikle de tazminat ve arabuluculuğa ilişkin hükümler, medeni usul hukuku kapsamındaki düzenlemelere ilişkin olmadığından,
 - (8) Mağdurların haysiyetlerine saygı göstererek muamele edilme hakkı, bilgilendirme ve bilgilendirilme hakkı, anlama ve anlaşılma hakkı, usulün değişik kademelerinde korunma hakkı ve suçun işlendiği yerden farklı bir Devlette ikamet etmekten kaynaklanan dezavantajlarının göz önünde bulundurulması kolaylık sağlanması hakkı ile özellikle bağlantılı olarak, mağdurların durumu ve temel haklarına ilişkin kural ve uygulamaların birbirlerine yakınlaştırılması gerektiğinden,
 - (9) Bununla beraber işbu Çerçeve Kararın hükümleri, Üye Devletlere, mağdurların da davanın taraflarının tabi olduğu muamele ile eşdeğer bir tarzda muameleye tabi olmalarını temin etmeye yönelik bir yükümlülük getirmediğinden,
 - (10) Cezai takibat öncesinde, sırasında ve sonrasında uzmanlaşmış hizmetlerin ve mağdurlara destek gruplarının katılımları önemli olduğundan,
 - (11) Hem takibatın amaçlarına ulaşması için hem de mağdurlar açısından zaruri olduğu için mağdurlarla temasa geçen kişilerin uygun ve yeterli bir eğitimden geçmeleri gerektiğinden,
 - (12) İster adli sistem kapsamında olsun ister mağdurlara destek grubu ağlarına dayansın, Üye Devletlerdeki mevcut temas noktası ağı düzenlemelerinin kullanılması gerektiğinden.

İŞBU ÇERÇEVE KARARI KABUL ETMİŞTİR:

Madde 1

Tanımlar

İşbu Çerçeve Kararın amaçları doğrultusunda:

- (a) ‘mağdur’, bir Üye Devletin ceza hukukunu ihlal eden fiiller veya ihmaller yüzünden doğrudan, fiziksel veya zihinsel hasar da dâhil olmak üzere bir zarar görmüş, duygusal ıstırap çekmiş veya ekonomik bir kayıp yaşamış gerçek bir kişi anlamına gelir;
- (b) ‘mağdurlara destek örgütü’, suç mağdurlarına ücretsiz destek veren ve uygun koşullarda yürütüldüğü takdirde, Devletin bu alandaki faaliyetlerini tamamlayan, bir Üye Devlette yasal olarak kurulmuş sivil toplum kuruluşu anlamına gelir;
- (c) ‘cezai takibat’, geçerli olan ulusal hukuka uygun olarak anlaşılır;
- (d) ‘takibat’, cezai takibatlara ilaveten, mağdurların kendi davalarıyla bağlantılı olarak ceza işlemi öncesinde, sırasında veya sonrasında herhangi bir makam, kamu hizmeti veya mağdurlara destek örgütü ile yaptıkları temaslar gibi bütün temasları kapsayacak geniş bir biçimde yorumlanır;
- (e) ‘ceza davalarında arabuluculuk’, cezai takibat öncesinde veya süresince, ehliyetli bir kimse tarafından arabuluculuğu yürütülen, suçun mağduru ve faili arasında, müzakere edilmiş bir çözüm arayışı olarak anlaşılır.

Madde 2

Saygı ve tanıma

1. Her Üye Devlet, mağdurların kendi ceza hukuku sistemlerinde gerçek ve uygun bir rolü olmasını sağlar. Her Üye Devlet, takibat sırasında mağdurlara, haysiyetlerine gereken saygının gösterilerek muamele edilmesini temin edecek her türlü çabayı sarf eder ve özellikle cezai takibata ilişkin olarak, mağdurların haklarını ve yasal menfaatlerini tanır.
2. Her Üye Devlet, özellikle kırılgan mağdurların durumlarına en uygun olan, özel olarak tanımlanmış bir muameleden yararlanmalarını sağlar.

Madde 3

Duruşmalar ve kanıtların sunulması

Her Üye Devlet, mağdurların takibat süresince beyanda bulunma ve kanıt temin etme olasılığını muhafaza altına alır.

Her Üye Devlet, kendi makamlarının mağdurları cezai takibat amacıyla, olabildiğince gerekli durumlarda sorgulamasını temin etmeye yönelik uygun önlemleri alır.

Madde 4

Bilgi edinme hakkı

1. Her Üye Devlet, uygun gördüğü her vasıta ve mümkün olduğunca genel olarak anlaşılan dillerde, mağdurların kolluk güçleriyle ilk temaslarından itibaren kendi menfaatlerini korunması ile ilgili olan bilgilere erişebilmelerini temin eder. Bu bilgiler en azından aşağıdakilerdir:
 - (a) mağdurların destek almak için başvurabileceği hizmetler veya örgütlerin türü;
 - (b) elde edebilecekleri destek türü;
 - (c) bir suçu nereye ve nasıl bildirebilecekleri;
 - (d) böyle bir raporu takip eden usuller ve bu tür usullere ilişkin olarak mağdurların rolü;
 - (e) nasıl ve hangi koşullarda mağdurların korumadan yararlanabilecekleri;
 - (f) eğer (i) ve (ii)'de öngörülen durumlarda mağdurların bunu almaya hakları varsa, hangi miktarda ve koşullarda,
 - (i) hukuki tavsiye veya,
 - (ii) hukuki yardım veya,
 - (iii) diğer herhangi bir tavsiyeyi alabilecekleri;
 - (g) mağdurların tazminata hak kazanmaları için gerekli olan şartlar;
 - (h) mağdurların başka bir Devlette ikamet etmeleri halinde, menfaatlerinin korunmasını sağlamaya yönelik olarak kendilerine sunulan özel düzenlemeler.
2. Her Üye Devlet, bu bakımdan arzusunu açıklamış olan mağdurların aşağıdaki konularda bilgilendirilmelerini temin eder;
 - (a) şikâyetlerinin sonucu;
 - (b) davanın uygun şekilde yürütülmesinin menfi yönde etkilenebileceği istisnai davalar haricinde, kovuşturma durumunda mağdurların kendilerini ilgilendiren suçlar için, dava açılan kişiye ilişkin cezai takibatın gidişini bilmelerine imkân tanıyan ilgili unsurlar;
 - (c) mahkemenin hükmü.
3. Üye Devletler, en azından mağdurlar için bir tehlikenin söz konusu olabileceği durumlarda, bir suçtan dolayı hakkında kovuşturma yapılan veya hüküm giyen bir kimse salıverildiği zaman, gerekli olduğu takdirde mağdurun bilgilendirilmesine yönelik bir karar verilmesi hususunda gerekli tedbirleri alır.
4. Bir Üye Devletin kendi inisiyatifiyle 2. ve 3. fıkralarda değinilen bilgileri iletmesi halinde, ilgili cezai takibatın koşulları altında bunun tebliğ edilmesi zorunlu olmadığı müddetçe Üye Devlet, mağdurun bu bilgiyi almama hakkının bulunmasını temin etmek zorundadır.

Madde 5

İletişim koruma önlemleri

Her Üye Devlet, takibatlarda şahit veya taraf statüsünde bulunan mağdurların, söz konusu cezai takibatın ilgili aşamalarını anlamaları veya bu aşamalarda yer almalarına ilişkin iletişim zorluklarını mümkün olduğunca en aza indirmek için gerekli önlemleri, sanıklara ilişkin olarak aldığı bu tür önlemlere benzer olan bir seviyede alır.

Madde 6

Mağdurlar için özel olarak tanımlanmış yardım

Her Üye Devlet, mağdurların takibatlardaki rollerine ilişkin olarak 4(1)(f)(iii) Maddesinde değinildiği şekilde ücretsiz sağlanan tavsiyeden ve uygun olan hallerde, cezai takibatların tarafları olarak gözükmeleri mümkün olduğu zaman da 4(1)(f)(ii) Maddesinde değinildiği şekilde hukuki yardımdan yararlanabilmelerini temin eder.

Madde 7

Cezai takibatlara ilişkin mağdurların giderleri

Her Üye Devlet, geçerli ulusal hükümlere göre taraf veya tanık statüsünde bulunan mağdurlara, cezai takibatlara yasal olarak katılımlarından dolayı yaptıkları harcamaların geri ödenmesi olasılığını sağlar.

Madde 8

Korunma hakkı

1. Her Üye Devlet, mağdurlar ve uygun olan hallerde aileleri veya benzer durumdaki kişiler için, ciddi bir misilleme hareketi riski veya bu kişilerin gizliliklerine zorla müdahale etmeye yönelik amaçlara ilişkin kati kanıt olduğuna yetkili makamların kanaat getirdiği durumlarda, bu kişilerin özellikle güvenliği ve gizliliklerinin korunmasına ilişkin olarak uygun seviyede bir koruma temin eder.
2. Bu amaçla ve 4. fıkraya halel gelmeden her Üye Devlet, gerekli hallerde mahkeme işlemlerinin bir parçası olarak, mağdurların ve onların ailelerinin veya benzer bir durumdaki kişilerin gizliliklerini ve fotografik görüntülerini korumak için uygun önlemlerin kabul edilmesinin mümkün olacağını garanti ederler.
3. Her Üye Devlet ayrıca, cezai takibat böyle bir teması gerektirmediği müddetçe, mahkeme binasında mağdurlar ile suç faillerinin temas etmesinin önlenmesini temin eder. Bu nedenle gerekli olan durumlarda, her Üye Devlet aşama aşama, mahkeme binalarında mağdurlar için özel bekleme alanları temin eder.
4. Her Üye Devlet, mağdurların—özellikle en kırılgan olanların—aleni olarak yapılan duruşma sırasında tanıklık etmenin etkilerinden korunmalarının gerektiği bir durumda, mahkemenin aldığı bir karar ile bu amaca ulaşılmasına imkân tanıyacak şekilde mağdurların ifade vermeye yetkili olmasını, kendi yasal ilkelerine uygun olan herhangi bir yöntem ile temin ederler.

Madde 9

Cezai takibat sırasındaki tazminat hakkı

1. Her Üye Devlet, ulusal hukukun tazminatın başka bir şekilde yapılmasını öngördüğü belirli durumlar haricinde, suç fiili mağdurlarının cezai takibat sırasında, suç faili tarafından sağlanacak tazminata ilişkin bir kararı makul bir süre içerisinde elde etme yetkisinin olmasını temin eder.
2. Her Üye Devlet, suç failinin mağdurlara yeterli bir tazminat sağlamasını teşvik edecek uygun önlemleri alır.
3. Cezai takibat için acil olarak gerekmedikçe, cezai takibat sırasında zapt edilen ve mağdurlara ait olan geri verilebilir mülk, zaman kaybetmeden bu kişilere iade edilir.

Madde 10

Cezai takibat sırasındaki cezai arabuluculuk

1. Her Üye Devlet, bu tür önlemler için uygun olduğunu düşündüğü suçlara ilişkin ceza davalarında arabuluculuğun teşvik edilmesine özen gösterir.
2. Her Üye Devlet, ceza davalarında böyle bir arabuluculuk sırasında, mağdur ile suç faili arasında varılan herhangi bir anlaşmanın dikkate alınabileceğini temin eder.

Madde 11

Diğer bir Üye Devlette ikamet eden mağdurlar

1. Her Üye Devlet, özellikle takibatların düzenlenmesi açısından, mağdurun suçun işlendiği Üye Devlet dışındaki bir Devlette ikamet etmesi halinde karşılaşılan zorlukları asgariye indirmek için, yetkili makamların uygun önlemleri alabilmelerini temin eder. Bu amaçla bu yetkili makamlar özellikle aşağıda sayılanları yapabilecek konumda olmalıdır:
 - suç işlendikten hemen sonra, mağdurun herhangi bir beyanda bulunup bulunamayacağına karar verebilme,
 - yabancı ülkede ikamet eden mağdurların duruşmada dinlenmesi amacıyla, 29 Mayıs 2000 tarihli Avrupa Birliği Üye Devletleri arasındaki Cezai Mevzularda Karşılıklı Yardımlaşma Sözleşmesi'nin⁷ 10 ve 11. Maddelerinde öngörülen video konferans ve telekonferansa ilişkin hükümlerine olabildiğince başvurma.
2. Kendi ikamet ettiği Devlet dışında işlenmiş bir suçun mağduru, suçun işlendiği Devlette şikâyetle bulunamamış ise veya ciddi bir suç durumunda bunu yapmayı arzu etmemiş ise her Üye Devlet, mağdurun ikamet ettiği Devletin yetkili makamlarına şikâyetle bulunabilmesini temin ederler.

Şikâyetin yapıldığı yetkili makam, bu bakımdan kendisinin yetkisinin bulunmadığı bir durumda, zaman kaybetmeden şikâyeti suçun işlendiği bölgedeki yetkili makama iletir. Bu şikâyet, suçun işlendiği Devletin ulusal hukukuna uygun olarak ele alınır.

⁷ RG C 197, 12.7.2000, s.1.

Madde 12

Üye Devletler arasında işbirliği

Her Üye Devlet, cezai takibatlarda mağdurların menfaatlerinin daha etkin şekilde korunmasını kolaylaştırmak amacıyla, ister doğrudan adli sisteme bağlı ağlar şeklinde olsun ister mağdurlara destek örgütleri arasındaki bağlantılar şeklinde olsun, Üye Devletler arasındaki işbirliğini destekler, geliştirir ve iyileştirir.

Madde 13

Uzmanlık hizmetleri ve mağdurlara destek örgütleri

1. Her Üye Devlet, takibat çerçevesinde mağdurların ilk kez karşılanmasından ve sonraki süreçte mağdurlara sunulacak destek ve yardımdan sorumlu mağdura destek veren sistemlerin katılımlarını, ister kendi kamu hizmetlerindeki özel olarak eğitim görmüş personeli sağlayarak ister mağdurlara destek örgütlerini tanıyarak ve onları finanse ederek teşvik eder.
2. Her Üye Devlet, takibatlarda bu tür personel veya mağdurlara destek örgütleri tarafından alınan özellikle aşağıdaki önlemleri teşvik eder:
 - (a) mağdurlara bilgi sağlamak,
 - (b) mağdurların acil ihtiyaçlarına göre mağdurlara yardımcı olmak,
 - (c) cezai takibat sırasında gerekiyorsa ve mümkünse, mağdurlara refakat etmek,
 - (d) cezai takibatların sona ermesinden sonra, talepleri üzerine mağdurlara yardımcı olmak.

Madde 14

Takibatlarda yer alan veya diğer bir şekilde mağdurlarla temasta olan personelin eğitimi

1. Her Üye Devlet, kamu hizmetleri vasıtasıyla veya mağdurlara destek örgütlerini finanse ederek, takibatlarda yer alan veya diğer bir şekilde mağdurlarla temasta olan personelin, özellikle daha kırılgan grupların ihtiyaçlarına yönelik uygun eğitim almalarına imkân tanıyan girişimleri destekler.
2. 1. fıkra özellikle polis memurlarına ve hukukçulara uygulanır.

Madde 15

Mağdurların takibat sırasındaki konumuna ilişkin pratik koşullar

1. Her Üye Devlet, özellikle cezai takibatların başlatılabileceği yerlerde, genel olarak takibatlar açısından mağdurların ikinci kere mağdur olmasını engellemeye ve gereksiz bir baskıya maruz kalmalarını önlemeye yönelik olan gerekli koşulların aşama aşama oluşturulmasını destekler. Bu özellikle, mağdurların söz konusu yerlerde ilk kez karşılanmaları ve kendi durumları için uygun olan koşulların sağlanması söz konusu olduğunda uygulanır.
2. 1. fıkranın amaçları doğrultusunda her Üye Devlet; mahkemeler, karakollar, kamu hizmetleri ve mağdurlara destek örgütlerindeki imkânları özel olarak göz önünde bulundurur.

Madde 16

Bölgesel kapsam

İşbu Çerçeve Karar Cebeli Tarık'ta uygulanır.

Madde 17

Uygulama

Her Üye Devlet, işbu Çerçeve Karara uymak için gerekli olan kanun, yönetmelik ve idari hükümleri aşağıdaki tarihlere kadar yürürlüğe koyar:

- 10. Maddeye ilişkin olarak 22 Mart 2006,
- 5 ve 6. Maddelere ilişkin olarak 22 Mart 2004,
- diğer hükümlere ilişkin olarak 22 Mart 2002.

Madde 18

Değerlendirme

Her Üye Devlet, 17. Maddede öngörülen tarihlerden itibaren Konsey Genel Sekreterliği'ne ve Komisyon'a işbu Çerçeve Karar ile belirtilen şartları, ulusal hukuk içerisinde yürürlüğe sokan hükümlerin metinlerini iletir. Konsey, bu tarihlerden her birini takip eden bir senelik süre içerisinde, Genel Sekreterlik'in Üye Devletlerden aldığı bilgiler çerçevesinde düzenlediği bir rapor vasıtasıyla ve Komisyon'un yazılı olarak teslim ettiği bir rapor vasıtasıyla, Üye Devletlerin işbu Çerçeve Kararın hükümlerine uymak için aldıkları önlemleri değerlendirir.

Madde 19

Yürürlüğe girme

İşbu Çerçeve Karar *Avrupa Toplulukları Resmi Gazetesi*'nde yayımlandığı gün yürürlüğe girer.

Brüksel, 15 Mart 2001.

Konsey adına

Başkan

M.-I.KLINGVAL

Arabuluculara Yönelik Avrupa Etik Kuralları

Bu etik kurallar, bireysel arabulucuların kendi sorumlulukları altında, uymayı gönüllü olarak taahhüt edebilecekleri bir dizi ilkeden bahsetmektedir. Bu etik kuralların, medenî hukuk ve ticaret hukuku uyumsuzluklarında başvurulacak her çeşit arabuluculukta uygulanması niyet edilmiştir.

Arabuluculuk hizmeti sunan kuruluşlar da kendi bünyelerinde çalışan arabuluculardan bu etik kurallara uymalarını isteyerek, böyle bir taahhütte bulunabilirler. Bu kuruluşların, bireysel arabulucuların etik kurallara uymalarını desteklemek için aldıkları önlemlere –örneğin eğitim, değerlendirme ve izleme yollarıyla– dair bilgileri sunma fırsatı bulunmaktadır.

Etik kuralların amaçları doğrultusunda arabuluculuk, iki veya daha çok tarafın, bir hüküm vermeden ve bu sürecin Üye Devletlerde nasıl adlandırıldığına ya da bu sürece yaygın olarak nasıl başvuruda bulunulduğuna bakılmaksızın, tarafların anlaşmaya varmak suretiyle bir uyumsuzluğu çözmelerine yardımcı olması için üçüncü bir kişiyi –bundan böyle “arabulucu” olarak anılacaktır– atamayı kabul ettikleri herhangi bir süreç olarak tanımlanmaktadır.

Etik kurallara katılım, kişisel meslekler hakkında düzenleme yapan ulusal mevzuat ya da kurallara hâlel getirmez.

Arabuluculuk hizmeti sunan kuruluşlar kendi bağlamlarına veya sundukları arabuluculuk hizmetlerinin türüne göre uyarlanmış olan, bunun yanında örneğin aile veya tüketici arabuluculuğu gibi özel olarak tanımlanmış alanlarda daha ayrıntılı etik kurallar geliştirebilirler.

1. ARABULUCULARIN YETERLİĞİ VE GÖREVLENDİRMESİ

1.1 Yeterlik

Arabulucular, arabuluculuk süreci boyunca yeterli bilgiye sahip ve konularında yetkin olacaklardır. Bunun sağlanması için ilgili standartlar ve akreditasyon programları dikkate alınırken, arabuluculara uygun eğitimler sunulacak ve arabuluculuk uygulama becerilerine yönelik eğitimin devamlılığı sağlanacaktır.

1.2 Görevlendirme

Arabulucu, taraflarla arabuluculuğun gerçekleştirilebileceği uygun tarihleri müzakere edecektir. Arabulucu, görevlendirmeyi kabul etmeden önce, arabuluculuğu yönetme geçmişine ve yeterliğine sahip olduğu konusunda kendinden emin olacaktır ve talep üzerine, geçmişi ve tecrübesine dair bilgiyi taraflara sunacaktır.

1.3 Arabulucu hizmetlerinin reklamı/tanıtımı

Arabulucular, çalışmalarını profesyonel, güvenilir ve onurlu bir şekilde tanıtabilirler.

2. BAĞIMSIZLIK VE TARAFSIZLIK

2.1 Bağımsızlık ve yansızlık

Arabulucu, bağımsızlığını veya menfaat çatışmasını etkileyebilecek ya da bu izlenimi verebilecek durumları açıklamadan görev yapmamalı veya göreve başlamışsa devam etmemelidir. Açıklama yükümlülüğü, süreç boyunca devam etmektedir.

Bu gibi durumlar arasında şunlar yer alabilir:

- taraflardan biriyle herhangi bir kişisel veya iş ilişkisi,
- arabuluculuğun sonucuna yönelik, doğrudan veya dolaylı, herhangi bir mali veya farklı bir menfaatinin bulunması,
- arabulucu veya bu kişinin çalıştığı yerdeki bir mensubun, taraflardan biri için arabuluculuk dışında herhangi bir yetkiyle görev yapması.

Bu gibi durumlarda arabulucu, tamamen tarafsız olacağını garanti etmesi için, ancak arabuluculuğu tam bir bağımsızlık ve yansızlıkla sürdürebileceğine emin olması ve tarafların açıkça rıza göstermesi koşuluyla arabuluculuğu kabul edebilir veya sürdürebilir.

2.2 Tarafsızlık

Arabulucu, taraflara karşı her zaman tarafsız davranacak, tarafsız görünmeye gayret edecek ve arabuluculuk süreciyle ilgili tarafların tümüne eş değerde hizmet vermeyi taahhüt edecektir.

3. ARABULUCULUK ANLAŞMASI, SÜREÇ, ÇÖZÜM VE ÜCRETLER

3.1 Usul

Arabulucu, arabuluculuk taraflarının, arabuluculuk sürecinin niteliklerini ve arabulucunun ve tarafların bu süreçteki işlevini anladığına emin olacaktır.

Arabulucu, arabuluculuğun başlamasından önce, özellikle arabulucu ve tarafların gizlilik yükümlülüğüne dair uygulanabilecek hükümler dâhil olmak üzere, tarafların arabuluculuk anlaşmasının şartlarını ve koşullarını anlamalarını ve açıkça kabul etmelerini özellikle temin edecektir.

Taraflarca talep edilirse, arabuluculuk anlaşması yazılı olarak hazırlanacaktır.

Arabulucu, taraflar arasındaki olası güç dengesizliğini ve hukukun üstünlüğünü, tarafların dile getirmek isteyebileceği herhangi bir isteği ve uyuşmazlığın kısa sürede çözülmesi ihtiyacı da dâhil olmak üzere, vakanın durumunu gözönünde bulundurarak, usulü uygun bir şekilde yürütecektir. Taraflar, belirli kuralları esas almak suretiyle veya diğer bir şekilde, arabuluculuğun nasıl yürütüleceği hakkında arabulucuyla anlaşmakta serbesttirler.

Arabulucu faydalı görürse, tarafları ayrı ayrı dinleyebilir.

3.2 Sürecin adilliği

Arabulucu, tarafların tamamının sürece katılımı için yeterli imkâna sahip olmasını sağlayacaktır.

Arabulucu, uygun olduğu takdirde tarafları bilgilendirecek ve aşağıdaki koşulların varlığı halinde arabuluculuğu sonlandırabilecektir:

- vakanın durumu dikkate alınarak ve arabulucunun böyle bir değerlendirme yapmaktaki yeterliği gözönünde bulundurularak, varılan anlaşma arabulucuya uygulanamaz veya kanuna aykırı görünüyorsa veya
- arabulucu, arabuluculuğu devam ettirmenin bir anlaşmayla sonuçlanması ihtimalinin düşük olduğunu düşünüyorsa.

3.3 Sürecin sona ermesi

Arabulucu, tarafların tamamının bilgilendirilerek ve aydınlatılarak rıza göstermesiyle anlaşmaya varması ve tarafların tamamının anlaşmanın şartlarını anlamasını güvence altına alacak uygun tedbirleri alacaktır.

Taraflar, her an, herhangi bir gerekçe göstermeden arabuluculuktan çekilebilir.

Arabulucu, tarafların talebi üzerine ve yeterliğinin sınırları dâhilinde, tarafların anlaşmayı nasıl resmileştirebileceği ve anlaşmayı tatbik edilebilir kılacak seçenekler hakkında taraflara bilgi verebilir.

3.4 Ücretler

Arabulucu, daha önce sunulmadıysa, başvurmak istediği ücret şekli hakkında taraflara her zaman tam bilgi vermelidir. Arabulucunun ücretine ilişkin ilkeler ilgili tarafların tamamı tarafından kabul edilmeden arabulucu, arabuluculuğu kabul etmemelidir.

4. GİZLİLİK

Arabulucu, kanunen veya kamu düzeni gerekçesiyle zorunlu olmadıkça, arabuluculuğun gerçekleşeceği veya gerçekleştiği bilgisi de dâhil olmak üzere, arabuluculuktan doğan veya arabuluculukla ilgili ortaya çıkan bütün bilgileri gizli tutacaktır. Taraflardan birince arabuluculara gizlilik içinde ifşa edilen herhangi bir bilgi, izin alınmadan veya kanunen zorunlu olmadıkça diğer tarafa ifşa edilmeyecektir.

Mağdur-Fail Arabuluculuğu Derneği Tarafından Tavsiye Edilen Ahlaki İlkeler

Misyon Beyanatı:

VOMA'nın misyonu, iyileşme ve onarım amacıyla mağdur ile fail ve bu kişilerin ait oldukları toplumlar arasında diyalogun geliştirilmesine yönelik fırsatlar yaratan çeşitli adalet modellerinin geliştirilmesi ve desteklenmesinde esin kaynağı olmak, bu konuda liderlik görevi üstlenmek ve bilgi alış-verişi sağlamaktır.

I. GİRİŞ

Mağdur-fail arabuluculuğu (mağdur-fail diyalogu ve/veya konferans diye de bilinmektedir), bir suçun mağdurunun ve failinin eğitim almış bir arabulucunun yardımcı olduğu, güvenli ve kontrollü bir ortamda bir araya getirilmesi sürecidir. Arabulucu, arabuluculuk becerilerini ve gönüllülük, yansızlık, gizlilik, problem çözme ve kendi kaderini tayin etme gibi süreçleri kullanarak taraflar arasında yapılan görüşme ve tartışmaları kolaylaştırır; yas tutma ve iyileşme için fırsat yaratılmasına yönelik bir yapı sunar. Arabuluculuk yöntemiyle yürütülen diyalog sürecinin ille de çatışmanın çözümü anlamına gelmediği, bunun bir iyileşme süreci olabileceğinin anlaşılması gerekir. Arabulucu, tarafların her birinin ihtiyaçlarını ele alır ve bu kişilere iletişim kurmaları ve seçeneklerini keşfetmelerinde yardımcı olur. Arabuluculuğun amaçları aşağıdakileri sunmaktır:

1. Bir suç dolayısıyla oluşan duygusal ve maddi zararı onarma çabasına mağdur ve failin etkin bir biçimde dâhil olmasını sağlayan onarıcı bir çatışma çözme süreci.
2. Mağdur ve failin suç olayı üzerine tartışma, sorularına yanıt alma, duygularını ifade etme, mümkün olduğunca çözüme doğru yol alma ve iyileşme fırsatı.
3. Mağdur ve failin üzerinde anlaştıkları ve suç sebebiyle ortaya çıkan zararı ele alan bir planı geliştirme fırsatı.*

Mağdur-fail arabuluculuğunun temelini oluşturan ilkeler şunlardır:

1. İnsanlar kendileri için önem arz eden meseleleri ele almak ve sorunları çözmek üzere doğru şartlar altında erişilebilecek ve yararlanılabilecek, henüz keşfedilmemiş içsel kaynaklara sahiptir.
2. Doğru bir yapı (örneğin yansız bir üçüncü tarafın kolaylaştırıcılığı, usule yönelik yönergeler, temel kurallar, maksatlı oturma planı), statü ve gücü etkisiz hale getirebilir. Doğru bir yapı, duyguların yoğun olarak hissedildiği durumlarda bile anlamlı diyalog için uygun bir ortam yaratabilir.
3. Arabulucu tarafından özel teknik ve stratejilerin kullanılması, kolaylaştırıcı arabuluculuk yöntemiyle yürütülen diyalog sürecinin gerçekleştiği, emniyet ve saygının var olduğu bir atmosferin yaratılmasına hizmet etmek zorundadır.
4. “Kişisel” olan güçlüdür – kişilerin deneyimlerine dair hakikatleri sergileyen hikayeler, empati ve anlayış duygusu uyandırabilir, öğretici olabilir. Bu hikâyelerin anlatılması ve dinlenmesi, hem hikâyeyi anlatan hem de dinleyici açısından güçlendirici, iyileştirici ve dönüştürücü bir etkiye sahip olabilir.
5. Arabulucunun “varlığı”, tarafların sürece etkin olarak katılım sağladığı ve konuşmaların büyük bir bölümünün taraflarca yapıldığı, samimi bir diyalogun kolaylaştırılmasında önemli bir rol oynar. Arabulucunun “varlığı”, bu kişinin uyguladığı sözlü ve sözsüz iletişim, ses tonu, açıklığı, gösterdiği empati ve tarafların her biriyle tam anlamıyla alakadar olması ve arabuluculuk öncesi yapılan hazırlıklarda tarafların her biriyle kurmuş olduğu ilişki ile ortaya çıkabilir.
6. Uygun hallerde taraflara tercihlerin sunulması (ne zaman buluşulacağı, nerede buluşulacağı, vs.), onların süreç tarafından yetkili kılındıklarını hissetmesi fırsatını artıracaktır.
7. Arabulucunun rolü, arabuluculuğun ulaşmaya çalıştığı amaç için kritik bir öneme sahiptir. Taraflar arasında doğrudan yapılan görüşmeler tarafları dönüştürecek deneyim açısından merkezi öneme sahip olduğu için, taraflar anlamlı bir diyalog içine girdiğinde arabulucunun “yoldan çekilmesi” önemlidir. Arabulucular çok sık müdahale etme konusunda ihtiyatlı davranmalıdır.
8. Bireysel farklılıklar ve çatışmalar, yaratıcılığı ve bu farklılıklar olmadığı takdirde varlığından haberdar olunmayacak fırsatların olduğu hissini ortaya çıkarabilir. Arabuluculuk süreci, belli tarafların samimi bir diyalogun parçası olabilmesi, kendilerini yeteri kadar güvende ve rahat hissetmeleri için onların ihtiyaçlarına daha etkin bir şekilde yanıt vermek üzere adapte edilmelidir. İletişim biçimleri ve niyet farklılıklarına sürekli olarak dikkat edilmesi gerekir.
9. Temelde yatan bilgi, ihtiyaç ve çıkarların ortaya çıkarılmasını ve ortak çabayı güçlendirip, daha tatminkâr sonuçlar alınmasını teşvik edebilir.
10. Nitelikli bir biçimde kaleme alınmış anlaşmalar, davranışlar için yol gösterici olur, davranışlar üzerine yoğunlaşmayı sağlar; böylelikle sonuçların ortaya çıkmasını ve bunların geliştirilmesinin ön plana çıkarılmasını sağlar. Bununla birlikte yazılı sözleşmeler, suç ve bu suçun kendi hayatları üzerindeki etkisi bakımından mağdur ve fail arasındaki diyalog için ikinci derece önemlidir. Bazı diyalog oturumları tarafların ihtiyaçlarına yanıt verebilse de bunlar yazılı anlaşmalarla sonuçlanmayabilir.*

II. SÜREÇ

Mağdur-fail arabuluculuğu/diyalogu aşağıdaki unsurları içermelidir:

1. Mağdur duyarlılığı* ve mağdur meseleleri* üzerine arabulucuların eğitimi
2. Fail duyarlılığı ve fail meseleleri üzerine arabulucuların eğitimi
3. Vakaların dikkatlice taranması*:
 - a) Uygunluklarına göre: mağdur ve failin katılım gösterme yetisi ve hevesi
 - b) Hem mağdur hem de failin emniyeti
4. İnsancıl/dönüştürücü arabuluculuk modelinin uygulanması:
 - a) Arabulucunun bakış açısı
 - b) Gerilimsiz, olumlu atmosfer
 - c) Anlaşma yerine öncelikli olarak diyaloga odaklanma
 - d) Yönergeler
 - e) Katılımcıların geri bildirimi
 - f) Alınan mesafeyi görüşmek üzere düzenlenecek takip oturumu seçeneği*
5. Arabulucunun açıklama yapma yükümlülüğü vardır:
 - a) Arabulucu katılımcılara ve tarafların her birine, arkadaş veya ailelerine yönelik eğilim/ön-yargılarını ve bu kişilerle evvelki ilişkilerini anlatacaktır.
 - b) Talep edildiği takdirde arabulucunun öğrenimi, eğitimi ve arabuluculuk deneyimi ifade edilmelidir.
6. Arabulucu tarafından idare edilen, arabuluculuk öncesi faille şahsen yapılan ön oturum:
 - a) Failin emniyeti
 - b) Failin dinlenmesi ve duygularını ifade etmeye teşvik edilmesi
 - c) Bilgi sunumu ve soruların yanıtlanması:
 - Arabuluculuk programı hakkında
 - Arabulucunun kendisi hakkında
 - Arabuluculuk süreci hakkında
 - Adalet sistemi hakkında
 - Failin kullanabileceği mevcut kaynaklar hakkında
 - d) Mağdurun ve failin, süreçten her an çekilme özgürlüğü olduğu da dâhil olmak üzere, faille risk/çıkarların tartışılması ve kendisine karar alma konusunda yardım edilmesi:
 - Failin katılım sağlama tercihi
 - Fail desteği*
7. Arabulucu tarafından failin dikkatli ve kapsamlı bir şekilde şahsi olarak hazırlanması:
 - a) Failin beklentilerinin ne kadar gerçekçi olduğunun sınanması
 - b) Kayıpların ve ihtiyaçların değerlendirilmesi
 - c) Telafi olanakları*

-
8. Arabulucu tarafından idare edilen, arabuluculuk öncesi mağdurla şahsen yapılan ön oturum:
 - a) Mağdurun emniyeti:
 - Fiziksel emniyet
 - Duyguların ifade edilmesi ve gerçekliğinin denetlenmesi
 - İhtiyaçların ve meselelerin netleştirilmesi
 - Arabulucu tarafından mağdura yönelik duyarlı bir dilin kullanılması
 - b) Mağdurun dinlenilmesi ve duygularını ifade etmeye teşvik edilmesi
 - c) Bilgi sunumu ve soruların yanıtlanması:
 - Arabuluculuk programı hakkında
 - Arabulucunun kendisi hakkında
 - Arabuluculuk süreci hakkında
 - Adalet sistemi hakkında
 - Mağdurun hakları hakkında
 - Mağdurun kullanabileceği mevcut kaynaklar hakkında
 - Fail hakkında—gizlilik ve yansızlık meselesini akılda tutarak*
 - d) Mağdur ve failin süreçten her an çekilme özgürlüğü olduğu da dâhil olmak üzere, mağdurla risk/çıkarların tartışılması ve kendisine karar alma konusunda yardım edilmesi*
 - e) Mağdurun tercihleri:
 - Katılım
 - Destek
 - Arabuluculuk oturumunun programlanması
 - Arabuluculuğun yapılacağı yer
 - Oturma düzeni
 - İlk önce söz alıp konuşma seçeneği
 - Oturumun feshi
 - Telafi isteme seçeneği*
 9. Arabulucu tarafından mağdurun dikkatli ve kapsamlı bir şekilde, şahsi olarak hazırlanması:
 - a) Mağdurun beklentilerinin ne kadar gerçekçi olduğunun sınanması
 - b) Kayıpların ve ihtiyaçların değerlendirilmesi
 - c) Telafi olanakları*
 10. Arabuluculuk oturumu sonrası takip:
 - a) Anlaşmanın tamamlanması
 - b) Anlaşmanın durumunun mağdura tebliğ edilmesi
 - c) Eğer ihtiyaç varsa ek oturumların programlanması
 - d) Taraflarla telefon aracılığıyla irtibata geçilmesi
 - e) Değerlendirme*

III. USULLER

Arabulucu, arabuluculuk sürecinde izlenecek usuller üzerine katılımcılarla bir anlaşmaya varacaktır. Bunlarla sınırlı olmamakla beraber, bu usuller arasında katılımcılar ile arabulucunun ayrı ayrı toplantılar düzenlemesi, gizlilik, hukuki hizmetlerin kullanılması, ilave tarafların sürece dâhil olması ve arabuluculuğun feshedilmesini gerektiren koşullar yer alabilir.

-
1. Karşılıklı yükümlülük ve sorumluluklar: Arabulucu ve katılımcılar, arabuluculuk sürecinde birbirlerinin kabul ettiği yükümlülük ve sorumluluklar üzerine anlaşmaya varacaktır. Bu anlaşma yazılı ya da sözlü şekilde olabilir.

IV. TARAFSIZLIK VE YANSIZLIK

1. Tarafsızlık: Arabulucu tüm katılımcılara karşı tarafsızlığını korumakla yükümlüdür. Tarafsızlık, sözle veya eylem yoluyla kayırmadan veya önyargıdan muaf olma anlamına gelir. Tarafsızlık, tarafları tatmin edici bir anlaşmaya varılması ve/veya karşılıklı olarak tatmin edici bir diyalog kurulabilmesi için, bir kişi yerine katılımcıların hepsine yardımcı taahhüt etmeyi ifade eder. Tarafsızlık, bir arabulucunun düşman veya taraftar gibi bir tavır takınmayacağı anlamına gelir. Arabulucunun, taraflara teklif edilen çözüm ve diyalog seçeneklerinin yapılabilirliği üzerinde düşünmeleri için sorular yöneltirken tarafsızlığını koruma sorumluluğu vardır.
2. Yansızlık: Yansızlık, arabulucunun uyuşmazlık içinde olan taraflarla ilişkisine yöneliktir. Arabulucu eğer kendi bilgi birikiminin veya kişisel deneyiminin kendi performansına zarar verebileceğini düşünüyorsa veya katılımcılardan herhangi biri bunu ifade ediyorsa, devam etmeme konusunda herkes hem fikir olduğu takdirde, arabulucu arabuluculuktan çekilmelidir.
3. Evvelki ilişkiler: Bir arabulucunun katılımcılardan biriyle, herhangi bir zaman zarfında girmiş olduğu sosyal veya mesleki ilişki, arabulucunun var olan ya da algılanan tarafsızlığını tehlikeye düşürebilir. Arabulucu tarafından katılımcılardan birine evvelki bir süreçte hukuki hizmet ya da danışmanlık hizmeti sunulmuş ise, arabulucu usule başlamayacaktır. Bu tür hizmetler katılımcıların her ikisine de sağlandıysa, evvelki ilişki hakkında görüşme yapılmadan, arabulucunun rolü evvelki ilişkiden ayrıştırılmadan ve katılımcılara usule başlayıp başlamama konusunda tercihte bulunma seçeneği verilmeden usule başlanmayacaktır.
4. Katılımcılarla ilişki: Arabulucunun katılımcılarla arabuluculuk sonrası sürdürdüğü mesleki veya sosyal ilişkinin, bu arabulucunun yansız bir üçüncü taraf olarak mevcudiyetini sürekli korumaya durumunu tehlikeye düşürebilir. Arabulucunun bu durumun farkında olması gerekir.
5. Çıkar çatışması: Bir arabulucunun çıkar çatışmasına sebebiyet verebilecek herhangi bir durumu katılımcılara açıklaması gerekir.

V. GİZLİLİK VE BİLGİ ALIŞVERİŞİ

1. Gizlilik: Gizlilik, arabuluculuk sürecinde tam ve açık bir biçimde açıklama yapma zorunluluğu ile ilgilidir. Bir arabulucu, sürecin gizliliğine sahip çıkacaktır.
2. Gizliliğin sınırları: Arabulucu, açılış toplantısında tarafları, gizliliğin sınırları hakkında örneğin kanunen veya yargısal olarak emredilmiş raporlama konusunda bilgilendirecektir.

-
3. Mahkeme huzuruna çıkma: Arabulucu, kendisinin mahkeme huzurunda tanıklık etmeye mecbur edilebileceği veya edilemeyeceği durumlar (bu durum eyalet mevzuatına göre değişebilen bir kanuna bağlıdır) konusunda tarafları bilgilendirecektir.
 4. Taraflar arasında belli konuların açıklanmasında ortaya çıkabilecek sonuçlar: Arabulucu, katılımcıların arabuluculuk sürecinde birbirlerine belli konuları açıkladıklarında ortaya çıkabilecek sonuçları katılımcılarla görüşecektir.
 5. Bilginin ibrası: Arabulucu, arabuluculuk sonucunun ilgili makam veya mahkemeye ibra edilmesine dair herhangi bir zorunluluk hakkında katılımcıları bilgilendirecektir. Sürece dair malzeme, araştırma veya eğitim amacıyla kullanıldığında, arabulucu gizliliği koruyacak ve tanımlayıcı her türlü bilgiyi isimsiz olarak sunacaktır.
 6. Grup toplantıları ve arabuluculuk öncesi oturumlar: Arabulucu, alt grup toplantıları ve arabuluculuk öncesi oturumlardaki gizlilik üzerine izlenecek politika hakkında tartışacaktır.
 7. Kayıtların muhafaza ve tanzim edilmesi: Arabulucu kayıtların muhafaza ve tanzim edilmesinde gizliliği koruyacaktır.

VI. KENDİ KADERİNİ TAYİN ETME

1. Katılımcıların ve arabulucunun sorumlulukları: Ulaşılan sonuçta ve telafi anlaşmasında sorumluluk, birinci derecede katılımcılara aittir. Arabulucunun, ihtilaf içinde olan tarafları aydınlatarak ve gönüllü olarak bir anlaşmaya varmaları ve/veya diyaloga girmelerinde yardımcı olma yükümlülüğü vardır. Bir arabulucu, bir katılımcıyı bir anlaşmaya varmaya veya arabuluculuk sürecine katılmaya hiçbir zaman zorlamayacaktır. Arabulucu, herhangi bir katılımcı için hiçbir zaman bağımsız olarak karar almayacaktır.
2. Üçüncü taraflara karşı sorumluluklar: Arabulucunun, katılımcıların sadece kendi çıkarlarını değil aynı zamanda varılacak anlaşmadan etkilenebilecek başka kişilerin çıkarlarını da dikkate almayı teşvik etme sorumluluğu vardır. Bunun yanında, katılımcıların kendi emellerinin dışında bahsi geçen diğer kişilerin özel ve bireysel ihtiyaçlarını incelemelerinde, arabulucunun katılımcılara yardım etme sorumluluğu vardır. Uygun hallerde veya anlaşmadan etkilenen herhangi bir bireyin ihtiyaçları üzerinde başka bir yöntemle anlaşmaya varamadıkları takdirde, katılımcılar dışarıdan profesyonel danışmanlık alma arayışına girmeye teşvik edilecektir.

VII. PROFESYONEL TAVSİYE

1. Bağımsız tavsiye ve bilgi: Tarafların aydınlatılarak, anlaşmaya varması için veya bir katılımcının haklarını korumak için bağımsız uzman bilgisi veya tavsiyesine ihtiyaç duyulduğunda, arabulucu katılımcıları bu bilgi ve tavsiyeyi elde etmeye teşvik edecektir.
2. Bilginin sunumu: Bir arabulucu, sadece eğitim ve deneyim aracılığıyla ehliyetli hale geldiği alanlarda bilgi verecektir.

-
3. Bağımsız hukuki danışmanlık: Arabuluculuğun tarafların yasal hakları veya yükümlülüklerini etkileme olasılığı varsa arabulucu, meselelerin çözülmesinden önce ve anlaşmanın resmileştirilmesine ilişkin katılımcılara bağımsız hukuki danışmanlık almalarını tavsiye edecektir.

VIII. TARAFLARIN ARABULUCULUĞA KATILMA EHLİYETİ

1. Çocuklar: Arabulucu, bir çocuğun arabuluculuğa katılımı için bir ebeveynin veya yasal vasi-
nin rızasını alacaktır.
2. Müzakere süreci: Arabulucunun, dengeli bir müzakere sürecini güvence altına alma görevi var-
dır. Arabulucu, güdümleyici veya aşağılayıcı müzakere tekniklerinin uygulanmasına izin ver-
memelidir. Arabulucu, herhangi bir zaman zarfında müzakerelerin iyi niyet çerçevesinde yürü-
mediğini hissederse, durumu düzeltmeye çalışmalı ve gerekirse oturumu askıya almalıdır.
3. Psikolojik unsurlar: Arabulucu, katılımcıların bilgilendirici bir müzakere/diyalog sürecine ka-
tılım sağlama ehliyetine sahip olup olmadığını araştıracaktır. Arabulucu gerektiğinde arabulu-
culuğu erteleyebilir; ilgili makam, tarafları uygun kaynaklara yönlendirebilir. Şiddet suçlarının
arabuluculuğunda, arabulucu katılımcıların ruhsal sağlık danışmanı veya manevi akıl hocala-
rına danışmaları için katılımcıların rızasını alabilir.

IX. ARABULUCULUĞUN SONUÇLANDIRILMASI

1. Tam anlamıyla anlaşmaya varılması: Arabulucu, varılan herhangi bir anlaşmanın resmileştiril-
mesi, hayata geçirilmesi ve yerine getirilmesi sürecini katılımcılarla görüşecektir. Bu süreç, uy-
gun hallerde anlaşma şartlarının hem mağdur hem de fail için ne kadar gerçekçi olduğunun sı-
nanmasını içermelidir.
2. Telafi: Eğer varılan anlaşma zararın telafisini içeriyorsa, arabulucu zararın ne zaman ve nasıl
telafi edileceğini görüşecektir. Bu görüşme bir takip planını, telafinin yerine getirilmesinin iz-
lenmesini, ayrıca telafinin yerine getirilmemesinin sonuçlarını içerecektir.
3. Katılımcılar tarafından sürecin feshedilmesi. Arabulucu, katılımcılara herhangi bir zaman ve
herhangi bir sebeple arabuluculuktan çekilme hakları olduğunu bildirecektir.
4. Arabulucu tarafından sürecin fesih edilmesi: Arabulucu, katılımcıların sürece anlamlı veya gü-
venli bir şekilde katılmak için ehliyetli olmadığına, isteksiz olduğuna veya akılcı bir anlaş-
ma/diyalogun çok muhtemel olmadığına kanaat getirirse, arabulucu arabuluculuğunu askıya
alabilir veya feshedebilir. Arabulucu bu durumda, tarafları uygun profesyonel yardım alma
arayışına girmeye teşvik etmelidir.
5. Çıkmaz: Katılımcılar kati suretle bir çıkmaza girerlerse, arabulucu katılımcıların duygusal ve
parasal kayıplarla karşılaşmasına yol açacak verimsiz tartışmaları uzatmamalıdır.

X. EĞİTİM VE ÖĞRENİM

1. Eğitim: Arabulucu, mağdur-fail arabuluculuğu/diyalogu alanında sağlam bilgi ve uygulama becerisi edinecektir. Bu bilgi ve becerilere mağdur hassasiyeti, fail hassasiyeti, topluluk kaynakları, adli usul, arabuluculuk süreci, şiddet suçlarında arabuluculuk ve meslek ahlakı dâhil olmalı ama bunlarla sınırlı olmamalıdır.
2. Sürekli öğrenim: Arabulucu, sürekli öğrenime dâhil olacak ve sürekli mesleki gelişimden kişisel olarak sorumlu olacaktır.

XI. HARCAMA VE ÖDEMELER

Mağdur-fail arabuluculuğu/diyalogu halen Toplum Arabuluculuk Merkezleri tarafından ücretsiz olarak sunulmaktadır. Ücret alınmamasının bir sebebi faillerin ödeme yapamaması, bir diğer sebebi de mağdurların yeniden mağdurlaştırılmaması niyetidir. Birçok programda mağdur-fail arabuluculuğu için ücret ödenmesinin mağdurları yeniden mağdurlaştırdığı ve bu durumun arabulucunun tarafsızlığını veya katılımcıların arabulucunun tarafsızlığına dair algısını etkileyebileceği inancı vardır. Fail ödeme yapıyorsa, mağdur kendini ihanete uğramış hissetmemelidir. Ücret alındığı hallerde şunu önermekteyiz:

1. Ücretlerin açıklanması: Arabulucu, arabuluculuk için ödenmesi gereken ücretler ve herhangi başka bir masrafın açıklamasını yapacak, katılımcılarla ücretin nasıl paylaşılacağına ve ödenmenin nasıl yapılacağına dair anlaşmaya varacaktır.
2. Makul ücret: Ücretler belirlenirken, arabulucu bu ücretlerin açıkça belirtilmiş, adil, makul olduğunu ve sunulan hizmetle orantılı olduğunu güvence altına alacaktır. Hak edilmeyen ücretler taraflara bir an önce geri verilmelidir.
3. Koşullu ücret: Arabulucunun koşula bağlı olarak ücret talep etmesi veya ücreti arabuluculuğun sonucuna göre belirlemesi uygun değildir.
4. Yönlendirme ve komisyon: Tarafların arabuluculuk hizmetine yönlendirilmesinde komisyon, indirim veya benzeri ücretlendirme biçimleri sunulmayacak veya alınmayacaktır.

XII. REKLÂM

Arabulucu, arabuluculuk süreci, ilgili masraflar ve arabuluculuğun faydaları hakkında doğru ve dikkatli bir biçimde beyanat verecektir.

XIII. DİĞER PROFESYONELLERLE İLİŞKİLER

1. Arabulucunun diğer arabuluculara karşı sorumluluğu/diğer arabulucularla ilişki: Arabulucu, başka bir kişi tarafından arabuluculuğu yapılan herhangi bir ihtilafta, arabuluculuğu yürüten bu kişi veya kişilere danışma gayretine girmeden arabuluculuk yapmamalıdır.
2. İkili-arabuluculuk: Bir vakada birden fazla arabulucunun yer aldığı durumlarda, arabulucuların her birinin diğer arabulucuları işbirlikçi bir çaba içinde, gelişmelerden haberdar etme sorumluluğu vardır.
3. Diğer profesyonellerle ilişkiler: Arabulucu, arabuluculuğun yasal hizmetler, ruh sağlığı hizmetleri ve diğer sosyal hizmetlerle bütünleyici ilişkisine itibar etmeli ve diğer profesyonellerle işbirliğini güçlendirmelidir.

XIV. MEDYA POLİTİKASI

Onarıcı adalet ve mağdur-fail arabuluculuğunun temelinde yatan felsefe hakkında eğitim ve bilgi amaçlı medya ile iletişimde olma fikri, genel olarak destek görmektedir. Bununla birlikte, arabuluculuk programlarında vakaları doğrudan ilgilendiren konularda, özellikle canlı oturumlar veya daha sonra izlemek üzere vakaların teybe kaydedilmesiyle ilgili gelen medya taleplerine büyük dikkat ve tedbirle karşılık verilmesi teşvik edilmektedir. Arabuluculuk programları genel bir kural olarak arabuluculuğun devam ettiği süre içinde, özellikle katılımcılara bu konuda tam ve eksiksiz bir biçimde açıklama yapmadan ve onların görüşlerini tam ve eksiksiz bir biçimde almadan, medyanın vakalarla doğrudan ilgilenmesine izin VERİLMEMESİNİ teşvik etmektedir. Medya bir vaka ile ilgileniyor olsa da yerel arabuluculuk programı, kayıt edilmiş arabuluculuk süreci üzerinde kontrol ve mülkiyet sahibi olmaya devam etmelidir. Bu tür kayıtların kontrolü veya dağıtımına dair oluşan şüphe veya ihtilaflar, medyanın vaka ile doğrudan ilgilenmesinin önüne geçilerek çözümlenmelidir. Bu tür meselelerle ilgili kararlar yerel arabuluculuk programı tarafından vaka bazında, katılımcıların tam olarak bilgilendirilerek ve aydınlatılarak rıza göstermesiyle alınacaktır.

* ile biten bölümlerin alınan izinle kullanıldığı veya uyarlandığı kaynak: “Criteria For Victim-Sensitive Mediation & Dialogue With Offenders,” Mark S. Umbreit, Ph.D. ve Jean Greenwood, M. Div., The Office for Victims of Crime, U.S. Department of Justice için hazırlanmıştır (der. 19.09.1998)

CMK'da Uzlaşmaya İlişkin Maddeler

MADDE 253

- (1) Aşağıdaki suçlarda, şüpheli ile mağdur veya suçtan zarar gören gerçek veya özel hukuk tüzel kişinin uzlaştırılması girişiminde bulunulur:
 - a) Soruşturulması ve kovuşturulması şikâyeteye bağlı suçlar.
 - b) Şikâyeteye bağlı olup olmadığına bakılmaksızın, Türk Ceza Kanununda yer alan;
 1. Kasten yaralama (üçüncü fıkra hariç, madde 86; madde 88),
 2. Taksirle yaralama (madde 89),
 3. Konut dokunulmazlığının ihlali (madde 116),
 4. Çocuğun kaçırılması ve alıkonulması (madde 234),
 5. Ticari sır, bankacılık sırrı veya müşteri sırrı niteliğindeki bilgi veya belgelerin açıklanması (dördüncü fıkra hariç, madde 239),suçları.
- (2) Soruşturulması ve kovuşturulması şikâyeteye bağlı olanlar hariç olmak üzere; diğer kanunlarda yer alan suçlarla ilgili olarak uzlaştırma yoluna gidilebilmesi için, kanunda açık hüküm bulunması gerekir.
- (3) Soruşturulması ve kovuşturulması şikâyeteye bağlı olsa bile, etkin pişmanlık hükümlerine yer verilen suçlar ile cinsel dokunulmazlığa karşı suçlarda, uzlaştırma yoluna gidilemez.
- (4) Soruşturma konusu suçun uzlaşmaya tâbi olması halinde, Cumhuriyet savcısı veya talimatı üzerine adli kolluk görevlisi, şüpheli ile mağdur veya suçtan zarar görene uzlaşma teklifinde bulunur. Şüphelinin, mağdurun veya suçtan zarar görenin reşit olmaması halinde, uzlaşma teklifi kanunî temsilcilerine yapılır. Cumhuriyet savcısı uzlaşma teklifini açıklamalı tebligat veya istinabe yoluyla da yapabilir. Şüpheli, mağdur veya suçtan zarar gören, kendisine uzlaşma teklifinde bulunulduktan itibaren üç gün içinde kararını bildirmediği takdirde, teklifi reddetmiş sayılır.
- (5) Uzlaşma teklifinde bulunulması halinde, kişiye uzlaşmanın mahiyeti ve uzlaşmayı kabul veya reddetmesinin hukukî sonuçları anlatılır.

-
- (6) Resmî mercilere beyan edilmiş olup da soruşturma dosyasında yer alan adreste bulunmama veya yurt dışında olma ya da başka bir nedenle mağdura, suçtan zarar görene, şüpheliye veya bunların kanunî temsilcisine ulaşamaması halinde, uzlaştırma yoluna gidilmeksizin soruşturma sonuçlandırılır.
 - (7) Birden fazla kişinin mağduriyetine veya zarar görmesine sebebiyet veren bir suçtan dolayı uzlaştırma yoluna gidilebilmesi için, mağdur veya suçtan zarar görenlerin hepsinin uzlaşmayı kabul etmesi gerekir.
 - (8) Uzlaşma teklifinde bulunulması veya teklifin kabul edilmesi, soruşturma konusu suça ilişkin delillerin toplanmasına ve koruma tedbirlerinin uygulanmasına engel değildir.
 - (9) Şüpheli ile mağdur veya suçtan zarar görenin uzlaşma teklifini kabul etmesi halinde, Cumhuriyet savcısı uzlaştırmayı kendisi gerçekleştirebileceği gibi, uzlaştırmacı olarak avukat görevlendirilmesini barodan isteyebilir veya hukuk öğrenimi görmüş kişiler arasından uzlaştırmacı görevlendirebilir.
 - (10) Bu Kanunda belirlenen hâkimin davaya bakamayacağı haller ile reddi sebepleri, uzlaştırmacı görevlendirilmesi ile ilgili olarak göz önünde bulundurulur.
 - (11) Görevlendirilen uzlaştırmacıya soruşturma dosyasında yer alan ve Cumhuriyet savcısınca uygun görülen belgelerin birer örneği verilir. Cumhuriyet savcısı uzlaştırmacıya, soruşturmanın gizliliği ilkesine uygun davranmakla yükümlü olduğunu hatırlatır.
 - (12) Uzlaştırmacı, dosya içindeki belgelerin birer örneği kendisine verildikten itibaren en geç otuz gün içinde uzlaştırma işlemlerini sonuçlandırır. Cumhuriyet savcısı bu süreyi en çok yirmi gün daha uzatabilir.
 - (13) Uzlaştırma müzakereleri gizli olarak yürütülür. Uzlaştırma müzakerelerine şüpheli, mağdur, suçtan zarar gören, kanunî temsilci, müdafî ve vekil katılabilir. Şüpheli, mağdur veya suçtan zarar görenin kendisi veya kanunî temsilcisi ya da vekilinin müzakerelere katılmaktan imtina etmesi halinde, uzlaşmayı kabul etmemiş sayılır.
 - (14) Uzlaştırmacı, müzakereler sırasında izlenmesi gereken yöntemle ilgili olarak Cumhuriyet savcısıyla görüşebilir; Cumhuriyet savcısı, uzlaştırmacıya talimat verebilir.
 - (15) Uzlaşma müzakereleri sonunda uzlaştırmacı, bir rapor hazırlayarak kendisine verilen belge örnekleriyle birlikte Cumhuriyet savcısına verir. Uzlaşmanın gerçekleşmesi halinde, tarafların imzalarını da içeren raporda, ne suretle uzlaşıldığı ayrıntılı olarak açıklanır.
 - (16) Uzlaşma teklifinin reddedilmesine rağmen, şüpheli ile mağdur veya suçtan zarar gören uzlaştıklarını gösteren belge ile en geç iddianamenin düzenlendiği tarihe kadar Cumhuriyet savcısına başvurarak uzlaştıklarını beyan edebilirler.
 - (17) Cumhuriyet savcısı, uzlaşmanın, tarafların özgür iradelerine dayandığını ve edimin hukuka uygun olduğunu belirlerse raporu veya belgeyi mühür ve imza altına alarak soruşturma dosyasında muhafaza eder.

-
- (18) Uzlaştırmanın sonuçsuz kalması halinde tekrar uzlaştırma yoluna gidilemez.
- (19) Uzlaşma sonucunda şüphelinin edimini def’aten yerine getirmesi halinde, hakkında kovuşturmaya yer olmadığı kararı verilir. Edimin yerine getirilmesinin ileri tarihe bırakılması, takside bağlanması veya süreklilik arzetmesi halinde, 171 inci maddedeki şartlar aranmaksızın, şüpheli hakkında kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararı verilir. Erteleme süresince zamanaşımı işlemez. Kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararından sonra, uzlaşmanın gereklerinin yerine getirilmemesi halinde, 171 inci maddenin dördüncü fıkrasındaki şart aranmaksızın, kamu davası açılır. Uzlaşmanın sağlanması halinde, soruşturma konusu suç nedeniyle tazminat davası açılmaz; açılmış olan davadan feragat edilmiş sayılır. şüphelinin, edimini yerine getirmemesi halinde uzlaşma raporu veya belgesi, 9/6/1932 tarihli ve 2004 sayılı İcra ve İflas Kanununun 38 inci maddesinde yazılı ilam mahiyetini haiz belgelerden sayılır.
- (20) Uzlaştırma müzakereleri sırasında yapılan açıklamalar, herhangi bir soruşturma ve kovuşturmada ya da davada delil olarak kullanılamaz.
- (21) şüpheli, mağdur veya suçtan zarar görenden birine ilk uzlaşma teklifinde bulunulduğu tarihten itibaren, uzlaştırma girişiminin sonuçsuz kaldığı ve en geç, uzlaştırmacının raporunu düzenleyerek Cumhuriyet savcısına verdiği tarihe kadar dava zamanaşımı ile kovuşturma koşulu olan dava süresi işlemez.
- (22) Uzlaştırmacıya Cumhuriyet savcısı tarafından çalışma ve masraflarıyla orantılı bir ücret takdir edilerek ödenir. Uzlaştırmacı ücreti ve diğer uzlaştırma giderleri, yargılama giderlerinden sayılır. Uzlaşmanın gerçekleşmesi halinde bu giderler Devlet Hazinesi tarafından karşılanır.
- (23) Uzlaşma sonucunda verilecek kararlarla ilgili olarak bu Kanunda öngörölen kanun yollarına başvurulabilir.
- (24) Uzlaştırmanın uygulanmasına ilişkin hususlar, yönetmelikle düzenlenir.

MADDE 254

- (1) Kamu davası açıldıktan sonra kovuşturma konusu suçun uzlaşma kapsamında olduğunun anlaşılması halinde, uzlaştırma işlemleri 253 üncü maddede belirtilen esas ve usûle göre, mahkeme tarafından yapılır.
- (2) Uzlaşma gerçekleştiği takdirde, mahkeme, uzlaşma sonucunda sanığın edimini def’aten yerine getirmesi halinde, davanın düşmesine karar verir. Edimin yerine getirilmesinin ileri tarihe bırakılması, takside bağlanması veya süreklilik arzetmesi halinde; sanık hakkında, 231 inci maddedeki şartlar aranmaksızın, hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilir. Geri bırakma süresince zamanaşımı işlemez. Hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verildikten sonra, uzlaşmanın gereklerinin yerine getirilmemesi halinde, mahkeme tarafından, 231 inci maddenin onbirinci fıkrasındaki şartlar aranmaksızın, hüküm açıklanır.

Ceza Muhakemesi Kanuna Göre Uzlaştırmanın Uygulamasına İlişkin Yönetmelik

BİRİNCİ BÖLÜM

Amaç, Kapsam, Dayanak ve Tanımlar

Amaç

MADDE 1 – (1) Bu Yönetmeliğin amacı, uzlaşmaya ilişkin usul ve esasları düzenlemektir.

Kapsam

MADDE 2 – (1) Bu Yönetmelik, 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanununun 253 üncü maddesi ile diğer kanunlarda uzlaşma kapsamında olduğu belirtilen suçlar bakımından şüpheli veya sanık ile mağdur veya suçtan zarar gören gerçek kişi veya özel hukuk tüzel kişisi arasında uzlaştırma işlemlerinin yapılmasına ilişkin hükümleri kapsar.

Dayanak

MADDE 3 – (1) Bu Yönetmelik, 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanununun 253, 254 ve 255 inci maddelerine dayanılarak hazırlanmıştır.

Tanımlar

MADDE 4 – (1) Bu Yönetmelikte geçen;

- a) Kanun: 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanununu,
 - b) Uzlaşma: Uzlaşma kapsamına giren bir suç nedeniyle, şüpheli veya sanık ile mağdur veya suçtan zarar görenin Kanun ve bu Yönetmelikteki usul ve hükümlere uygun olarak uzlaştırma süreci sonunda anlaşılmış veya anlaşmış olmalarını,
 - c) Uzlaştırma: Uzlaşma kapsamına giren bir suç nedeniyle şüpheli veya sanık ile mağdur veya suçtan zarar görenin, Kanun ve bu Yönetmelikteki usul ve hükümlere uygun olarak uzlaştırmacı aracılığıyla ya da hâkim veya Cumhuriyet savcısı tarafından anlaşılmaları suretiyle uyuşmazlığın giderilmesi sürecini,
 - ç) Uzlaştırmacı: Şüpheli veya sanık ile mağdur veya suçtan zarar gören arasındaki uzlaştırma müzakerelerini yöneten, Cumhuriyet savcısı veya mahkeme tarafından görevlendirilen hukuk öğrenimi görmüş kişiyi veya Cumhuriyet savcısı ya da mahkemenin isteği üzerine baro tarafından görevlendirilen avukatı,
- ifade eder.

İKİNCİ BÖLÜM

Temel İlkeler ve Genel Hükümler

Temel ilkeler

MADDE 5 –

- (1) Uzlaştırma, şüpheli veya sanık ile mağdur veya suçtan zarar görenin özgür iradeleri ile rıza göstermeleri hâlinde gerçekleştirilir. Bu kişiler anlaşma yapılana kadar iradelerinden vazgeçebilirler.
- (2) Uzlaştırma, şüpheli veya sanık ile mağdur veya suçtan zarar görenin temel hak ve hürriyetlerine uygun olarak, menfaatlerinin korunması esası gözetilerek yürütülür.
- (3) Uzlaştırmaya katılan şüpheli, sanık, mağdur veya suçtan zarar gören müzakereler sırasında, Kanunun tanıdığı temel güvencelere sahiptir.
- (4) Şüpheli, sanık, mağdur veya suçtan zarar gören Türkçe bilmiyorsa veya engelli ise Kanunun 202 nci maddesi hükmü uygulanır.
- (5) Uzlaştırma sürecine başlanmadan önce şüpheli veya sanık ile mağdur veya suçtan zarar gören; hakları, uzlaşmanın mahiyeti ve verecekleri kararların hukukî sonuçları hakkında bilgilendirilir.
- (6) Şüpheli veya sanık ile mağdur veya suçtan zarar görenin yaşı, olgunluğu, eğitimi, sosyal ve ekonomik durumu gibi faktörler ile ilgili belirgin farklılıklar, uzlaştırma sürecinde göz önüne alınır.
- (7) Kanunun ve Yönetmeliğin uzlaşmaya ilişkin hükümleri, uzlaşmaya tâbi bir suça maruz kalan suç mağduru çocuklar ile suça sürüklenen çocuklar bakımından da uygulanır. Çocuklara ilişkin uzlaştırmada, 3/7/2005 tarihli ve 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu ile 24/12/2006 tarihli ve 26386 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren Çocuk Koruma Kanununun Uygulanmasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik ve 24/12/2006 tarihli ve 26386 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren Çocuk Koruma Kanununa Göre Verilen Koruyucu ve Destekleyici Tedbir Kararlarının Uygulanması Hakkında Yönetmelik hükümlerine göre işlem yapılır.
- (8) Uzlaştırmacı avukat, bu sıfatla görev yaptığı olayla ilgili olarak daha sonra vekil veya müdafî olarak görev üstlenemez.

Genel hükümler

MADDE 6 –

- (1) Uzlaştırma yoluna gidilebilmesi için mağdur ya da suçtan zarar görenin gerçek kişi veya özel hukuk tüzel kişisi olması gerekir.
- (2) Aralarında iştirak ilişkisi olsun veya olmasın birden çok kişi tarafından işlenen suçlarda, ancak uzlaşan şüpheli veya sanık uzlaşmadan yararlanır.
- (3) Birden fazla kişinin mağduriyetine veya zarar görmesine sebebiyet veren bir suçtan dolayı uzlaştırma yoluna gidilebilmesi için, mağdur veya suçtan zarar görenlerin hepsinin uzlaşmayı kabul etmesi gerekir.
- (4) Uzlaştırmacının sonuçsuz kalması hâlinde tekrar uzlaştırma yoluna gidilemez.
- (5) Uzlaşma teklifinde bulunulması veya teklifin kabul edilmesi, soruşturma ya da kovuşturma konusu suça ilişkin delillerin toplanmasına ve koruma tedbirlerinin uygulanmasına engel değildir.
- (6) Uzlaşmaya tâbi suçlarda, uzlaştırma girişiminde bulunulmadan, kamu davasının açılmasının ertelenmesi veya hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararı verilemez.

Uzlaştırma kapsamındaki suçlar ve istisnaları

MADDE 7 –

- (1) Kanunun 253 üncü maddesinin birinci fıkrasında sayılan suçlarda, şüpheli veya sanık ile mağdur veya suçtan zarar gören gerçek kişi veya özel hukuk tüzel kişisinin uzlaştırılması girişiminde bulunulur.
- (2) Soruşturulması ve kovuşturulması şikâyeteye bağlı olanlar hariç olmak üzere; diğer kanunlarda yer alan suçlarla ilgili olarak uzlaştırma yoluna gidilebilmesi için, kanunda açık hüküm bulunması gerekir.
- (3) Soruşturulması ve kovuşturulması şikâyeteye bağlı olsa bile, etkin pişmanlık hükümlerine yer verilen suçlar ile cinsel dokunulmazlığa karşı suçlarda, uzlaştırma yoluna gidilemez.
- (4) Uzlaştırma kapsamına giren bir suçun, bu kapsama girmeyen bir başka suçu işlemek amacıyla ya da bu suçla birlikte işlenmiş olması hâlinde, uzlaştırma yoluna gidilemez.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Soruşturma Aşamasında Uzlaşma

Uzlaşma teklifi

MADDE 8 –

- (1) Soruşturma konusu suçun, uzlaşmaya tâbi olması ve işlendiği hususunda yeterli şüphenin bulunması hâlinde; Cumhuriyet savcısı, şüpheli ile mağdur veya suçtan zarar görene uzlaşma teklifinde bulunur. Cumhuriyet savcısının yazılı ya da acele hallerde sözlü tâlimatı üzerine, şüpheli ile mağdur veya suçtan zarar görene adli kolluk görevlisi de uzlaşma teklifinde bulunabilir. Sözlü emir, en kısa sürede yazılı olarak da bildirilir.
- (2) Şüpheli, mağdur veya suçtan zarar görenin reşit olmaması ya da kısıtlı olması hâli ile mağdur veya suçtan zarar görenin ayırt etme gücü bulunmaması durumunda, uzlaşma teklifi kanunî temsilcilerine yapılır. Bu kişilerin ayırt etme gücüne sahip olup olmadıkları Cumhuriyet savcısı tarafından araştırıldıktan sonra, uzlaşma teklifinin muhatabı belirlenir.
- (3) Cumhuriyet savcısı veya adli kolluk görevlilerince yapılacak uzlaşma teklifi, bu Yönetmeliğin ekinde yer alan Ek 1/a veya Ek 1/b sayılı uzlaşmanın mahiyeti ile uzlaşmayı kabul veya reddetmenin hukukî sonuçlarının bulunduğu Uzlaşma Teklif Formlarının hazır bulunan ilgiliye imzalatılarak verilmesi ve formda yer alan bilgilerin açıklanması suretiyle yapılır. Cumhuriyet savcısı veya adli kolluk görevlisi tarafından, bilgilendirme yükümlülüğünün yerine getirildiğine ve uzlaşma teklifinde bulunulduğuna ilişkin formun imzalı örneği soruşturma evrakı içine konulur.
- (4) Uzlaşma teklifinde bulunmak için çağrı; telefon, telgraf, faks, elektronik posta gibi araçlardan yararlanılmak suretiyle de yapılabilir. Ancak, bu çağrı uzlaşma teklifi anlamına gelmez.

Açıklamalı tebligat veya istinabe yoluyla teklif

MADDE 9 –

- (1) Cumhuriyet savcısı gerektiğinde uzlaşma teklifini açıklamalı tebligat veya istinabe yoluyla yapabilir.
- (2) Açıklamalı tebligat, Kanunda belirtilen özel hükümler saklı kalmak koşuluyla bu Yönetmeliğin ekinde yer alan Ek 1/a veya Ek 1/b sayılı uzlaşmanın mahiyeti ile uzlaşmayı kabul veya reddetmenin hukukî sonuçlarının bulunduğu Uzlaşma Teklif Formunun, 11/2/1959 tarihli ve 7201 sayılı Tebligat Kanunu ile 20/8/1959 tarihli ve 4/12059 sayılı Bakanlar Kurulu Kararıyla

la yürürlüğe konulan Tebligat Tüzüğü hükümlerine uygun olarak tebliğ mazbatalı zarf içerisinde gönderilmesi suretiyle yapılır. Ancak tebligatın yapılamadığı hâllerde bu Yönetmeliğin 11 inci maddesi hükmü uygulanır.

- (3) İstinabe yoluyla yapılacak teklifte, bu Yönetmeliğin 8 inci maddesi ile birinci ve ikinci fıkra hükümleri uygulanır.

Uzlaşma teklifinde karar süresi

MADDE 10 – (1) Uzlaşma teklifinde bulunulandan herhangi biri, en geç üç gün içinde teklifi yapan adli kolluk görevlisine ya da görevli Cumhuriyet savcısına kararını bildirmediği takdirde, uzlaşma teklifi reddedilmiş sayılır. Bu durumda, Kanunun 255 inci maddesi hükmü saklı kalmak üzere, ayrıca diğerlerine uzlaşma teklifinde bulunulmaz.

Adreste bulunmamanın hüküm ve sonuçları

MADDE 11 – (1) Resmî mercilere beyan edilmiş olup da soruşturma dosyasında yer alan adreste bulunmama veya yurt dışında olma ya da adresin belirlenememesi gibi başka bir nedenle mağdura, suçtan zarar görene, şüpheliye veya bunların kanunî temsilcisine ulaşılamaması hâlinde, uzlaştırma yoluna gidilmeksizin soruşturma sonuçlandırılır.

Soruşturmada bilgilendirme yükümlülüğü

MADDE 12 – (1) Uzlaşma teklifinde bulunulması hâlinde; şüpheliye, mağdura veya suçtan zarar görene ya da kanunî temsilcilerine, uzlaşmanın mahiyeti ve uzlaşmayı kabul veya reddetmenin hukukî sonuçlarının yer aldığı bu Yönetmelik ekinde yer alan formdaki bilgiler açıklanır.

Uzlaştırmacı görevlendirilmesi

MADDE 13 –

- (1) Şüpheli ile mağdur veya suçtan zarar görenin uzlaşma teklifini kabul etmesi hâlinde, Cumhuriyet savcısı uzlaştırmayı kendisi gerçekleştirebileceği gibi, bir avukatın uzlaştırmacı olarak görevlendirilmesini barodan isteyebilir ya da bu Yönetmelikte nitelikleri belirlenen hukuk öğrenimi görmüş bir kimseyi görevlendirebilir.
- (2) Uzlaştırmacı görevlendirilmesinde tarafların üzerinde anlaştıkları bir avukat ya da hukuk öğrenimi görmüş bir kişi tercih edilebilir.
- (3) Uzlaştırmacıların sayısı, uyuşmazlığın niteliği göz önünde bulundurularak Cumhuriyet savcısınınca tespit edilir.
- (4) Bu Kanunda belirlenen hâkimin davaya bakamayacağı ile tarafsızlığını şüpheye düşürecek sebeplerden dolayı reddini gerektiren hâller, uzlaştırmacı görevlendirilmesi ile ilgili olarak da göz önünde bulundurulur. Uzlaştırmacı, bu hâllerin varlığı hâlinde Cumhuriyet Savcısına durumu bildirir; ancak tarafların rızası hâlinde görev yapabilir.

Avukatın uzlaştırmacı olarak görevlendirilme usulü

MADDE 14 –

- (1) Baro tarafından öncelikle uzlaştırma üzerine eğitim almış bir avukat görevlendirilir.
- (2) Tarafların üzerinde anlaştığı avukatın soruşturmanın yapıldığı yer barosuna kayıtlı olması gerekmez. Bu hâlde görevlendirme avukatın bağlı bulunduğu baro tarafından yapılır.

Hukuk öğrenimi görmüş uzlaştırmacıda aranan nitelikler ve görevlendirilme usulü

MADDE 15 –

- (1) Hukuk öğrenimi görmüş uzlaştırmacıların görevlendirilmesinde aşağıdaki şartlar aranır:
 - a) Üniversitelerin hukuk fakültelerinden mezun olmak,
 - b) Hukuk veya hukuk bilgisine programlarında yeterince yer veren siyasal bilgiler, idarî bilimler, iktisat ve maliye alanlarında en az dört yıllık yüksek öğrenim yapmak,
 - c) Hukuk dalında yüksek lisans ya da doktora yapmış bulunmak,
 - ç) Baroya kayıtlı avukat olmamak,
 - d) Taksirli suçlar hariç olmak üzere; 26/9/2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun 53 üncü maddesinde belirtilen süreler geçmiş ve affa uğramış, ertelenmiş ya da paraya çevrilmiş olsa bile kesinleşmiş bir kararla veya Devletin güvenliğine, anayasal düzene ve bu düzenin işleyişine, millî savunmaya, Devlet sırlarına karşı suçlar ve casusluk suçları ile yabancı devletlerle olan ilişkilere karşı suçlardan ya da zimmet, irtikap, rüşvet, hırsızlık, yağma, dolandırıcılık, sahtecilik, güveni kötüye kullanma, hileli iflas, ihaleye fesat karıştırma, edimin ifasına fesat karıştırma, suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini aklama, kaçakçılık, vergi kaçakçılığı, gerçeğe aykırı bilirkişilik yapma, yalan tanıklık ve haksız mal edinme suçlarından biriyle hükümlü bulunmamak,
 - e) Disiplin yönünden meslekten ya da memuriyetten çıkarılmamış veya geçici olarak yasaklanmamış olmak.
- (2) Hukuk öğrenimi görmüş uzlaştırmacılar, ağır ceza merkezi Cumhuriyet başsavcılıkları tarafından belirlenen listeye kayıtlı olanlar arasından seçilirler. Bu listeye kayıtlı olan uzlaştırmacılar sadece kayıtlı bulundukları il sınırları içerisinde değil ülke çapında görev alabilirler.
- (3) Hukuk öğrenimi görmüş kişiler, Ceza Muhakemesinde uzlaştırmacı olarak görev almak amacıyla listeye kaydolmak için her yılın Kasım ayının sonuna kadar Cumhuriyet başsavcılığına bir dilekçeyle başvurur. Başvurular şahsen yapılabileceği gibi, kayıtlı olunan oda, çalışılan kurum ve kuruluş aracılığıyla da yapılabilir.
- (4) İletişim bilgilerini içeren başvuru dilekçesine;
 - a) Nüfus cüzdanı örneği,
 - b) T.C. kimlik numarası,
 - c) Mezuniyet belgesinin onaylı örneği,
 - ç) Adli sicil kaydı,
 - d) İki adet vesikalık fotoğraf,
 - e) Bu Yönetmeliğin 30 uncu maddesi uyarınca yapılacak eğitimlere katılacağını beyan eden dilekçesi,
 - f) Varsa kayıtlı olunan oda, çalışılan kurum ve kuruluşun isimleri, eklenir.
- (5) Başvuranların talepleri kaydedilerek ağır ceza merkezi Cumhuriyet başsavcılığınca başvuru tarihinden itibaren otuz gün içerisinde değerlendirilir.
- (6) Başvuranın birinci fıkradaki şartları taşıyıp taşımadığı veya dördüncü fıkrada belirtilen belgelerin eksik olması hâlinde talebin reddine karar verilir. Redde ilişkin karar ilgisine tebliğ olunur.
- (7) Talepleri uygun görülenlerin adı ve soyadları, açık adresleri, telefon numaraları yazılarak, oluşturulan liste her yıl Ocak ayı içerisinde en az yedi gün süre ile adliyyede herkesin görebileceği bir yere asılır. Ayrıca Cumhuriyet başsavcılığının internet adresinde ilân edilir. Oluşturulan listenin bir örneği, merkezdeki hâkim ve Cumhuriyet savcıları ile yargı çevresindeki mahkemeler ve Cumhuriyet başsavcılıklarına bildirilir.

-
- (8) Liste, ayrıca yazılı ve elektronik ortamda hazırlanarak her yılın Ocak ayının sonuna kadar Adalet Bakanlığı Eğitim Dairesi Başkanlığına gönderilir. Gönderilen listeler bu birim tarafından yayımlanır.
 - (9) Listede yer alan uzlaştırmacının;
 - a) Listeye kabul şartlarını sonradan kaybetmesi,
 - b) Bu Yönetmelikte belirlenen şartlardan herhangi birini taşımadığının sonradan anlaşılması,
 - c) Listedenden çıkarılmayı talep etmesi,
 - ç) Uzlaştırmacılıkla bağdaşmayan tutum ve davranışlarda bulunması,
 - d) Bu Yönetmeliğin 30 uncu maddesi uyarınca yapılan eğitimlere katılmaması, durumunda listeden çıkarılır.
 - (10) Listedenden çıkarılmasına ilişkin karar ilgiliye tebliğ edilir ve ayrıca yedinci ve sekizinci fıkralarda belirtilen yerlere gönderilir.
 - (11) Zorunluluk hâlinde listeye kayıtlı olmamasına rağmen, bu maddede belirtilen şartları taşıyan hukuk öğrenimi görmüş kişiler arasından da görevlendirme yapılabilir.

Belgelerin verilmesi ve gizlilik bildirimi

MADDE 16 –

- (1) Soruşturma dosyasında yer alan uzlaştırma konusu suç ya da suçlara ilişkin belgelerden uzlaştırma için gerekli olup da Cumhuriyet savcısı tarafından uygun görülenlerin birer örneği uzlaştırmacıya verilir.
- (2) Cumhuriyet savcısı uzlaştırmacıya, soruşturmanın gizliliği ilkesine uygun davranmakla yükümlü olduğunu belirtir.
- (3) Hangi belgelerin verildiği, verilme tarihi ile soruşturmanın gizliliği konusundaki bildirim, Cumhuriyet savcısı ve uzlaştırmacının imzasını içeren bir tutanakla tespit edilir.

Süre

MADDE 17 –

- (1) Uzlaştırmacı, dosya içindeki belgelerin birer örneği kendisine verildikten itibaren en geç otuz gün içinde uzlaştırma işlemlerini sonuçlandırır. Cumhuriyet savcısı bu süreyi re'sen veya talep üzerine en çok yirmi gün daha uzatabilir. Cumhuriyet savcısı uzlaştırma süresinin uzatılmasına ilişkin kararını uzlaştırmacıya bildirir.
- (2) Uzlaşma teklifinin reddedilmesine rağmen, şüpheli ile mağdur veya suçtan zarar gören uzlaştıkları gösteren belge ile en geç iddianamenin düzenlendiği tarihe kadar Cumhuriyet savcısına başvurarak uzlaştıklarını beyan edebilir.
- (3) Uzlaştırmacının Cumhuriyet savcısı veya hâkim tarafından gerçekleştirildiği hâllerde de birinci fıkrada belirtilen süreler uygulanır.

Uzlaştırma müzakereleri

MADDE 18 –

- (1) Uzlaştırma müzakerelerine şüpheli, mağdur, suçtan zarar gören, kanunî temsilci, müdafî ve vekil katılabilir. Şüpheli, mağdur veya suçtan zarar görenin kendisi veya kanunî temsilcisi ya da vekilinin haklı bir mazereti olmaksızın müzakerelere katılmaktan imtina etmesi hâlinde, ilgili taraf uzlaşmayı kabul etmemiş sayılır.
- (2) Uzlaşma sağlanabilmesi için birden fazla müzakere yapılabilir. Uzlaştırmacı, müzakereler sırasında izlenmesi gereken yöntemle ilgili olarak Cumhuriyet savcısıyla görüşebilir; Cumhuriyet savcısı, uzlaştırmacıya uzlaştırma müzakerelerinin kanuna uygun yürütülmesi amacıyla tâlimat verebilir.

-
- (3) Müzakereler, taraflarla birlikte veya ayrı ayrı gerçekleştirilecek toplantılarla yürütülebilir.
 - (4) Müzakereler, görüntülü ve sesli iletişim tekniğinin kullanılması suretiyle de yapılabilir.

Uzlaştırma müzakerelerinin gizliliği

MADDE 19 –

- (1) Uzlaştırma müzakereleri gizli olarak yürütülür. Uzlaştırmacı, uzlaştırma sürecinde yapılan açıklamaları, kendisine aktarılan veya diğer bir şekilde öğrendiği olguları gizli tutmakla yükümlüdür.
- (2) Uzlaştırma sürecinde yapılan açıklamalar herhangi bir soruşturma, kovuşturma ya da davada delil olarak kullanılamaz. Müzakerelere katılanlar bu bilgilere ilişkin olarak tanıklık yapmak zorunda bırakılamaz.
- (3) Uzlaştırmacı tarafından gerekli görülmesi hâlinde tutulan tutanak veya notlar, kapalı bir zarf içerisinde Cumhuriyet savcısına verilir. Cumhuriyet savcısı tarafından mühür ve imza altına alınan kapalı zarf dosyada muhafaza edilir. Bu zarf, sadece uzlaştırmacı tarafından düzenlenen ve Cumhuriyet savcısı tarafından mühür ve imza altına alınan raporun sahteliği iddiası dolayısıyla ortaya çıkan uyuşmazlığı gidermek amacıyla delil olarak kullanılmak üzere açılabilir.
- (4) Daha önce mevcut olan bir belge veya olgunun, uzlaştırma müzakereleri sırasında ileri sürülmüş olması, bunların soruşturma ve kovuşturma sürecinde ya da bir davada delil olarak kullanılmasına engel teşkil etmez.

Edimin konusu

MADDE 20 –

- (1) Taraflar uzlaştırma sonunda belli bir edimin yerine getirilmesi hususunda anlaşmaya vardıkları takdirde aşağıdaki edimlerden bir ya da birkaçını veya bunların dışında belirlenen hukuka uygun başka bir edimi kararlaştırabilirler:
 - a) Fiilden kaynaklanan maddî veya manevî zararın tamamen ya da kısmen tazmin edilmesi veya eski hâle getirilmesi,
 - b) Mağdurun veya suçtan zarar görenin haklarına halef olan üçüncü kişi ya da kişilerin maddî veya manevî zararlarının tamamen ya da kısmen tazmin edilmesi veya eski hâle getirilmesi,
 - c) Bir kamu kurumu veya kamu yararına hizmet veren özel bir kuruluş ile yardıma muhtaç kişi ya da kişilere bağış yapmak gibi edimlerde bulunulması,
 - ç) Mağdurun, suçtan zarar görenin veya bunların gösterecekleri üçüncü şahsın, bir kamu kurumunun ya da kamu yararına hizmet veren özel bir kuruluşun belirli hizmetlerini geçici süreyle yerine getirmesi veya topluma faydalı birey olmasını sağlayacak bir programa katılması gibi diğer bazı yükümlülükler altına girilmesi,
 - d) Mağdurdan veya suçtan zarar görenden özür dilenmesi.

Uzlaştırma raporu

MADDE 21 –

- (1) Uzlaştırmacı, uzlaştırma işlemlerinin sonuçlandırıldığı tarihten itibaren bu Yönetmeliğin ekinde yer alan Ek-2 sayılı Uzlaştırma Raporu Örneğine uygun, taraf sayısından bir fazla olarak hazırladığı raporu, kendisine verilen belge örneklerini ve varsa yapmış olduğu masrafları gösteren belge, gider pusulası veya rayice uygun yazılı beyan ile serbest meslek makbuzunu geciktirmeksizin Cumhuriyet savcısına verir.

-
- (2) Uzlaşmanın gerçekleşmesi hâlinde, tarafların imzalarını da içeren raporda, ne suretle uzlaşıldığı ayrıntılı biçimde açıklanır. Ancak uzlaştırma müzakereleri sırasında suçun işlenmesine ilişkin olarak yapılan açıklamalara raporda yer verilmez.
 - (3) Cumhuriyet savcısı, uzlaşmanın tarafların özgür iradelerine dayandığını ve edimin hukuka uygun olduğunu belirlerse raporu mühür ve imza altına alarak soruşturma dosyasında muhafaza eder.
 - (4) Cumhuriyet savcısı, uzlaşmanın tarafların özgür iradelerine dayanmadığını ve edimin hukuka uygun olmadığını belirlerse raporu onaylamaz. Onaylamama gerekçesini rapora yazar. Bu durumda uzlaşma gerçekleşmemiş sayılır.
 - (5) Uzlaştırmanın Cumhuriyet savcısı tarafından yapıldığı hâllerde; raporun bu işlemin niteliğine uygun kısımları doldurulur, mühür ve imza altına alınarak soruşturma dosyasında muhafaza edilir.

Uzlaşma belgesi

MADDE 22 –

- (1) Uzlaştırmacı görevlendirilmeden önce veya uzlaşma teklifinin reddedilmesinden sonra, şüpheli ile mağdur veya suçtan zarar görenin aralarında uzlaşmaları hâlinde; taraflarca niteliğine uygun düştüğü ölçüde bu Yönetmeliğin ekinde yer alan Ek-2 sayılı Uzlaştırma Raporu Örneğine uygun bir uzlaşma belgesi düzenlenir. Cumhuriyet savcısı, bu belgeyi 21 inci maddenin üçüncü ve dördüncü fıkralarında belirtilen kıstaslara göre inceler ve değerlendirir.
- (2) Takibi şikâyete bağlı suçlarda, mağdur veya suçtan zarar görenin şüpheli ile anlaşarak şikâyetinden vazgeçmesi hâlinde bu belge düzenlenmez.

Soruşturma aşamasında uzlaşmanın hukukî sonuçları

MADDE 23 –

- (1) Uzlaşma sonucunda şüphelinin edimini def'aten yerine getirmesi hâlinde, hakkında kovuşturmaya yer olmadığı kararı verilir.
- (2) Edimin yerine getirilmesinin ileri tarihe bırakılması, takside bağlanması veya süreklilik arz etmesi hâlinde, Kanunun 171 inci maddesindeki şartlar aranmaksızın, şüpheli hakkında kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararı verilir.
- (3) Erteleme süresince zamanaşımı işlemez.
- (4) Kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararı verildikten sonra, uzlaşmanın gereklerinin yerine getirilmesi hâlinde, kovuşturmaya yer olmadığı kararı verilir.
- (5) Kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararından sonra, uzlaşmanın gereklerinin yerine getirilmemesi hâlinde, Kanunun 171 inci maddesinin dördüncü fıkrasındaki şart aranmaksızın, kamu davası açılır.
- (6) Şüphelinin, edimini yerine getirmemesi hâlinde uzlaşma raporu veya belgesi, 9/6/1932 tarihli ve 2004 sayılı İcra ve İflas Kanununun 38 inci maddesinde yazılı ilâm mahiyetini haiz belgelerden sayılır.
- (7) Uzlaşmanın sağlanması hâlinde, soruşturma konusu suç nedeniyle tazminat davası açılmaz; açılmış olan davadan feragat edilmiş sayılır.

Zamanaşımı

MADDE 24 –

- (1) Şüpheli, mağdur veya suçtan zarar görenden birine ilk uzlaşma teklifinde bulunulduğu tarihten itibaren, uzlaştırma girişiminin sonuçsuz kaldığı ve en geç uzlaştırmacının raporunu düzenleyerek Cumhuriyet savcısına verdiği tarihe kadar dava zamanaşımı ile kovuşturma koşulu olan dava süresi işlemeyiz.
- (2) Uzlaşma teklifine süresi içerisinde cevap verilmemesi ya da teklifin reddedilmesi hâlinde uzlaştırma girişimi sonuçsuz kalmış sayılır.
- (3) Tarafların veya kanunî temsilcisi ya da vekilinin uzlaşma müzakerelerine katılmaktan imtina etmesi, müzakereler sırasında taraflardan birinin yazılı veya sözlü olarak uzlaşmadan vazgeçtiğini bildirmesi üzerine düzenlenen raporun Cumhuriyet savcısına verildiği tarihten itibaren dava zamanaşımı ve kovuşturma koşulu olan dava süresi yeniden işlemeye başlar.
- (4) Uzlaştırmmanın doğrudan Cumhuriyet savcısı tarafından yapılması hâlinde, üçüncü fıkradaki nedenler gerçekleştiği takdirde, bu tarihten itibaren dava zamanaşımı ile kovuşturma koşulu olan dava süresi yeniden işlemeye başlar. Cumhuriyet savcısı durumu tutanakla tespit eder.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Mahkeme Aşamasında Uzlaşma

Mahkeme aşamasında uzlaştırma usulü

MADDE 25 –

- (1) Kamu davası açıldıktan sonra aşağıdaki durumların varlığı hâlinde, uzlaştırma işlemleri soruşturma aşamasında belirtilen esas ve usule göre, mahkeme tarafından yapılır:
 - a) Kovuşturma konusu suçun hukukî niteliğinin değişmesi nedeniyle uzlaşma kapsamında olduğunun anlaşılması,
 - b) Soruşturma aşamasında uzlaşma teklifinde bulunulması gerektiğinin ilk olarak mahkeme aşamasında anlaşılması,
 - c) Cumhuriyet savcısı tarafından iddianame düzenlenmeksizin doğrudan doğruya mahkeme önüne gelen uzlaşmaya tâbi bir fiilin varlığı,
 - ç) Mahkeme aşamasında kanun değişikliği nedeniyle fiilin uzlaşma kapsamına girmesi.
- (2) Mahkeme, uzlaştırma işlemlerine ilişkin tebligat ve yazışmaları duruşma gününü beklemeksizin dosya üzerinden de yapabilir.
- (3) Mahkeme aşamasında yapılan uzlaşma teklifi reddedilmesine rağmen, taraflar uzlaştıklarını gösteren belge ile en geç duruşmanın sona erdiği açıklanıp hüküm verilmeden önce mahkemeye başvurarak uzlaştıklarını beyan edebilirler.

Kovuşturmada bilgilendirme yükümlülüğü

MADDE 26 – (1) Mahkemece yapılacak uzlaşma teklifi, uzlaşmanın mahiyeti ile uzlaşmayı kabul veya reddetmenin hukukî sonuçlarının yer aldığı bu Yönetmeliğin ekinde yer alan Ek 1/c sayılı Uzlaşma Teklif Formunun ilgiliye imzalatılarak verilmesi ve formda yer alan bilgilerin açıklanması suretiyle yapılır. Bu husus zapta geçirilerek bilgilendirme yükümlülüğü yerine getirilir ve uzlaşma teklifinde bulunulduğuna ilişkin formun imzalı örneği kovuşturma dosyası içine konulur.

Kovuşturma aşamasında uzlaşmanın hukukî sonuçları

MADDE 27 –

- (1) Uzlařma gerçekleřtięi takdirde, mahkeme, uzlařma sonucunda sanıęın edimini def’aten yerine getirmesi hâlinde, davanın dūřmesine karar verir.
- (2) Edimin yerine getirilmesinin ileri tarihe bırakılması, takside bağlanması veya süreklilik arzemesi hâlinde; sanık hakkında, Kanunun 231 inci maddesindeki şartlar aranmaksızın, hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilir.
- (3) Geri bırakma süresince zamanaşımı işlemez.
- (4) Hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verildikten sonra, uzlaşmanın gereklerinin yerine getirilmesi hâlinde, açıklanması geri bırakılan hüküm ortadan kaldırılarak davanın dūřmesine karar verilir.
- (5) Hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verildikten sonra, uzlaşmanın gereklerinin yerine getirilmemesi hâlinde, mahkeme tarafından, Kanunun 231 inci maddesinin onbirinci fıkrasındaki şartlar aranmaksızın, hüküm açıklanır.
- (6) Sanığın, edimini yerine getirmemesi hâlinde uzlaşma raporu veya belgesi, 2004 sayılı İcra ve İflas Kanununun 38 inci maddesinde yazılı ilâm mahiyetini haiz belgelerden sayılır.
- (7) Uzlaşmanın sağlanması hâlinde, kovuşturma konusu suç nedeniyle tazminat davası açılmaz; açılmış olan davadan feragat edilmiş sayılır.

BEşİNCİ BÖLÜM

Çeşitli ve Son Hükümler

Uzlaştırmacının yükümlölükleri

MADDE 28 –

- (1) Uzlaştırmacı:
 - a) Bağımsız ve tarafsız hareket eder, tarafların ortak yararlarını gözetir. Müzakerelerde tarafların yeterli ve eşit fırsatlara sahip olmasına özen gösterir. Masumiyet karinesi gereğince şüpheli ya da sanığın suçluluğu hakkında ön yargılı olamaz, şüpheli ya da sanığa karşı bir tavır takınamaz.
 - b) Müzakerelere başlamadan önce taraflara; uzlaşmanın temel ilkelerini, kendisinin tarafsızlığını, uzlaştırma süreci ve sonuçlarını, uzlaştırmacı ile tarafların uzlaştırmadaki işlevlerini, gizlilik yükümlölüğünü açıklar ve süreci anlamalarını sağlar.
 - c) Tarafların birbirlerine saygılı davranmaları, müzakerelere iyi niyetle katılmaları ve bildikleri hususları açıklamaları konusunda bilgilendirir.
 - ) Uyuşmazlığın özölmesi için taraflara yardımcı olur ve anlaşmalarını teşvik eder, ancak baskı yapamaz. Herhangi bir tarafın leh veya aleyhine görüş bildiremez, tarafları bağlayıcı bir karar veremez.
 - d) Tarafların hüküm ve sonuçlarını bilerek ve özgür iradeleriyle anlaşmaya varmalarını sağlayacak uygun tedbirleri alır.

Uzlaştırmanın yapılacağı yer

MADDE 29 –

- (1) Uzlaştırma müzakereleri;
 - a) Kamu kurum ve kuruluşlarının bu amaçla ayrılan yerlerinde,
 - b) Tarafların kabul etmesi şartıyla uzlaştırmacının faaliyetlerini yürüttüğü büroda,

-
- c) Tarafların menfaatlerine uygun, kendilerini huzurlu hissedecekleri güvenli bir ortamda veya taraflarca kabul edilen bu işe uygun başka yerlerde, gerçekleştirilebilir.
 - (2) Adliye binalarında uzlaştırma müzakerelerinin yapılabilmesi amacıyla, imkânlar ölçüsünde toplantı odaları tahsis edilebilir. Toplantı odalarının düzenlenmesi, büro hizmetlerinin ve gerekirse güvenliğin sağlanması, uzlaştırma toplantıları için tahsis sıra ve saatleri Cumhuriyet başsavcılığı tarafından yerine getirilir.

Uzlaştırmacıların eğitimi

MADDE 30 –

- (1) Görevlendirilecek kişilerin görevlerine başlamadan önce eğitim almaları ve görev yaptıkları sürece eğitime tâbi tutulmaları sağlanır.
- (2) Eğitim; alternatif uyuşmazlık çözümü ve müzakere becerileri ile yöntemlerini geliştirmeyi, mağdur, suçtan zarar gören, şüpheli ya da sanık ile birlikte çalışmanın özel koşulları ve ceza adaleti sistemi hakkında bilgi sahibi olma hususlarında yeterlilik kazandırmayı amaçlamalıdır.
- (3) Eğitimin konusu; görev yapacak kişilerin sahip olmaları gereken asgarî nitelikler, bilgi düzeyi ve kişisel yeteneklerinin geliştirilmesinden oluşur. Uzlaştırmacı olarak görevlendirilecek kişilere;
 - a) Uzlaştırmanın hukukî niteliği ve sonuçları,
 - b) Uzlaşmanın uygulama alanları,
 - c) İletişim esasları, soru ve müzakere teknikleri, müzakere yönetimi, uzlaştırma raporu,
 - ç) Uyuşmazlık analizi,
 - d) Uzlaşmaya tâbi suçlar,
 - e) Etik kurallar,konularında eğitim verilir.
- (4) Uzlaştırmacı olarak görevlendirilecek kişilerin eğitimi, Türkiye Adalet Akademisi, Adalet Bakanlığı Eğitim Dairesi Başkanlığı, Türkiye Barolar Birliği, ilgili barolar ve bu konuda eğitim veren üniversiteler ile işbirliği içerisinde yerine getirilir.
- (5) Uzlaştırmacı olarak görevlendirilecek avukatların seçimi, eğitimi, uymakla yükümlü oldukları etik kurallar ve standartları gösteren ilke ve esaslar, Türkiye Barolar Birliği tarafından değerlendirilir.

Uzlaştırmacı ücreti ve giderler

MADDE 31 –

- (1) Uzlaştırmacıya soruşturma aşamasında Cumhuriyet savcısı, kovuşturma aşamasında ise mahkeme tarafından masraflar hariç, Ceza Muhakemesi Kanunu Gereğince Görevlendirilen Müdafî ve Vekillere Ödenecek Ücret Tarifesinde soruşturma aşaması için belirlenen miktarın iki katını geçmemek üzere, uzlaştırmacının şüpheli veya sanık ile mağdur veya suçtan zarar görenin; yaşı, olgunluğu, eğitimi, sosyal ve ekonomik durumu gibi belirgin farklılıkları değerlendirilmedi ve tarafları uzlaştırmadaki becerisi, bu süreçte gösterdiği çaba ve gayreti, harcadığı emek ve mesaisi gibi faktörlerin yanısıra uyuşmazlığın kapsamı ve niteliği de dikkate alınarak çalışmasıyla orantılı makul bir ücret belirlenir. Uzlaştırmacı tarafından zorunlu yol giderleri de dahil olmak üzere yapılan masraflar anılan ücret tarifesinde soruşturma aşaması için belirlenen miktarı geçmeyecek şekilde ayrıca ödenir.

-
- (2) Görevlendirilen uzlaştırmacıya belirlenen ücret, uzlaştırma işlemleri sonunda düzenlenecek raporun ibrazından sonra makul süre içerisinde Cumhuriyet savcısı veya hâkim tarafından sarf kararı ile ödenir.
 - (3) Birden fazla uzlaştırmacının görevlendirildiği hâllerde takdir edilecek ücret bu kişilere katkıları oranında paylaşılır.
 - (4) Uzlaştırmacı ücreti ve diğer uzlaştırma giderleri, yargılama giderlerinden sayılır ve bu giderler ilgili ödenekten karşılanır.
 - (5) Uzlaşmanın gerçekleşmemesi hâlinde uzlaştırmacı ücreti ve diğer uzlaştırma giderleri hakkında Kanunun yargılama giderlerine ilişkin hükümleri uygulanır.
 - (6) Uzlaşmanın gerçekleşmesi hâlinde uzlaştırmacı ücreti ve diğer uzlaştırma giderleri Devlet Hazinesi üzerinde bırakılır.
 - (7) Uzlaştırmacının çalışması karşılığında uzlaştırma ücreti talep etmediği hâllerde bu madde hükümleri uygulanmaz.

Tutulacak kartonlar

MADDE 32 – (1) Cumhuriyet başsavcılıklarında uzlaşma sonucu verilen kovuşturmayaya yer olduğuna ve kamu davasının açılmasının ertelenmesine dair kararların; mahkemelerde ise düşme ve hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına dair kararların bir örneğinin saklandığı özel bir karton tutulur. Bu kartonlara konulacak karar nüshalarında ilgisine göre Cumhuriyet savcısı ya da hâkimin imzası ile Cumhuriyet başsavcılığı ya da mahkeme mührünün bulunması zorunludur.

Formların bastırılması ve dağıtımı

MADDE 33 –

- (1) Bu Yönetmeliğin ekinde yer alan Ek 1/a sayılı Uzlaşma Teklif Formu dışındaki formlar, Cumhuriyet başsavcılıklarınca ilgili ödenek kaleminden harcama yapılmak suretiyle yeterli sayıda bastırılarak mahkemelere ve Cumhuriyet savcılarına dağıtımı yapılır.
- (2) Adli kolluk tarafından yapılacak uzlaşma teklifi formlarının bastırılması ve dağıtımı işlemleri, ilgili adli kolluk tarafından yerine getirilir.

Kamuoyunun bilgilendirilmesi

MADDE 34 – (1) Uzlaşmanın mahiyeti, koşulları ve sonuçları ile uzlaşmaya tâbi suçlar ve uzlaştırma süreci hakkında yol gösterici bilgileri içeren rehber kitapçık ve diğer yöntemlerle kamuoyu bilgilendirilir.

Yürürlük

MADDE 35 – (1) Bu Yönetmelik yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

Yürütme

MADDE 36 – (1) Bu Yönetmelik hükümlerini Adalet Bakanı yürütür.

EK 1-a

(İLGİLİ ADLÎ KOLLUK BİRİMİ) UZLAŞMA TEKLİF FORMU		
A. 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 253'üncü maddesi çerçevesinde, soruşturma konusu suçunun uzlaşmaya tabi olması nedeniyle Cumhuriyet savcısı'ın tâlimatları doğrultusunda bu formun (D) bölümünde yer alan uzlaşmanın mahiyeti ile uzlaşmayı kabul veya reddetmenin hukukî sonuçları aşağıda açık kimliği belirtilen kişiye anlatılarak uzlaşma teklifinde bulunulmuştur. .../.../20.... Saat: Teklifte Bulunan Adlî Kolluk Görevlisi Adı Soyadı Rütbesi-Sicil No		
B. UZLAŞMA TEKLİFİ YAPILAN	1. (...) Mağdur 2. (...) Mağdurun Kanunî Temsilcisi 3. (...) Suçtan Zarar Gören 4. (...) Suçtan Zarar Görenin Kanunî Temsilcisi 5. (...) Şüpheli 6. (...) Şüphelinin Kanunî Temsilcisi	
C. UZLAŞMA TEKLİFİ YAPILAN KİŞİNİN	1. T.C. Kimlik No	
	2. Adı Soyadı	
	3. Baba Adı	
	4. Anne adı	
	5. Doğum Yeri ve Tarihi	
	6. Adres ve İletişim Bilgileri	
D. Uzlaşmanın mahiyeti ile uzlaşmayı kabul veya reddetmenin hukukî sonuçları:		
a) Uzlaşma, suçtan doğan zararın kısmen veya tamamen giderilmesi, eski hâlin iadesi veya hukuka uygun maddî veya manevî diğer bir edim karşılığında ya da uzlaşmayı sağlayacak diğer bir usulle iki tarafın anlaşmasıdır. Uzlaşmanın gerçekleşmesi durumunda mağdur ya da suçtan zarar görenin her türlü hukukî dava ve takip haklarının sona ermesi karşılığında şüpheli hakkındaki suç soruşturması aşağıdaki koşullarla son bulacaktır. b) Uzlaştırma teklifini kabul ederek bu konuda karşı tarafla görüşme, suçu kabul veya haklarından vazgeçme anlamına gelmez. Bu durum tarafların sahip oldukları haklarda bir kayba da yol açmaz.		

- c) Taraflar uzlaştırma teklifini kabul etseler dahi, görüşmeler sonucunda uzlaşmak zorunda olmayıp, uzlaşma sağlanana kadar bu yöndeki iradelerinden vazgeçebilirler. Vazgeçme, hak kaybına yol açmaz.
- ç) Uzlaşma teklifinde bulunulduktan itibaren en geç üç gün içinde teklifi yapan adlî kolluk görevlisine ya da görevli Cumhuriyet savcısına karar bildirilmediği takdirde, teklif reddedilmiş sayılır.
- d) Uzlaşma teklifi reddedilmesine rağmen taraflar, uzlaştıklarını gösteren belge ile en geç iddianamenin düzenlendiği tarihe kadar Cumhuriyet savcısına başvurarak uzlaştıklarını beyan edebilirler.
- e) Teklif kabul edilmesine karşın uzlaştırma girişimi başarılı olmadığı takdirde bir daha Cumhuriyet savcısınca uzlaştırma yoluna başvurulamaz.
- f) Uzlaşma teklifinde bulunulması veya teklifin kabul edilmesi, soruşturma konusu suça ilişkin delillerin toplanmasına ve koruma tedbirlerinin uygulanmasına engel değildir.
- g) Taraflar bizzat Cumhuriyet savcısı tarafından uzlaştırılabilecekleri gibi; uzlaştırmacı olarak Cumhuriyet savcısı tarafından barodan bir avukatın görevlendirilmesi istenebilecek ya da Yönetmelikte nitelikleri belirlenen hukuk öğrenimi görmüş bir kimse görevlendirilebilecektir. Tarafların üzerinde anlaştıkları bir avukat ya da hukuk öğrenimi görmüş bir kişi var ise takdire göre onlar da tercih edilebilecektir.
- ę) Uzlaştırma müzakereleri sırasında tarafların konuyla ilgili olarak yapacakları açıklamalar mevcut soruştırmada ve disiplinle ilgili olanlar da dâhil olmak üzere, hiçbir soruşturma ve kovuştırmada ya da davada delil olarak kullanılamaz.
- h) Uzlaştırma müzakereleri gizli olarak yürütölür. Uzlaştırma müzakerelerine şüpheli, mağdur, suçtan zarar görenler ile bu kişilerin kanunî temsilcisi, müdafii ve vekil katılabilir.
- ı) şüpheli, mağdur veya suçtan zarar görenin kendisi veya kanunî temsilcisinin ya da vekilin müzakerelere katılmaktan imtina etmesi hâlinde, uzlaşmayı kabul etmemiş sayılır.
- i) Uzlaşmanın tarafların özgür iradelerine dayandığı ve edimin hukuka uygun olduğu Cumhuriyet savcısı tarafından belirlendiği takdirde, uzlaşma raporu veya belgesi hüküm ifade eder.
- j) Uzlaşma gerçekteşiği ve edim def'aten yerine getirildiği takdirde, şüpheli hakkında kovuştırmaya yer olmadığına dair kararı verilir. Bu husus, adlî sicile kaydedilmez.
- k) Edimin yerine getirilmesinin ileri tarihe bırakılması, takside bağlanması veya süreklilik arz etmesi hâlinde; Kanunun 171 inci maddesindeki şartlar aranmaksızın şüpheli hakkında kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararı verilir. Erteleme süresince dava zamanaşımı işlemez.
- l) Kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararı verildikten sonra, uzlaşmanın gereklerinin yerine getirilmesi hâlinde, kovuştırmaya yer olmadığına dair karar verilir.
- m) Kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararı verildikten sonra, uzlaşmanın gereklerinin yerine getirilmemesi hâlinde, Cumhuriyet başsavcılığı tarafından, Kanunun 171 inci maddesinin dördüncü fıkrasındaki şartlar aranmaksızın kamu davası açılır.
- n) Uzlaşmanın sağlanması hâlinde, soruşturma konusu suç nedeniyle tazminat, eski hâlin iadesi veya diğer bir tazminat davası açılmaz. Açılmış olan davadan feragat edilmiş sayılır.

o) Uzlaştırmacı ücreti ve diğerk uzlaştırma giderleri yargılama giderlerinden sayılır, ilgili ödenekten karşılanır. Uzlaşmanın gerçekleşmesi durumunda, bu ücret ve giderler Devlet Hazinesi üzerinde bırakılır.

ö) Uzlaşmanın gerçekleşmemesi hâlinde uzlaştırmacı ücreti ve diğerk uzlaştırma giderleri hakkında Kanunun yargılama giderlerine ilişkin hükümleri uygulanır.

p) Şüphelinin edimini yerine getirmemesi hâlinde uzlaşma raporu veya belgesi 9/6/1932 tarihli ve 2004 sayılı İcra ve İflas Kanununun 38 inci maddesinde yazılı ilâm mahiyetinde belgelerden sayılır.

r) Şüpheli, mağdur veya suçtan zarar görenden birine ilk uzlaşma teklifinde bulunulduktan itibaren, uzlaştırma girişiminin sonuçsuz kaldığı ve en geç uzlaştırmacının raporunu düzenleyerek Cumhuriyet savcısına verdiği tarihe kadar dava zamanaşımı ile kovuşturma koşulu olan dava süresi işlemez.

s) Uzlaşma sağlanamadığı takdirde, Cumhuriyet savcısı, soruşturulması ve kovuşturulması şikâ-yete bağlı olup, üst sınırı bir yıl veya daha az süreli hapis cezasını gerektiren uzlaşmaya tabi suçlardan dolayı, yeterli şüphenin varlığına rağmen, Kanunun 171 inci maddesinin üçüncü fıkrasındaki koşulların birlikte gerçekleşmesi hâlinde kamu davasının açılmasının ertelenmesine karar verebilir.

E. Bu formun (D) bölümünde yer alan 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 253'üncü maddesi çerçevesinde uzlaşmanın mahiyeti, uzlaşmayı kabul veya reddetmenin hukukî sonuçlarını anladım. Formun bir örneğini aldım.

Şahsıma yapılan uzlaşma teklifini;

İnceleyip üç gün içinde beyanda bulunmak istiyorum.	.../.../20... Saat: İmza
Kabul ediyorum.	.../.../20... Saat: İmza
Kabul etmiyorum.	.../.../20... Saat: İmza

Ek 1-b

T.C. CUMHURİYET BAŞSAVCILIĞI UZLAŞMA TEKLİF FORMU		
A. 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 253'üncü maddesi çerçevesinde, soruşturma konusu suçunun uzlaşmaya tabi olması nedeniyle aşağıda açık kimliği belirtilen kişiye bu formun (D) bölümünde yer alan uzlaşmanın mahiyeti ile uzlaşmayı kabul veya reddetmenin hukuki sonuçları anlatılarak uzlaşma teklifinde bulunulmuştur. / / 20.... Saat:		
Teklifte Bulunan Cumhuriyet Savcısının Adı Soyadı Sicil No		
B. UZLAŞMA TEKLİFİ YAPILAN	1. (....) Mağdur 2. (....) Mağdurun Kanunî Temsilcisi 3. (....) Suçtan Zarar Gören 4. (....) Suçtan Zarar Görenin Kanunî Temsilcisi 5. (....) Şüpheli 6. (....) Şüphelinin Kanunî Temsilcisi	
C. UZLAŞMA TEKLİFİ YAPILAN KİŞİNİN	1. T.C. Kimlik No	
	2. Adı Soyadı	
	3. Baba Adı	
	4. Anne adı	
	5. Doğum Yeri ve Tarihi	
	6. Adres ve İletişim Bilgileri	
D. Uzlaşmanın mahiyeti ile uzlaşmayı kabul veya reddetmenin hukukî sonuçları:		
a) Uzlaşma, suçtan doğan zararın kısmen veya tamamen giderilmesi, eski hâlin iadesi veya hukuka uygun maddî veya manevî diğer bir edim karşılığında ya da uzlaşmayı sağlayacak diğer bir usulle iki tarafın anlaşmasıdır. Uzlaşmanın gerçekleşmesi durumunda mağdur ya da suçtan zarar görenin her türlü hukukî dava ve takip haklarının sona ermesi karşılığında şüpheli hakkındaki suç soruşturması aşağıdaki koşullarla son bulacaktır. b) Uzlaştırma teklifini kabul ederek bu konuda karşı tarafla görüşme, suçu kabul veya haklarından vazgeçme anlamına gelmez. Bu durum tarafların sahip oldukları haklarda bir kayba da yol açmaz.		

- c) Taraflar uzlaştırma teklifini kabul etseler dahi, görüşmeler sonucunda uzlaşmak zorunda olmayıp, uzlaşma sağlanana kadar bu yöndeki iradelerinden vazgeçebilirler. Vazgeçme, hak kaybına yol açmaz.
- ç) Uzlaşma teklifinde bulunulduktan itibaren en geç üç gün içinde teklifi yapan adli kolluk görevlisine ya da görevli Cumhuriyet savcısına karar bildirilmediği takdirde, teklif reddedilmiş sayılır.
- d) Uzlaşma teklifi reddedilmesine rağmen taraflar, uzlaştıklarını gösteren belge ile en geç iddianamenin düzenlendiği tarihe kadar Cumhuriyet savcısına başvurarak uzlaştıklarını beyan edebilirler.
- e) Teklif kabul edilmesine karşın uzlaştırma girişimi başarılı olmadığı takdirde bir daha Cumhuriyet savcısınca uzlaştırma yoluna başvurulamaz.
- f) Uzlaşma teklifinde bulunulması veya teklifin kabul edilmesi, soruşturma konusu suçla ilişkin delillerin toplanmasına ve koruma tedbirlerinin uygulanmasına engel değildir.
- g) Taraflar bizzat Cumhuriyet savcısı tarafından uzlaştırılabilecekleri gibi; uzlaştırmacı olarak Cumhuriyet savcısı tarafından barodan bir avukatın görevlendirilmesi istenebilecek ya da Yönetmelikte nitelikleri belirlenen hukuk öğrenimi görmüş bir kimse görevlendirilebilecektir. Tarafların üzerinde anlaştıkları bir avukat ya da hukuk öğrenimi görmüş bir kişi var ise takdire göre onlar da tercih edilebilecektir.
- ę) Uzlaştırma müzakereleri sırasında tarafların konuyla ilgili olarak yapacakları açıklamalar mevcut soruştırmada ve disiplinle ilgili olanlar da dâhil olmak üzere, hiçbir soruşturma ve kovuştırmada ya da davada delil olarak kullanılamaz.
- h) Uzlaştırma müzakereleri gizli olarak yürütölür. Uzlaştırma müzakerelerine şüpheli, mağdur, suçtan zarar görenler ile bu kişilerin kanunî temsilcisi, müdafi ve vekil katılabilir.
- ı) şüpheli, mağdur veya suçtan zarar görenin kendisi veya kanunî temsilcisinin ya da vekilin müzakerelere katılmaktan imtina etmesi hâlinde, uzlaşmayı kabul etmemiş sayılır.
- i) Uzlaşmanın tarafların özgür iradelerine dayandığı ve edimin hukuka uygun olduğu Cumhuriyet savcısı tarafından belirlendiği takdirde, uzlaşma raporu veya belgesi hüküm ifade eder.
- j) Uzlaşma gerçekteştiği ve edim def'aten yerine getirildiği takdirde, şüpheli hakkında kovuştırmaya yer olmadığına dair kararı verilir. Bu husus, adlî sicile kaydedilmez.
- k) Edimin yerine getirilmesinin ileri tarihe bırakılması, takside bağlanması veya süreklilik arz etmesi hâlinde; Kanunun 171 inci maddesindeki şartlar aranmaksızın şüpheli hakkında kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararı verilir. Erteleme süresince dava zamanaşımı işlemez.
- l) Kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararı verildikten sonra, uzlaşmanın gereklerinin yerine getirilmesi hâlinde, kovuştırmaya yer olmadığına dair karar verilir.
- m) Kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararı verildikten sonra, uzlaşmanın gereklerinin yerine getirilmemesi hâlinde, Cumhuriyet başsavcılığı tarafından, Kanunun 171 inci maddesinin dördüncü fıkrasındaki şartlar aranmaksızın kamu davası açılır.
- n) Uzlaşmanın sağlanması hâlinde, soruşturma konusu suç nedeniyle tazminat, eski hâlin iadesi veya diğer bir tazminat davası açılmaz. Açılmış olan davadan feragat edilmiş sayılır.

o) Uzlaştırıcı ücreti ve diğeri uzlaştırma giderleri yargılama giderlerinden sayılır, ilgili ödenekten karşılanır. Uzlaşmanın gerçekteşmesi durumunda, bu ücret ve giderler Devlet Hazinesi üzerinde bırakılır.

ö) Uzlaşmanın gerçekteşmemesi hâlinde uzlaştırıcı ücreti ve diğeri uzlaştırma giderleri hakkında Kanunun yargılama giderlerine ilişkin hükümleri uygulanır.

p) Şüphelinin edimini yerine getirmemesi hâlinde uzlaşma raporu veya belgesi 9/6/1932 tarihli ve 2004 sayılı İcra ve İflas Kanununun 38 inci maddesinde yazılı ilâm mahiyetinde belgelerden sayılır.

r) Şüpheli, mağdur veya suçtan zarar görenden birine ilk uzlaşma teklifinde bulunulduktan itibaren, uzlaştırma girişiminin sonuçsuz kaldığı ve en geç uzlaştırmacının raporunu düzenleyerek Cumhuriyet savcısına verdiği tarihe kadar dava zamanaşımı ile kovuşturma koşulu olan dava süresi işlemez.

s) Uzlaşma sağlanamadığı takdirde, Cumhuriyet savcısı, soruşturulması ve kovuşturulması şikâ-yete bağılı olup, üst sınırı bir yıl veya daha az süreli hapis cezasını gerektiren uzlaşmaya tabi suçlardan dolayı, yeterli şüphenin varlığına rağmen, Kanunun 171 inci maddesinin üçüncü fıkrasındaki koşulların birlikte gerçekteşmesi hâlinde kamu davasının açılmasının ertelenmesine karar verebilir.

E. Bu formun (D) bölümünde yer alan 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 253'üncü maddesi çerçevesinde uzlaşmanın mahiyeti, uzlaşmayı kabul veya reddetmenin hukukî sonuçlarını anladım. Formun bir örneğini aldım.

Şahsıma yapılan uzlaşma teklifini;

İnceleyip üç gün içinde beyanda bulunmak istiyorum.

.../.../20... Saat: İmza

Kabul ediyorum.

.../.../20... Saat: İmza

Kabul etmiyorum.

.../.../20... Saat: İmza

Ek 1-c

T.C. CEZA MAHKEMESİ UZLAŞMA TEKLİF FORMU		
A. 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 253'üncü maddesi çerçevesinde, soruşturma konusu suçunun uzlaşmaya tabi olması nedeniyle aşağıda açık kimliği belirtilen kişiye bu formun (D) bölümünde yer alan uzlaşmanın mahiyeti ile uzlaşmayı kabul veya reddetmenin hukuki sonuçları anlatılarak uzlaşma teklifinde bulunulmuştur./..../20.... Saat:		
Teklifte Bulunan Hâkimin Adı Soyadı Sicil No		
B. UZLAŞMA TEKLİFİ YAPILAN	1. (...) Mağdur 2. (...) Mağdurun Kanunî Temsilcisi 3. (...) Suçtan Zarar Gören 4. (...) Suçtan Zarar Görenin Kanunî Temsilcisi 5. (...) Şüpheli 6. (...) Şüphelinin Kanunî Temsilcisi	
C. UZLAŞMA TEKLİFİ YAPILAN KİŞİNİN	1. T.C. Kimlik No	
	2. Adı Soyadı	
	3. Baba Adı	
	4. Anne adı	
	5. Doğum Yeri ve Tarihi	
	6. Adres ve İletişim Bilgileri	
D. Uzlaşmanın mahiyeti ile uzlaşmayı kabul veya reddetmenin hukukî sonuçları:		
a) Uzlaşma, suçtan doğan zararın kısmen veya tamamen giderilmesi, eski hâlin iadesi veya hukuka uygun maddî veya manevî diğer bir edim karşılığında ya da uzlaşmayı sağlayacak diğer bir usulle iki tarafın anlaşmasıdır. Uzlaşmanın gerçekleşmesi durumunda mağdur ya da suçtan zarar görenin her türlü hukukî dava ve takip haklarının sona ermesi karşılığında şüpheli hakkındaki suç soruşturması aşağıdaki koşullarla son bulacaktır.		
b) Uzlaştırma teklifini kabul ederek bu konuda karşı tarafla görüşme, suçu kabul veya haklarından vazgeçme anlamına gelmez. Bu durum tarafların sahip oldukları haklarda bir kayba da yol açmaz.		

- c) Taraflar uzlaştırma teklifini kabul etseler dahi, görüşmeler sonucunda uzlaşmak zorunda olmayıp, uzlaşma sağlanana kadar bu yöndeki iradelerinden vazgeçebilirler. Vazgeçme, hak kaybına yol açmaz.
- ç) Uzlaşma teklifinde bulunulduktan itibaren en geç üç gün içinde teklifi yapan adlî kolluk görevlisine ya da görevli Cumhuriyet savcısına karar bildirilmediği takdirde, teklif reddedilmiş sayılır.
- d) Uzlaşma teklifi reddedilmesine rağmen taraflar, uzlaştıklarını gösteren belge ile en geç iddianamenin düzenlendiği tarihe kadar Cumhuriyet savcısına başvurarak uzlaştıklarını beyan edebilirler.
- e) Teklif kabul edilmesine karşın uzlaştırma girişimi başarılı olmadığı takdirde bir daha Cumhuriyet savcısınca uzlaştırma yoluna başvurulamaz.
- f) Uzlaşma teklifinde bulunulması veya teklifin kabul edilmesi, soruşturma konusu suça ilişkin delillerin toplanmasına ve koruma tedbirlerinin uygulanmasına engel değildir.
- g) Taraflar bizzat Cumhuriyet savcısı tarafından uzlaştırılabilecekleri gibi; uzlaştırmacı olarak Cumhuriyet savcısı tarafından barodan bir avukatın görevlendirilmesi istenebilecek ya da Yönetmelikte nitelikleri belirlenen hukuk öğrenimi görmüş bir kimse görevlendirilebilecektir. Tarafların üzerinde anlaştıkları bir avukat ya da hukuk öğrenimi görmüş bir kişi var ise takdire göre onlar da tercih edilebilecektir.
- ę) Uzlaştırma müzakereleri sırasında tarafların konuyla ilgili olarak yapacakları açıklamalar mevcut soruştırmada ve disiplinle ilgili olanlar da dâhil olmak üzere, hiçbir soruşturma ve kovuştırmada ya da davada delil olarak kullanılamaz.
- h) Uzlaştırma müzakereleri gizli olarak yürütölür. Uzlaştırma müzakerelerine şüpheli, mağdur, suçtan zarar görenler ile bu kişilerin kanunî temsilcisi, müdafii ve vekil katılabilir.
- ı) şüpheli, mağdur veya suçtan zarar görenin kendisi veya kanunî temsilcisinin ya da vekilin müzakerelere katılmaktan imtina etmesi hâlinde, uzlaşmayı kabul etmemiş sayılır.
- i) Uzlaşmanın tarafların özgür iradelerine dayandığı ve edimin hukuka uygun olduğu Cumhuriyet savcısı tarafından belirlendiği takdirde, uzlaşma raporu veya belgesi hüküm ifade eder.
- j) Uzlaşma gerçekteştiği ve edim def'aten yerine getirildiği takdirde, şüpheli hakkında kovuştırmaya yer olmadığına dair kararı verilir. Bu husus, adlî sicile kaydedilmez.
- k) Edimin yerine getirilmesinin ileri tarihe bırakılması, takside bağlanması veya süreklilik arz etmesi hâlinde; Kanunun 171 inci maddesindeki şartlar aranmaksızın şüpheli hakkında kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararı verilir. Erteleme süresince dava zamanaşımı işlemez.
- l) Kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararı verildikten sonra, uzlaşmanın gereklerinin yerine getirilmesi hâlinde, kovuştırmaya yer olmadığına dair karar verilir.
- m) Kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararı verildikten sonra, uzlaşmanın gereklerinin yerine getirilmemesi hâlinde, Cumhuriyet başsavcılığı tarafından, Kanunun 171 inci maddesinin dördüncü fıkrasındaki şartlar aranmaksızın kamu davası açılır.
- n) Uzlaşmanın sağlanması hâlinde, soruşturma konusu suç nedeniyle tazminat, eski hâlin iadesi veya diğer bir tazminat davası açılmaz. Açılmış olan davadan feragat edilmiş sayılır.

- o) Uzlaştırmacı ücreti ve diğler uzlaştırma giderleri yargılama giderlerinden sayılır, ilgili ödenekten karşılanır. Uzlaşmanın gerçekleşmesi durumunda, bu ücret ve giderler Devlet Hazinesi üzerinde bırakılır.
- ö) Uzlaşmanın gerçekleşmemesi hâlinde uzlaştırmacı ücreti ve diğler uzlaştırma giderleri hakkında Kanunun yargılama giderlerine ilişkin hükümleri uygulanır.
- p) Şüphelinin edimini yerine getirmemesi hâlinde uzlaşma raporu veya belgesi 9/6/1932 tarihli ve 2004 sayılı İcra ve İflas Kanununun 38 inci maddesinde yazılı ilâm mahiyetinde belgelerden sayılır.
- r) Şüpheli, mağdur veya suçtan zarar görenden birine ilk uzlaşma teklifinde bulunulduktan itibaren, uzlaştırma girişiminin sonuçsuz kaldığı ve en geç uzlaştırmacının raporunu düzenleyerek Cumhuriyet savcısına verdiği tarihe kadar dava zamanaşımı ile kovuşturma koşulu olan dava süresi işlemez.
- s) Uzlaşma sağlanamadığı takdirde, Cumhuriyet savcısı, soruşturulması ve kovuşturulması şikâ-yete bağılı olup, üst sınırı bir yıl veya daha az süreli hapis cezasını gerektiren uzlaşmaya tabi suçlardan dolayı, yeterli şüphenin varlığına rağmen, Kanunun 171 inci maddesinin üçüncü fıkrasındaki koşulların birlikte gerçekleşmesi hâlinde kamu davasının açılmasının ertelenmesine karar verebilir.

E. Bu formun (D) bölümünde yer alan 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 253'üncü maddesi çerçevesinde uzlaşmanın mahiyeti, uzlaşmayı kabul veya reddetmenin hukukî sonuçlarını anladım. Formun bir örneğini aldım.

Şahsıma yapılan uzlaşma teklifini;

İnceleyip üç gün içinde beyanda bulunmak istiyorum.	.../.../20... Saat: İmza
Kabul ediyorum.	.../.../20... Saat: İmza
Kabul etmiyorum.	.../.../20... Saat: İmza

Uzlaştırma Raporu Örneği

Cumhuriyet Başsavcılığı soruşturma No	:
Mahkeme Esas No	:
Uzlaştırmacının	
Adı ve Soyadı	:
T.C. kimlik numarası	:
Adresi	:
Kayıtlı olduğu baro ve sicil numarası	:
Görevlendirme tarihi	:
Görevi tebellüğ tarihi	:
Dosya içindeki belgelerin birer örneğinin verildiği / Uzlaştırma süresinin başladığı tarih :	
Ek süre verilme tarihi	:
Şüphelinin / Sanığın / Kanunî temsilcisinin	
Adı ve Soyadı	:
T.C. kimlik numarası	:
Adresi	:
Müdafiin	
Adı ve Soyadı	:
T.C. kimlik numarası	:
Adresi	:
Kayıtlı olduğu baro ve sicil numarası	:
Mağdur / Suçtan zarar görenin / Kanunî temsilcisinin	
Adı ve Soyadı	:
T.C. kimlik numarası	:
Adresi	:
Vekilin	
Adı ve Soyadı	:
T.C. kimlik numarası	:
Adresi	:
Kayıtlı olduğu baro ve sicil numarası	:

Tercümanın	
Adı ve Soyadı	:
T.C. kimlik numarası	:
Adresi	:
Taraflardan biri yabancı ülkede oturuyorsa Türkiye’de göstereceği ikametgâhı	:
Taraflardan biri yabancı ve Türkiye’de göstereceği bir ikametgâhı yok ise ülkesindeki ikametgâhı	:
Raporun düzenlendiği yer ve tarihi	:
Uzlaşma konusu suç / suçlar	:
Uzlaştırma sonucu	:
..... 	
Tarafların üzerinde anlaştıkları edimin yerine getirilme şekli ve zamanı / Uzlaştırmanın başarısızlıkla sonuçlanması hâlinde nedenleri : 	

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Yapılan giderler:

İmzalar

Şüpheli / Sanık	:
Mağdur / Mağdurlar	:
Suçtan zarar gören	:
Müdafi	:
Vekil	:
Kanunî temsilci	:
Uzlaştırmacı	:

ONAY ŞERHİ

Tarih, mühür ve imza
Cumhuriyet savcısı / hâkim

ONAYLAMAMA GEREKÇESİ:

Tarih, mühür ve imza
Cumhuriyet savcısı / hâkim

İdil Elveriş

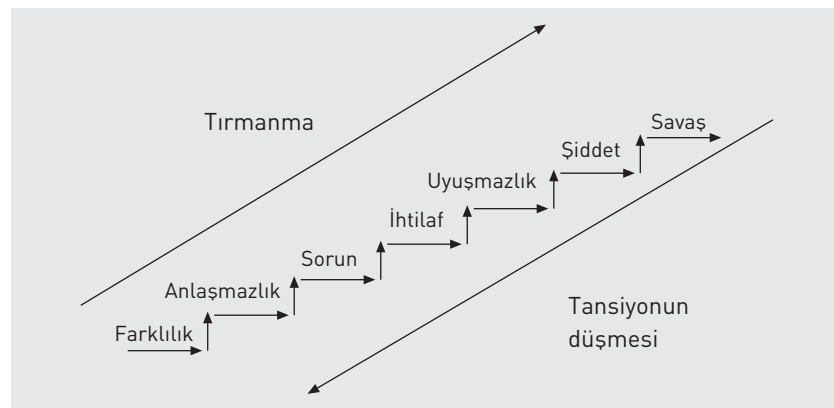
Arabuluculukta Temel Yaklaşımlar ve Çatışma Çözme Teorisi*

* Bu sunumda kullanılan şekiller ve materyaller “ADR Group (UK), one of Europe’s leading providers of dispute resolution services, training and ADR consultancy” materyallerinden uyarlanmıştır.

Alternatif Uyuşmazlık Çözüm Yolu Olarak Arabuluculuk

- ADR? Neden? 80’ler, tüm dünyada reform arayışları, yargının tıkanması. Adalet tekel niteliğinde bir kamu hizmeti.
- Genelde yargılamada uzlaşma veya sulh çok geç (taraflar bezince) oluyor.
- Adalete erişimin iyileştirilmesi ve muhakeme masraflarının azaltılması amaçları var.
- Uzlaşma olması için öncelikle bir uyuşmazlık olmalı

Uyuşmazlık nedir?

Uyuşmazlık nedir?

- Farklılıklar: farklıyız, hayatı enteresan kılan farklı olmak. Nelerimiz farklı? Kültür, karakter, menfaatler, değerler, statü/güç veya kaynaklara erişim.
- Anlaşmazlık: insanlar tercihlerini ve önceliklerini kıyaslamaya başlayınca anlaşmazlık ortaya çıkıyor (bir iletişim sözkonusu). Bu başlı başına bir sorun olmayabilir. Ben kahve tercih ederim, sen çay.
- Sorun: Ne zaman ki farklılık ve anlaşmazlık bir taraf için sonuçlar doğurmaya başlıyor, o zaman sorunlardan bahsediyoruz.
- İhtilaf: İki taraf da sorun olduğunu kabul ediyor, en azından biri sorunu çözmek istiyor ancak çözümler diğerini dikkate almıyor.

Uyuşmazlık nedir?

- Uyuşmazlık: İki tarafın amaçları birbiriyle uyumsuz. İkisi de “kazanmak” ve “kaybetmemek” istiyor.
- Şiddet: Kazanmak için taraflar birbirlerine zarar vermek, can acıtmak ve birbirlerinin kaynaklarını ya da kendilerini sövmeye hazır. Fiziksel, duygusal veya psikolojik şiddet.
- Savaş: Birbirinin gücünü şiddet yoluyla yok etmek. Artık farklılıklar unutulmuştur.
- Tüm uyuşmazlıkların böyle olması gerekmiyor. Taraflar durumu değiştirmek için bir şey yapmayabilir, durabilir veya tansiyonu düşürebilir de.

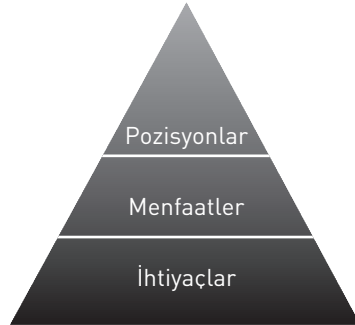
Kilyos'ta bir Sinoplu

- İdil'in annesi Kilyos'ta oturuyor. İdil sık sık annesini ziyarete gidiyor ve uzun yürüyüşlere çıkmaktan hoşlanıyor. bu yürüyüşler onu dinlendiriyor ve ona huzur veriyor. Yürüyüşlerde Sinop'tan İstanbul'a göçmüş ve haycancılıkla uğraşan ve küçük tarlasında marul ve çeşitli sebzeler yetiştiren Ahmet'in oradan geçiyor. Bir gün yine yürüyüşe çıktığında Ahmet'in araziye dikenli telle çevirttiğini görüyor. Zira Ahmet insanların tohumlara basmasını engelleme hakkı olduğunu düşünüyor. şu esnada aralarında bir farklılık var.
- İkimiz de Sarıyer Postası'nda görüşlerimizi dile getirirsek bu anlaşmazlık olur.

Kilyos'ta bir Sinoplu

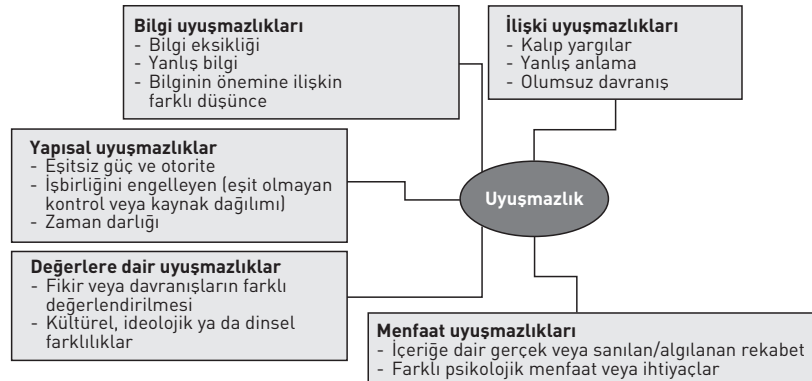
- İdil Sarıyer Belediyesi'ne başvurarak çitin sökülmesini istiyor. Şikayette bulunuyor. Artık problem aşamasındayız, zira Ahmet için bir takım sonuçlar doğmaya başladı. Ahmet'in umurunda değil. Bunun üzerine İdil avukatına başvurarak çitin sökülmesi için ihtarname çektiriyor. Artık ihtilaf aşamasındalar.
- İhtarname Ahmet'i çıldırtıyor. Tarlanın etrafına iki kat çit çekiyor ve avukata malına yaklaşanlara gerektiği gibi başa çıkacağını söyleyerek cevap veriyor. Uyuşmazlık artık çatışmaya doğru gidiyor. Nitekim, İdil elinde çit kesicilerle çitin önüne geldiğinde Ahmet'in de elinde av tüfeği görüyor. Şiddet doğmak üzere.
- SORU: Bu olayda bir sonraki aşamaya geçilmemesi için taraflar neler yapabilirlerdi?

Uyuşmazlıkların analizi-klasik model

- Pozisyonları uzlaştırmak hemen hemen imkânsızdır.
- Uzlaştırmamanın amacı pozisyonlardan uzaklaşmak ve menfaat ve ihtiyaçlara odaklanmak.
- Kimliğin tanınması, güvenlik ve hayatta kalma en temel insani ihtiyaçla.
- Menfaatlerimizi ihtiyaçlar belirler.

Uyuşmazlıkların analizi: Moore modeli

Kilyos'ta bir Sinoplu

- Tarafların pozisyonları, menfaatleri ve ihtiyaçları nelerdir?
- Taraflar arasında ne tür uyuşmazlıklar var?

Çatışmada insanlar nasıl davranır?

Aşağıdaki cümlelerde eş (2) olsanız nasıl bir cevap verirdiniz?

- Eş (1): Mutfak berbat durumda
- Eş (2):
- Eş (1): Bankada az para kalmış
- Eş (2):

Aşağıdaki hikayenin son cümlesini siz tamamlayın.

- Bir barda tanıştılar. Erkek kadını arabayla evine bırakmayı teklif etti. Kadını hiç bilmediği yollardan götürdü ve bunun kestirme yol olduğunu söyledi.

Çatışmada insanlar nasıl davranır?

- İkinci örnekte, “Kadını evine o kadar çabuk vardı ki kadın saat 10:00’daki haberlere yetişti” niye değil peki?
- Sorun kişilerse, bu psikolojik sorunları psikolojiyle çözmek demek. İhtilaflarda genel olarak üç temel psikolojik sorun bulunur: Algı, duygu ve iletişim.
- Algılara ilişkin olarak: Empati kurmak gerekir. (Söylenenleri kabul etmek demek değil).
- Korkular (bardaki kadını eve bırakan adam), tünel vizyonu.
- Suçlamalar karşı tarafı defansif yapar.
- Algılardan bahsetmek ve algılarında yanlışlıklarını gösterecek hareketler yapmak, ezberlerini bozmak belki de.

Çatışmada insanlar nasıl davranır?

Duygulara ilişkin olarak:

- Ne hissediyorsunuz? Korku, gerginlik, neden?
- Promosyonunuz bu davayı kazanmanıza mı bağlı?
- Bırakın duygularını boşaltsınlar
- Tepkiyle karşılık vermeme
- Sembolik jestler (Sedat, Kudüs'e gider, Brandt diz çöker)

İletişime ilişkin olarak:

- Aktif dinleme, konuşmak için sıranı beklemek değil
- Yanlış anlama (Neden? Yansıtma, doldurma, önyargı).
- İletişimde çatışmaya dönebilir veya yol açabilir.
- Tribüne oynama.

Arabulucu ne yapar?

Taraflarla ayrı görüşmesinde:

- Dinler, soru sorar, uyumsuzluğu anlamaya çalışır.
- Müdahale ede(bili)r ama nasıl? bazen şeytanın avukatı olması gerekebilir.
- Olanakları araştırır.

Tarafları biraraya getirdiğinde:

- Kişilerle sorunun ayrılmasına yardımcı olur.
- İletişimi kolaylaştırır (yanlış anlaşılımları giderir).

Arabuluculuk Becerileri

- Hukuk eğitimi arabuluculuk becerisi veriyor mu?
- Öncelikle suç veya kusur kavramına bakalım: Kesin belirlenmiş yanlışlar-doğrular (normatif olarak belirlenmiş davranışlar).
- Hukuk, otoriter kararlar verir: Doğruya yanlış, kazanana kaybedene. Sonuç odaklıdır, süreç odaklı değil.
- Hukukçu: Kazanmak isteyen, karşı tarafın tersi iddialarda bulunan, zıtlaşandır.
- Oysa özellikle onarıcı adalet "toplamı sıfır" olan bir oyun değil.
- Yarışı kazanmak, yenmek, mümkün olanın en fazlasını almak üzerine hiç değil: En uzun cezayı verdirmeye, en az mahkumiyeti sağlamaya veya en az tazminatı ödemeye çalışmıyoruz.

Arabuluculuk Becerileri

- “Sen biraz ver, sen de biraz ver, anlaşın”, “öpüşün barışın” da değil! Tarafların işbirliği esas.
- Arabulucular genelde insan davranışını bilen mesleklerden:
 - Sosyal çalışmacı, psikolog, kriminolog.
- İnsanla ilgili beceriler:
 - Dinleme, anlama, yargılamama, anlayış, kültürü anlama.
- Travmayı anlama: Özellikle mağdurlarda. (Sokağa çıkamama, korku, ağlama, güven kaybı).
- Tarafların hislerini anlama: Öfke, duygusallık veya irrasyonel davranışları, mağdur ve sanıkların hassaslıklarını anlama ve bunları karşı tarafa uygun bir şekilde iletme (mekik diyalog).

Arabuluculuk Becerileri

- Taraflara duygularını “boşaltmaları” için fırsat verma ve konuşmayı kolaylaştırma (Özür mektubu yazılmasını sağlama).
- Tarasızlığı bozabilecek davranışlardan kaçınma.
- Tarafların biraraya gelebilmesi için onları hazırlama.

Arabulucu Eğitimi

- Gerçek olaylardan alınma rol oyunları ve simülasyonlar eşliğinde uzlaştırıcının beceri geliştirmesini sağlama amacı var.
- Amaç bilgi aktarımı değil! Teorik bilginin varlığı farz ediliyor.
- Eğitim interaktif: Arabulucunun bir rol oyunu tahtında sanık ve mağdurla birebir ve birlikte konuşmaları izlenir. Bunun ertesinde arabulucunun iletişim-analiz yetileri değerlendirilir.
- Bu değerlendirme geri bildirim içerir. Örneğin: Sözü kesme, satır aralarını dinle, sanığa “ama siz de ona vurmuşsunuz” demen yargı ifade ediyor, daha nesnel şekilde ifade et. 5 N 1 K soruları sor: “Şimdi geriye dönüp baktığınızda neyi farklı yapmayı isterdiniz?” gibi onu düşünmeye ve çözümleri bulmaya sevk eder, sorulara yönelt.

Arabulucu Eğitimi

- Sonra deneyimli bir arabulucu ile shadowing! Ancak bir yıl sonunda basit olaylarla başlayarak, arabulucu kendi dosyalarına bakabilir.

Arabulucu Eğitimi

- Arabuluculuğun iyi işlemedi için hukukçuların arabuluculuk sürecine desteği şart. Bu nedenle arabulucu eğitiminde, savcı-hâkim ve avukat eğitimlerinde farklı noktalara odaklanmak gerekebilir.
- Oysa her bir gruba yönelik arabuluculuk eğitimi hakkında standartlar mevcut değildir. Ancak uluslararası bazı metinlerde o standartların oluşturulmasına ilişkin çeşitli tavsiyeler var. Bunun sonucunda belirli standart geliştirme girişimleri mevcut: Mesela nasıl bir eğitim olmalı, hangi eğitim metodu kullanılmalı gibi.

Galma Jahic

Onarıcı Adalet Çerçevesinde Mağdur-Fail Arabuluculuğu

Onarıcı Adalet: Yeni bir yaklaşım

- Yeni bir adalet paradigması olarak
 - Ceza adaletinde “üçüncü yol”
 - Baskıcı “suç ile mücadelenin” çıkış yolu

Ya da

- Geleneksel ceza adalet sisteminin eksikliklerinin giderilmesine ve düzeltilmesine yönelik tamamlayıcı düzenlemeler ve mekanizmalar

- BM Karar Taslağında ortaya konulan tanım:

Onarıcı adalet süreçleri, “bir suçtan **etkilenen** mağdur, fail ve/veya diğer kişi ya da kurum üyelerinin çoğunlukla **adil ve tarafsız bir üçüncü tarafın yardımıyla** suça ilişkin meselelerin **çözüm** sürecine aktif olarak **katıldıkları**” süreçlerdir.

Onarıcı Adaletin unsurları

- Toplumsal unsur
 - Ceza adalet sistemi huzuruna getirilen olay ya da fiillerin kişiler arası ilişkiler ve manevi boyutları ile birlikte içinde bulundukları toplumsal bağlam kapsamında anlaşılması ve ele alınması.
- Katılımcı unsur
 - İlgili tarafların aktif katılımı.
- İyilik unsuru (onarım unsuru)
 - Bir kişiye (mağdura) verilen zarar ya da hasarı verilen hizmetler ya da yararlı faaliyetlerin sağlanması yoluyla dengeleme.

Toplumsal unsur

- Suçun birarada yaşayan insanların ilişkilerinde kırılma ve bozulma olarak algılanmasıyla başlar.
- Bu, esas paradigma değişikliğini oluşturmaktadır.
- Bu, kişilerin sözkonusu manevi deneyimleri esas alınarak bu deneyimin ele alınması ve bu deneyimden kaynaklanan somut ihtiyaçların göz önünde tutulması anlamına gelir.
- Suç = Bir başkasını incitme ya da ona zarar verme deneyimi ve birisi tarafından incitilme ya da ondan zarar görme deneyimi.
- Sosyolojik çatışma kavramı.

Katılımcı ya da demokratik unsur

- Mağdur-fail arabuluculuğu usulünden kaynaklanmakta ve açık bir biçimde o usulün bir parçası olmaktadır.
- Avrupa Komisyonu “Ceza Konularında Arabuluculuk” Tavsiye No. R (99) 19’un açıklamasında, buna özellikle önem verilmiştir.
- Gönüllülük ilkesi, katılımcılık sağlama prensibinden gelmektedir.
- Bunun yanı sıra, özellikle suçlu tarafından “sorumluluğun üstlenilmesi”, iyileştirme ve uzlaşım için aktif olmak ve çabanın içinde olmak da bunun bir parçasıdır.

Onarıcı (iyileştirici) unsur

“İyileştirme” ilk iki yönelim ile yakından ilişkilidir:

- Çatışmanın sosyal ilişkilerde bir bozulma olarak anlaşılması verilen zararın iyileştirme ve “tedavi etme” yollarının aranmasına aracı olur.
- Mağdurun ve failin bu süreçte aktif katılımı mağdurun “gerçek” ihtiyaçlarının karşılanmasını mümkün kılar.
 - Bu ihtiyaçlar arasında maddi tazminatın (örn. paranın) yanı sıra (ya da yerine) manevi tazminat da bulunabilir. Hatalının cezalandırılması (olumsuz davranış) yerine dengenin kurulması onarıcı adalet ile gerçekleştirilen değişimin (paradigma değişimi) bir diğer önemli unsurudur.

Onarıcı Adaletin Amaçları

- Mağduru korumak, ama mağduru aktif hale getirmek.
- Saniği geri kazanmak / yarattığı zararı gidermesi için kendisine şans vermek.
- Yargılamaya daha hızlı ve ucuz bir alternatif.

Onarıcı adalette adalet nasıl sağlanıyor?

- Sübjektif adalet anlayışı.
- DÜZELTEREK / ONARARAK
 - Maddi
 - Manevi
 - İlişkisel anlamda da olabilir.
- Onarıcı diyalog her şeyden önemli.
- Tarafların güçlenmesiyle.
- Tarafların (ve özellikle mağdurun) ihtiyaçlarını gidererek
 - Mağdurun genelde ceza istediği düşünülüyor, ama her zaman, hatta genelde, öyle değil:
 - Zararın ve mağduriyetin tanımlanması ve kabul edilmesi
 - Güven hissinin tekrar yaratılması
 - “Neden ben” ve benzer sorulara cevap alınması
 - Zararların KENDİSİNİN uygun gördüğü şekilde / miktarda / biçimde giderilmesi.

Cezalandırıcı X Onarıcı adalet yaklaşımları

	Cezalandırıcı adalet	Onarıcı adalet
Amaçlar	Caydırarak ve rehabilite ederek suç azaltmak, cezalandırmak	Zararı gidermek ve ilişkileri mümkün oldukça düzeltmek
Suçun tanımı	Soyut bir hukuki kuralın ihlali	Davranışla yaratılan zarar
Zarar gören	Zarar gören devlettir	Zarar gören toplumdur
Suçta Yanıt	Tepeden	Aşağıdan yukarıya, doğrudan etkilenenlerin katılımıyla
Usul	Formel ve rasyonel	Enformel, duygular çok önemli
Yanıt	Ceza = negatif bir uyarıcı veriliyor	Onarma planı = yapıcı ve iki taraf için de onarıcı çözüm
Adaletin tanımı	Objektif, hukuka dayanarak	Sübjektif deneyim

Onarıcı adalet mekanizmaları ve bunların Ceza Adaleti Sistemindeki yeri

- Mağdur-fail arabuluculuğu (MFA)
- Onarıcı konferans
- Ceza Belirtme Çemberleri
- CAS'ın yerine (sistem dışı yönlendirme)
- Veya CAS'a paralel (Belçika sistemi)

MFA'da klasik model

- Yönlendirme savcılık aşamasında yapılır.
- Savcı, MFA için uygun bulduğu dosyaları arabulucu merkezlerine yollar, tarafları bundan haberdar eder
- Arabulucu merkezi taraflarla temasa geçer, bilgi verir, tarafların rızasını alır
- Failin, en az, yaratılan zararın sorumluluğunu üstlenmesi gerekir, yoksa tartışılacak bir şey yok (!)
 - Arabulucu süreci "gerçekleri ortaya çıkarma" süreci değil, eğer zararın olduğu ve failin bu zarardan sorumlu olduğu konusunda bir mutabakat yoksa, arabulucunun yapabileceği pek bir şey yok
- İlk görüşmeler ayrı ayrı yapılır ("shuttle mediation" - "mekik arabuluculuğu")
- Uygunsa ve taraflar eğer kabul ediyorsa, ortak görüşme de yapılabilir
 - Özellikle taraflar birbirini tanıyorsa çok önemlidir
- Anlaşmaya varılınca, anlaşamamanın yazılı metni savcılığa teslim edilir. Arabuluculuk süreci hakkında bilgi verilmez.

Türkiye'de MFA

- Sistem dışı yönlendirme mekanizması olarak işlemektedir
- Savcılık veya yargılama aşamasında yönlendirilebilir
- Teklifi Savcı veya Hâkim yapar
 - Etik problemler
 - Tarafların kabul etmesi veya ret etmesi, savcıyı/hâkimi önyargılı yapar mı?
 - Doğru bilgilendirme yapılıyor mu?
- Arabuluculğun usulü konusunda net bir şey yok
- Arabulucu rapor hazırlayıp, savcılığa/hâkime teslim eder
- Raporda "gerekçe" kısmı
- Anlaşmayla sonuçlanırsa ve anlaşma yerine getirilirse:
 - Dava düşer
- Anlaşmayla sonuçlanmazsa:
 - Yargılama
- Anlaşma yerine getirilmezse:
 - Hem İcra
 - Hem Yargılama

Arabulucunun rolü

- Kolaylaştırıcı (diyalogun başlamasına yardımcı olan).
- Güç dengesizliklerini dengeleyen.
- "Tercüman".
- Karar verici DEĞİL:
 - Çözüm önerilerinde bulunamaz
 - Kendi adalet anlayışını empoze edemez
 - Tarafların haklılığı konusunda karar veremez.

Arabuluculuğun temel ilkeleri

- Tarafsızlık
 - Arabulucu avukat değil, hiçbir tarafın menfaatlerini savunmaktan sorumlu değil, hatta savunmamalı.
 - Tarafların kendi menfaatlerini ve ihtiyaçlarını dile getirmeleri için rahat bir ortam ve diyalog oluşturmali.
- Bağımsızlık (özerklik)
 - Arabulucu CAS'ine çalışmıyor (CMK farklı diyor, ama bu tüm uluslararası sözleşmelere aykırıdır).

Arabuluculuğun temel ilkeleri

- Sübjektif adalet
 - Arabulucunun kendi adalet anlayışı değil, tarafların adalet anlayışı önemli
 - İhtiyaçlar
- Gizlilik
 - İki amaç:
 - Saniğin susma hakkının ihlal edilmemesi
 - Tarafların rahat rahat konuşabilmelerini sağlamak

Arabuluculuğun temel ilkeleri

- Rıza
 - “Bilgilendirilmiş özgür rıza”
 - Arabuluculuk sürecinin nasıl işleyeceğine, olası hukuki sonuçlara, arabulucunun görevlerine ilişkin bilgi vererek alınır
 - Sadece tarafların rızasıyla yürüyebilir
 - Taraf her noktada rızasını çekebilir
 - Tarafın rızası özgür olmadığı ortaya çıkarsa, arabulucu süreci sonlandırmalı
- Bilgi verme yükümlülüğü
 - Ama hukuki danışmanlık vermek değil
 - Hukuki danışmanlık için, avukata yönlendirilmeli
 - Danışmanlık vermek tarafsızlığı bozar

Süreç nasıl olmalı?

- Elinize dosya geldi
- İlk görüşmeler
 - İlk önce kiminle görüşülmeli? İlk temas nasıl yapılmalı?
 - Nerede görüşülmeli?
 - İlk görüşmelerde tarafların rızaları alınmış olarak kabul edilmeli mi?
 - İlk görüşmelerde neler konuşulmalı?
- Mekik arabuluculukta bilgi aktarma ve gizlilik kuralı
- Mekik arabuluculukta onarma???

Süreç nasıl olmalı?

- Ortak görüşme
 - Ne zaman yapılmalı, her zaman yapılmalı mı?
 - Ne zaman teklif edilmeli?
 - Ortak görüşme için tarafların hazırlanması
 - Güvenlik ("güvenli ve rahat bir ortam")
 - Ortak görüşmede nasıl oturulmalı?
 - Nasıl yönetilmeli?
 - Arabulucunun fonksiyonu nedir??

Süreç nasıl olmalı?

- Süreç hangi durumlarda sonlanmalı?
 - Rıza geri çekilirse
 - Rızanın özgür ve serbest olmadığı ortaya çıkarsa
 - Mağdurun ikinci mağduriyeti yaşayacağı ortaya çıkarsa
 - Taraflardan birinin güvenliği tehlikeye girerse
 - Güç dengesizliği ortadan kaldırılmazsa
 - Tüm çabalara rağmen bir anlaşmaya varılamayacak gibi görünürse
 - Varılan anlaşma hukuka aykırıysa [??]

Süreç nasıl olmalı?

- Anlaşmanın ortaya çıkması
 - ŞARTLARI TARAFLAR BELİRLEMELİ - arabulucu değil.
 - Anlaşma tarafların anlayacağı bir dilde, fakat hukuki açıdan da net olacak şekilde yazılmalı.
 - Taraflar imzalamadan avukatlarıyla görüşmeleri önerilmeli
 - Anlaşmanın hukuki sonuçları ve sürecin devamı ÇOK NET anlatılmalı.
 - Teslim.

ISBN 978-605-3990-68-0

